

SFANTUL IOAN GURA DE AUR

CUVINTE ALESE

**EDITURA REINTREGIREA
ALBA-IULIA
2002**

<http://www.ioanguradeaur.ro>

1. Viața pământească asemuită cu o reprezentație de teatru

La amiază, la teatru, cortina se dă în lături - și actorii, în ceață, își fac intrarea, având măști pe față. Ei recită o povestire veche, arătând prin vorbe, desfășurarea întâmplărilor.

Unul se înfățișează ca filozof și nu-i filozof; altul rege, fără să fie, ci numai îmbrăcat ca un rege, căci așa cere piesa; altul face pe doctorul, fără să fi îngrijit nici măcar un lemn, ci numai îmbrăcat ca doctor; altul face pe sclavul, cu toate că-i slobod; celălalt pe profesorul, fără să aibă știință de profesor. Ei nu par ceea ce sunt, ci par ce nu sunt: doctor, filozof din pricina părului care-i împodobește masca, soldat, din pricina uniformei, etc.

Prin înfățișarea ei, masca ne dă o închipuire, dar nu face mincinoasă firea, ci numai îi ascunde adevărul. Atâta vreme cât privitorii stau și se uită, măștile nu se mișcă de pe fețe; dar când s-a lăsat seara, când spectacolul s-a isprăvit și privitorii au plecat, măștile au fost aruncate. Cel care făcea pe regele la teatru, odată plecat, devine iarăși fierarul de toate zilele; cel care, pe scenă era slobod, afară de scenă, e rob iarăși...

Așa-i și cu viața și cu moartea. Lumea e teatrul; stările omenești: bogăția, sărăcia, puterea, supunerea, și altele, sunt măștile actoricești. Când ziua aceasta se va risipi - și veni-va noaptea cea de spaimă, căreia mai degrabă i-am zice ziuă, (noapte pentru păcătoși, ziuă pentru cei drepti), când reprezentația sfârși-se-va și măștile fi-vor aruncate, când va fi cercetat fiecare pentru faptele lui, nu fiecare pentru bogăția lui, nu fiecare pentru rangul lui, nu fiecare pentru puterea lui, ci fiecare pentru faptele lui: judecător, rege, femeie sau bărbat; când ni se va cere o viață și niște fapte virtuozose, fără să fie luate în seamă nici rangurile strălucire, nici neînsemnătatea sărăciei, nici tirania disprețului; când ni se va zice: „Infățișați-mi fapte, de ești rob, mai nobile decât acele ale unui slobod, de ești femeie mai vajnice de cât acele ale unui bărbat; o, atunci, cu măștile căzute, arăta-se-vor adevăratul bogat și adevăratul sărac...”

2. Multe din așa-zisele bunuri sau din așa-zisele rele nu sunt, la adică, nici una nici alta

Sunt lucruri bune, lucruri rele - și lucruri de mijloc -și printre acestea din urmă, unele par mulțimii că-s bune sau rele, fără să fie. Dar li se zice așa și sunt

luate așa. Ca să fiu înțeles mai bine în ceea ce vreau să zic, mă voi sluji de pilde.

Sărăcia, în ochii celor mai mulți, trece drept un rău și dimpotrivă, ea nu-i. Dacă cel sărac e veghetor și înțelept, sărăcia lui poate chiar ucide tot răul.

Dimpotrivă, bogăția este ținută, de obicei, drept un bine - și ea nu-i îndeobște, dacă nu-i folosită cum trebuie. Dacă bogăția ar fi un bine în chip neclintit, cei ce o au ar trebui să fie niște oameni de bine; dacă bogații nu sunt toți virtuoși, ci numai cei care-și folosesc bine bogăția, este limpede că bogăția nu-i un bine într-un chip neclintit și nici prin ea însăși, ci că-i pusă la îndemâna oamenilor, ca o unealtă a virtuții. Dacă, la rândul ei, sărăcia ar fi un rău, toți săracii ar fi răi.

Dar cum mulți din ei au cucerit cerul, se dovedește că sărăcia nu-i un rău. Dar mulți se ridică împotriva lui Dumnezeu, din pricina sărăciei lor. Aceasta nu-i însă din pricina sărăciei, ci din aceea a propriei lor nebunii și a slăbiciunii lor în duh. Dovada ne-o dă preafericitul Iov. Se afla în cea de pe urmă sărăcie, în fundul prăpastiei mizeriei - și cu toate acestea n-a ridicat cuvânt asupra lui Dumnezeu, ci necontenit îi mulțumea, zicând: "Domnul a dat, Domnul a luat, întâmplatu-s-a cum a plăcut Domnului, binecuvântat fie numele lui în vecii vecilor".

Iar unii devenit-au hrăpitori și lacomi prin bogăție. Nu prin bogăție, ci prin a lor nebunie. Tot Iov aduce dovadă și aici. Bogat cum era, nu numai că nu râvnea lucrul altuia, dar dăruia din al său, iar străinilor găzduire le dădea: "Casa mea - zicea el - deschisă-i oricărui străin care vine". Avraam, care, așisderea era foarte bogat, cheltuia totul pentru trecători. Nici unul, nici altul nu ajunseră hrăpăreți prin bogăție, cum nici Iov și Lazăr nu ridicară cuvânt de ocară asupra lui Dumnezeu, din pricina sărăciei. Amândoi, cu toate că nici măcar hrana trebuitoare n-aveau, se arătară de-o strălucire atât de curată, încât Dumnezeu, cel ce cunoaște așa de bine gândurile cele tănuite, mărturie a dat celui dintâi, iar celălalt fu răpit din lumea aceasta în alai de îngeri, având parte de fericirea veșnică.

Asupra bolii vom face aceleași însemnări. Dacă ea ar fi un rău, cei ce-o suferă ar trebui, numaidecât, să fie răi. Așa, Timotei ar fi trebuit să fie rău, el, care avea o suferință așa de grea. "Gustă - îi zicea Pavel - puțin vin din pricina pântecelui tău, și-a suferințelor tale cele dese". Pentru aceasta Timotei n-a fost rău. Departe de aceasta, vrednicia cu care și-a dus neputința i-a prilejuit o răsplată încă mai mare.

Așadar, boala nu-i un rău întotdeauna. A mai fost un prooroc ai cărui ochi fuseseră atinși de un rău de care nu se putea tămădui. Dar acesta nu l-a făcut rău.

El proorocea, dezvăluia viitorul, iar neputința lui nu-l împiedica de loc să fie plin de virtute.

Dimpotrivă, sănătatea nu-i totdeauna numai decît un bine. Nu-i un bine, cînd nu ne folosim cu onestitate de ea. Cînd ne slujim de ea pentru un scop ticălos sau pentru a o petrece în trîndăvie, - căci și trîndăvia vinovată este. Pavel a zis: "Cel ce nu vrea să muncească, mîncare să nu aibă".

Iată lucruri bune, rele sau mijlocii, după folosința pe care le-o dăm. Așa că, la ce bun să vorbim de sănătate și de boală, de bogăție și de sărăcie? Ceea ce chiar, în ochii celor mulți, este binele cel mai mare, viața, și ceea ce e culmea răului, moartea, nu sunt nici un bine nici un rău în chip neclintit. Și ele încă, sunt lucruri bune, rele sau mijlocii după duhul oamenilor.

Ce vom zice? Viața e un bine, dacă o folosim cum se cuvine. De-o folosim spre a păcătui și-a răpi, nu poate fi un bine. Și la întîmplarea aceasta, moartea se arată a fi bună de rîvnit. Pe de altă parte, moartea, care după părerea celor mulți, este aceea de care trebuie mai cu seamă a fugi, poate fi obârșie a multe lucruri bune, cînd are o pricină cinstită. Dovada ne-o dau mucenicii, pe care moartea i-a făcut cei mai fericiți dintre oameni.

3. Despre încercările celor dreți.

Ades aud zicîndu-se: Dacă Dumnezeu ar iubi pe cei săraci, n-ar îngădui ca ei să fie săraci. Alții, văzînd un om căzut pradă unei neputințe, unei boli lungi, întrebă: Ce s-au făcut milosteniile acestora? Ce bunele lor fapte?

Ca nu cumva să cădeți într-o asemenea greșeală, să cercetăm în amănunțime această chestie.

De vreme ce nici un om înțelept n-ar putea să disprețuiască binele și să îndrăgească răul, cum îndrăzni-vom să punem în sarcina Domnului asemenea gânduri?

Cum să credem că Dumnezeu poate disprețui pe cei ce se află în sărăcie, chiar virtuoși, și iubi pe cei ce sunt în îmbuibare, chiar stricați fiind? Cum să ridicăm o asemenea blasfemie și să nu ne dăm seama de grozăvia judecării noastre?

Ca să depărtăm o asemenea greșeală, băgați bine de seamă ceea ce-I place lui Dumnezeu și ceea ce nu.

Pe cine iubește El? Pe cel care ascultă de poruncile Lui. "Pe acela îl voi iubi - și către el voi merge. Nu către bogat, care se bucură de bună sănătate, ci către cel care ascultă de orânduiri Mele".

Și care-i acel pe care-L aruncă de la sine? Cel care nu-I săvârșește poruncile. Așa că de vedeți un om care nu împlinește poruncile lui Dumnezeu, fie el sănătos, fie stând pe multe în bogății, așezați-l printre cei pe care Dumnezeu îi alungă de la sine.

Și dimpotrivă, omul plin de virtute, chiar bolnav sau lipsit, socotiți-l între cei iubiți de Domnul. Căci în încercări se arată semnele prieteniei dumnezeiești și nu în îndestulări pământești. N-ați băgat de seamă, chiar în lumea aceasta, că prietenii căpeteniilor de oaste, sunt acei care, în lupte, stau cei dintâi în bătaia primejdiilor, primesc răniri, sunt trimiși în depărtate iscodiri? N-ați auzit, oare, că "Domnul încearcă pe cel pe care-l iubește, și că lovește cu nuiua pe fiecare din cei ce și-i alege de copii ai Săi?".

Dar mulți se poticnesc de cele ce văd. Greșeala nu-i în ceea ce văd, ci în propria lor puținătate de minte. Nu aici ne vine răsplata pentru truda noastră. Aici munca, dincolo, premiile și cununile. Nu căutați, așadar, în ceasul luptelor, în ziua bătăliei, pacea și huzurul... Nu amestecați vremile...

4. De ce unii răi sunt pedepsiți din lumea aceasta, și de ce nu toți.

Zice-va cineva: Iată acela, bogatul, care săvârșește asuprirea, hrăpirea, nedreptatea - care în fiecare zi dosește din cele ale săracilor, și nu are nimic a suferi.

Și iată altul, care-și petrece vremea în bunătate, în cumpătare, în dreptate, și care-i împodobit cu toate florile virtuții, și cu toate acestea se zbate în sărăcie, în boli și în alte necazuri. Așadar, acestea vă scandalizează? Da. Atunci, dacă vedeți mulți din cei ce săvârșesc hărăpire, loviți de pedepse – și pe alții sau chiar pe unii din cei ce trăiesc în virtute bucurându-se de îndestulările pământești, de ce nu întoarceți judecata și nu dați dreptate Domnului?

Pentru că tocmai aceasta este ce mă scandalizează mai mult.

De ce dintre doi oameni răi, unul e pedepsit, iar pe celălalt îl ocolește pedeapsa? Și dintre doi oameni buni, de ce unul e îndestulat, iar celălalt trăiește în încercări?

Aceasta este tocmai o prea înaltă arătare a dumnezeieştii înţelepciuni. Dacă Dumnezeu ar pedepsi aici pe pământ, pe toţi cei răi şi ar cinsti pe toţi cei buni, zadarnică ar mai fi ziua judecăţii.

Dacă, dimpotrivă, n-ar pedepsi pe nici un păcătos şi n-ar da cinstire nici unui drept, răii ar ajunge mai răi şi încă foarte răi, şi acei cărora le place a huli pe Dumnezeu încă şi mai mult L-ar huli, şi ar zice că înţelepciunea este cu totul lipsă de la cârma acestei lumi. Aşa că, dacă acum, când răii sunt câteodată pedepsiţi, iar bunii câteodată răsplătiţi, ce s-ar zice dacă nimic din acestea nu s-ar petrece? Ce cuvinte nu s-ar rosti?

Pentru aceasta Dumnezeu pedepseşte pe unii răi şi nu pe toţi - şi cinsteşte pe unii buni, dar nu pe toţi. El nu pedepseşte pe toţi păcătoşii, ca să vă încredinţeze că este înviere.

Pedepseşte pe anumiţi, ca să sensibilizeze, prin teama pe care le-o strecoară în suflet, pe indiferenţi. Asemenea, El cinsteşte pe unii buni, ca să atragă, prin dulceaţa acestei cinstiri şi pe alţii la dragostea de virtute; dar nu-i cinsteşte pe toţi, ca să vă facă să înţelegeţi că este o altă vreme când toţi îşi vor primi răsplata. Dacă ar fi toţi răsplătiţi, aici, după virtutea lor, greu s-ar mai putea crede în înviere, şi, dacă nimeni n-ar fi răsplătit după virtutea lui, apoi mulţimea omenească încă şi mai indiferentă s-ar face.

Iată pentru ce Dumnezeu pedepseşte pe unii şi nu pedepseşte pe alţii. El slujeşte astfel şi celor pe care-i pedepseşte, spălând răutatea unora şi făcând pe alţii mai înţelepţi prin pedepsirea aceloră...

5. Bucuria lăuntrică nu poate fi răpită omului de bine.

Ceea ce ne trebuie, este ca ţinta tuturor faptelor noastre şi tot ceea ce ni se întâmplă, să fie iubirea de Dumnezeu.

Când vom avea adânc înfiptă această rădăcină în sufletul nostru, nu numai bunul trai, cinstirea, rangurile, luările în seamă, ci şi defăimările, vorbirile de rău, ocările asupririle, chinuirile, toate acestea, într-un cuvânt, vor purta pentru voi roade de bucurie.

După cum rădăcinile pomului înşile sunt amare şi cu toate acestea din ele ies roade care ne plac, tot aşa întristarea după voia lui Dumnezeu ne va aduce o mare bucurie.

Știu cei ce adesea s-au rugat și-au vărsat lacrimi în suferință, câtă bucurie au cules, cum și-au simțit conștiința curățită și de jos s-au ridicat cu o și mai mare de nădejde.

Cum totdeauna am zis, nu din firea lucrurilor, ci din înclinările noastre se ivesc, neconținut, întristarea sau bucuria. Așadar, de vom face ca ele să fie ceea ce se cade să fie, avem bun temei de bucurie neamestecată. Cât privește trupul, felul văzduhului și înrâuririle dinafară îi pricinuesc mai puțin rău sau mai puțin bine decât propria lui alcătuire. Tot asemenea este și pentru suflet, ba încă mai limpede, căci asupra trupului vine de se năruie trebuința cea trupească, pe când, pentru suflet, totul este atârnat de voință.

Dacă râvniți după mulțumire, nu urmăriți bogăția, nici sănătatea trupească, nici slavă, nici puterea, nici luxul, nici ospetele desfătătoare, nici veșmintele de mătase, nici ogoarele mănoase, nici casele arătoase, nimic asemenea acestora.

Ci căutați înțelepciunea cea după Dumnezeu, și alegeți calea virtuții. Și nimic din ce este, nimic din ce poate fi, nu va avea tăria să vă mârșăie. Ce zic eu să vă mârșăie? Ceea ce mârșăiește pe alții, vouă vă va spori bucuria...

6. Remuscarea.

Înainte de pedepselor din viața de dincolo, chiar în lumea aceasta, cei răi, trăitori în păcat, sunt pedepsiți. Nu-mi vorbiți fără să nu-l fi văzut mai îndelung, pe omul acela, care se bucură de-o masă îmbelșugată, care-i acoperit cu veșminte arătoase, care merge înconjurat de alai de slujitori, care știe să parvină, ci cugetați la conștiința lui. Veți vedea acolo o mare neliniște pricinuită de păcate, o temere neîncetată; mintea ridicându-se, ca într-un tribunal, pe jilțul regesc al conștiinței, făcând pe judecătorul, și chemând să vie, sub chip de călăi, toate gândurile rele, voința ticăloasă, sfărâmând-o în lovituri din pricina greșelilor săvârșite, dojenind-o cu asprime, chiar când nimeni n-ar ști de aceste greșeli, ci numai Dumnezeu care, singur, le vede pe toate.

Cel ce săvârșește adulterul, chiar când e nesfârșit de bogat și nimeni nu-l învinuiește, neconținut singur pe sine se învinuiește; plăcerea, îi este clipă, apăsarea, durată... El duce cu sine un gâde nemilos, conștiința lui.

Se osândește pe sine, n-are răgaz să răsufle -în pat, la masă, noaptea, adesea în vis, vede nălucirile păcatului său, are destinul lui Cain, este neliniștit și plânge pe pământ - și fără ca nimeni să știe, duce în sine, fără încetare, un foc. Aceeași soartă au hrăpitorii și tâlharii. Aceeași, lacomii și, într-un cuvânt, toți

cei ce trăiesc în păcat. Iar să poți cumpăra pe acest judecător lăuntric e cu neputință.

7. Zgârcitul și osânditul la ocnă.

Zgârcenia nu lasă pe iubitorii ei să se bucure de o stare mai bună decât cei osândiți la ocnă. Ca să ne dăm seama cât de nefericiți sunt, ascultați, vă rog, cum e cu unii și cum e și cu ceilalți.

Se știe că pământul din care se scoate sarea, are în adâncimile lui întunecoase, multe ascunzișuri. Ocașul primește, când intră în ea o lampă și un târnăcop, și mai duce cu el o mică sticlă din care, picătură cu picătură, varsă untdelemn în lampa sa, căci, după cum am spus acolo, chiar în miezul zilei stăpânește un întuneric fără egal. Când vine vremea să-și ia necăjita-i hrană, el, osânditul, nu știe cât e ceasul. Dar temnicerul, deasupra capului lui, zguduie prăpastia cu glasul său. E semn că ziua s-a sfârșit. Nu vă cutremurați la o asemenea priveliște?

Să vedem însă, dacă zgârciții nu îndură suferințe încă și mai crude ca acestea. Au un temnicer încă mai aspru - zgârcenia - cu atât mai neînduplecat, cu cât trupul lor le ține sufletele în obezi. Și întunericul în care zac e încă și mai groaznic decât acel din ocnă; în tot locul unde merg, îl duc cu sine. Ochiul sufletului lor este stins.

Așa că Hristos îi socotește întru totul nefericiți când zice: "Dacă lumina care-i în voi este întuneric, atunci adâncurile întunericului ce sunt?". Ocașii au măcar o lampă care-i luminează, zgârciții nici chiar pe aceasta n-o au, așa că la tot pasul cad în prăpăstii. Ocașii când vine noaptea ies la lumină și se adăpostesc în lăcașul deschis nefericiților zilei, adică somnul, cât despre zgârciți, ei nu au acest privilegiu din pricina lăcomiei. Până și noaptea îi frământă grijile și, fără ca nimeni să-i tulbure, chiar în miezul celei mai mari liniști, ei se macină în sine.

8. Dorința de răzbunare aduce nefericire.

Crezi că te răzbuni asupra aproapelui dar te chinuiești pe tine însuși. Te dai în brațele pornirii ca unui călău lăuntric care te împresură din toate părțile; și-ți sfășii liniștea. Ce poate fi mai nefericit decât un om mereu stăpânit de mânie?

Ca și nebunul furios care nu se bucură niciodată de liniște; care e fără încetare în fierbere, zi de zi furtuna gândurilor lui se întetește și își aduce aminte

vorbele și faptele celui care l-a jignit, îi aude numele? Se umple de grea mânie, ca fiara - și se frământă în sine fără încetare, îl zărește numai? Iată-l căzut pradă groazei, tremurului, ca și cum ar suferi cele mai mari rele. Îi vede vecinii, un veșmânt, casa, strada? Toate aceste priveliști sunt un chin pentru el.

Când iubim pe cineva, vederea veșmintelor lui, a casei, a străzii pe care stă, ne face de îndată să tresăltăm de bucurie. Asemenea, de vom vedea pe prietenul celor pe care-i urâm și-i detestăm, casa sau strada lor, sau orice ar fi în legătură cu ei, totul ne sâcâie -și fiecare din aceste lucruri este pentru noi cauză de răniri repetate și usturătoare. Pentru ce, așadar, asemenea împresurări, atâta chin, atâta asuprire? Chiar dacă răzbunătorii n-ar fi amenințați cu chinurile iadului și doar tortura care ne-o prilejuiește dorul de răzbunare ar trebui să ne îndemne să iertăm greșelile celor care ne-au jignit.

9. Neajunsurile îmbuibării.

Să nu vă mirați dacă Domnul numește îmbuibările spini. Nu vă dați seama, pentru că patima vă îmbată. Dar cei sănătoși știu că îmbuibarea strică mai mult ca spinii, că ea roade mai mult decât grija, că ea aduce grele suferințe și trupului și sufletului.

Nu, grija nu sfârșeamă atât de mult ca îmbuibarea. Când cel care trăiește în îmbuibare este forfecat de nesomn, când tâmpilele îi zvâcnesc, când capul îi este greu ca de plumb, când măruntaiele îi clocotesc - vă puteți da seama cum aceste dureri sunt mai groaznice decât spinii. Spinii, ori cum i-ai apuca, însângerează mâna - asemenea îmbuibările rănesc picioarele, mâinile, capul, ochii, adieă întreg trupul. Ele sunt searbădc și uscate, ca și spinii, aduc stricăciuni însă și mai grele și, mai ales, în miezul lucrurilor.

Aduc o îmbătrânire timpurie, veștejesc simțurile, întunecă mintea, orbesc duhul care era clarvăzător, fac trupul moale și tară viață, sporind patimile, îngrămădind relele, îngreunându-l peste măsură. De aici, acele numeroase și repetate căderi - nenumărate naufragii...

10. Despre robia celor mari.

Nimic nu strică spiritului de libertate, ca a fi prins de treburile lumii și a fi împresurat de ceea ce se cheamă strălucire. Nu ai unul, doi, trei stăpâni, ci o mie. N-are a face dacă acest stăpân este sau nu, el însuși, liber.

Va să zică este o singură ființă de care trebuie să asculte acest rob al unui rob - și dacă acesteia îi dă ascultare, el poate fi liniștit toată viața. Cel mare (să zicem demnitarul) dimpotrivă n-are numai un stăpân sau doi, ci o mulțime -și de toate felurile... Mai întâi trebuie să slujească împăratului însuși; și-i cu totul altceva să ai un stăpân mai mic și nu unul mare, ale cărui urechi aud atâtea spunându-se și care își mută protejarea când asupra unora, când asupra altora. Cel mare, fie că n-are nimic a-ți imputa, este bănuitor asupra fiecăruia și asupra tuturor: cei ce slujesc cu el, cei de sub porunca lui, prietenii, dușmanii.

Dar, veți zice, robul se teme și el de stăpânul său. Dar e același lucru să te temi de unul sau de mai mulți? Încă voi zice: dacă veți băga de seamă lucrurile cu grijă, veți vedea că robul nu are a se teme de nimeni. Cum așa? Fiindcă nimeni n-are de gând să-l gonească din starea în care se află și să-i ia locul; așa că, din partea aceasta, nimeni nu are a-i întinde nici o cursă.

La curte, nimeni n-are ceva mai bun de făcut decât să uzurpe pe cel care se află în mai mare cinste, și se bucură de cele mai alese favoruri ale împăratului. Așa că trebuie măgulită toată lumea: și cei de sus, și cei egali, și prietenii.

Unde stăpânesc invidia și dragostea de slavă, prietenia curată nu poate propăși. După cum cei ce au aceeași îndeletnicire nu se pot iubi cu adevărat și sincer, tot așa este - și încă mai mult - cu oamenii de lume care-s de același rang și care-s stăpâniți de aceleași ambiții. De aici, războiul acela, ascuns și fără cruțare.

11. Săracul gustă mai multe plăceri decât bogatul.

Bogăția pare să aibă mulți adepți și aspiranți. Dar și la masa săracilor, putem vedea același lucru; și ei se bucură, iar desfătarea lor este una curată. Nu vă mirați de spusele mele, nu spun aici cuvinte deșarte. Am să vă demonstrez prin fapte.

Se știa că plăcerea pe care cineva o simte la ospete nu atârână numai de felul mâncărilor, ci și de buna poftă și dispoziție a comensalilor. De pildă, cel ce se așează la masă fiind înfometat, va găsi o tot atât de mare plăcere fie că mănâncă o mâncare din cele mai simple, fie că mănâncă una deosebită, rafinată și împodobită în fel și chip.

Dimpotrivă, acela care nu cu drag se așează la masă, ci din obligație, care se pune să mănânce nefiindu-i foame, nu va simți nici o plăcere, chiar de i s-ar da cele mai alese bucate, fiindcă pofta nu-i este trezită.

Și Sfânta Scriptură ne-o confirmă când spune: "Omul sătul dă deoparte fagurul de miere, iar celui înfometat și amarul i se pare dulce..." Și totuși, ce poate fi mai dulce decât fagurele de miere? Dar celui sătul, zice Scriptura, nu-i face nici o plăcere. Și ce-i mai neplăcut decât ceea ce-i amar? Dar cât de dulce pare celui aflat în lipsă! Cei săraci nu cugetă să mănânce decât împinși de nevoie și de foame; cei bogați, oricine poate vedea, nu așteaptă atât de mult - și de aceea, ei nu gustă o plăcere adevărată și curată.

Ceea ce spunem aici nu-i adevărat numai cu privire la hrană, ci și la băutură. După cum foamea este aceea care aduce mai degrabă plăcerea decât mâncărurile înșile, tot așa, aici, setea-i aceea care face plăcută băutura, fie chiar când e vorba numai de apă.

Ceea ce Profetul a spus-o prin cuvintele: "Mierea stâncilor îi satură". Nicăieri nu citim în Scriptură că Moise ar fi făcut să iasă miere din stâncă -peste tot e vorba de râuri, de apă curgătoare, de undă proaspătă. Care-i, așadar, înțelesul vorbelor acelora? Căci Scriptura nu minte niciodată. Evreii erau însetați, și erau sfârșiți de nevoi când statură față cu apa aceea proaspătă; și pentru ca să arate plăcerea pe care le-o pricinui băutura, Scriptura a zis miere acestei ape. Ea n-a fost prefăcută în miere, dar înșelarea celor care o beau făcea unda aceasta mai dulce ca mierea.

De câte ori, sărmani oameni care lucrează, hărțuiți, arși de sete, beau apa cea limpede cu plăcerea despre care vorbim, pe când bogații care au la îndemână un vin ales, plin de mireasmă, având toate însușirile unei băuturi deosebite, nu simt niciodată o plăcere comparabilă cu a celor sărmani.

Tot așa-i și cu somnul. Nici o saltea moale, nici un pat împodobit, nici tăcerea care domnește în odaie, nici altceva asemănător nu prilejuiește un somn dulce și plăcut, așa precum îl stârnește munca, osteneala, nevoia numaidecât de a dormi; ce binefacere: clipa când te așezi în pat!

Viața aduce mărturie aici - și înaintea ei o aduce Scriptura. Aceasta voia să ne arate Solomon, cel hrănit cu atâtea îndestulări, când zicea: "somnul este dulce pentru rob, fie că a mâncat mult, fie că puțin". De ce a zis el: "fie că a mâncat mult, fie că puțin?" Fiindcă amândouă, lipsa sau prea multa îndestulare gonesc, de obicei, somnul. Cea dintâi, uscând trupul, aduce uscăciune pleoapelor, înăbușă răsuflarea, pricinuind încă și alte multe suferințe. Dar oboseala este un astfel de balsam, încât nici unul, nici altul din aceste lucruri nepotrivite n-ar putea să împiedice pe om să doarmă. După ce oamenii au alergat ici-colo toată ziua pentru a-și sluji stăpânii, primesc la sfârșit o răscumpărare a trudei și a ostenelelor lor, gustând bucuria somnului.

Datorită bunătații dumnezeiești, plăcerile acestea nu se cumpără cu aur sau cu argint, ci cu trudă, cu nevoie, și cu cumpătare. Bogații nu le pot cumpăra cu prețul acesta. Culcați pe saltele moi, ei adesea își petrec noaptea fără somn. Măcinați de tot felul de gânduri, ei nu se pot bucura de un somn bun. Ci săracul, isprăvindu-și truda cea de toate zilele, cu trupul ostenit, află, numaidecât ce pune capul pe pernă, un somn adânc, plăcut și netulburat, răsplata simțită a dreptelor lui osteneli.

Așa că, dacă săracul doanne, bea, mănâncă cu mai mare plăcere decât bogatul, ce preț mai are bogăția, despuiată de ascendentul ce părea că are asupra sărăciei?!...

12. Moleșeala trupului lucrează asupra sufletului.

Când trupul se moleșește, e de netăgăduit că și sufletul își va avea partea lui de scădere. În multe rânduri, puterile lui sunt înrăurite de starea trupului. Boala care ne slăbește, ne face să fim alții decât cei care eram când sănătatea nu ne părăsise.

Dacă strunele unui instrument dau sunete moi și fără vlagă din pricină că nu sunt destul de întinse, talentul artistului va fi urmărit de nedeșăvârșirea coardelor instrumentului său. Tot așa, trupul poate pricinui sufletului multe neajunsuri.

De aceea n-am să spun să vă supuneți trupul la ajunări prelungi, ci trebuie să vă hrăniți cu ceea ce poate să vă fie de folos sănătății; să vă nutriți trupul, făcând din el o unealtă ascultătoare și bine orânduită a lucrărilor duhului vostru, mulțumită bunei lui întocmiri și a trăinicieii mădularelor sale laolaltă.

Dacă-l îngreunați de prea multă hrană, nu este bine. "Nu vă îngrijiți de trup - zice apostolul - ca să stârniți poftele..." A spus cu dreptate "ca să stârniți poftele", căci îmbuibarea este aceea care pornește dorințele cele mârșave. Oricât de înțelept ar fi acel care se leapădă acestei îmbuibări, de la sine vinul și mâncarea îmbelșugată îl vor tulbura, de la sine se va simți destrămat, de la sine va fi cuprins de o înflăcărare din ce în ce mai arzătoare.

De aici, pofta trupească și adulterul. Poftea trupească nu are cum se ivi într-un trup înfometat, nici chiar în trupul care s-a mulțumit cu hrana cea de trebuință. Trupul în care zvâcnesc necurate pofte, e acela care se lasă cuprins de îmbuibare.

13. Despre trândăvie.

Leneșul se scoală din pat după ce soarele a năpădit de mult în piață, când cei mulți s-au și săturat de muncă. După ce se scoală, se întinde, întocmai ca porcul pus la îngrășat! Și-a risipit în somnoreală cea mai frumoasă parte a zilei, stând întins multă vreme în pat. Apoi se gătește și pe urmă iese la iveală.

Veritabilă priveriște a nerușinării! Ajunge undeva, se așează, spune și face asemenea lucruri, încât mai bine ar fi fost pentru el să fi dormit mai departe decât să se fi sculat.

Aude o veste neliniștitoare, n-are tăria nici cât a unui copilaș; iar la o veste bună, nu-i nici un copilaș care să se bucure mai tare ca el. Tot ceea ce-i rău se prinde de el. Și-i gata la mânie, la invidie, la gelozie, la toate viciile... Zi de zi, boala i se înrăutățește. Cade într-o apatie; nu-i decât cenușă și pulbere.

Să vedem, așadar, care-i dulceața trândăviei. S-ar crede că-i libertatea, lipsa de îndeletnicire. Dar ce este, oare, mai departe de plăcere decât un om care nu are nimic de tăcut? Ce stare mai grea și mai ticăloasă? (...)

Este în firea sufletului să fie fără încetare în mișcare - el neputând suferi repaosul. Dumnezeu a creat ființa omenească pentru muncă; a lucra îi este firea, a sta e împotriva firii lui. Să nu judecăm după cei bolnavi, ci să ne gândim la încercările noastre. Nimic nu este mai distructiv ca sedentarismul, ca trândăvia. Pentru aceasta Dumnezeu ne-a orânduit legea muncii.

Trândăvia strică toate, înșuși măduarele trupului nostru. Dacă ochiul nu-și împlinește treaba - sau gura, sau stomacul sau oricare altă parte a trupului nostru, o boală grea ne paște. Dar mai mult decât pentru toate, acestea se adevăresc pentru suflet.

14. Despre muncă

Obârșia multor rele stă în aceea că mulți oameni cred că-i mai bine să-și "deturneze", de rușine, profesia.

Ori Sfântul Pavel însuși, nu se rușina să mânuiască cuțitul și să coase pieile; ba chiar se lăuda cu asta, când veneau la el bărbați mari și cu faimă. Nu numai că nu se rușina, dar în epistolele sale, ca pe un stâlp de bronz, și-a arătat

îndeletnicirea. Ceea ce învățase la începutul vieții lui, a urmat să facă, cu toate că fusese răpit în paradis, unde avusese tainice vorbiri cu Dumnezeu.

Și noi, care nu facem cât tălpile încălțămintei lui, ne rușinăm de ceea ce el era atât de mândru! În fiecare zi păcătuim și nu ne întoarcem - și-n aceasta nu vedem nimic rușinos - iar ca să ne scoatem hrana dintr-o cuviincioasă muncă, iată de ce ne este rușine și fugim ca de o nelegiuire!

Spune-ți-mi: în ce v-ați pus nădejdea că veți fi mântuiți?

Să ne rușinăm dacă păcătuim, dacă supărăm pe Dumnezeu, dacă facem un lucru neîngăduit.

Fiecare să se mândrească cu meșteșugul său, cu munca sa. Prin muncă, vom goni lesne din duhul nostru gândurile vinovate, vom veni degrabă în ajutorul celor lipsiți și vom împlini porunca Domnului Hristos, când spune: "E mai mare fericire să dai decât să primești"...

15.Lipsa de rușine jignește pe Dumnezeu în lucrările sale.

Dumnezeu, ca un "lucrător îndemânatic", a făcut pe om, a făcut să se nască o frumusețe ce uimește, ființă de o onoare aparte.

Nu jigniți, așadar, pe Creator și nu faceți din lucrarea îndemânării Lui un lucru de desfrânare și de nerozie.

Minunați-vă de frumusețe ca să slăviți pe Creator (...)

Lucrarea e frumoasă. Se cade, așadar, să adorăm pe Cel ce a săvârșit-o, nu să-L jignim. Dacă cineva, stând în fața unei statui de aur, a unei efigii împărătești, le-ar întina, nu i s-ar cuveni pedeapsă grea? Când, așadar, o necuvenită purtare în lucrurile omenești poate duce la o atât de mare pedeapsă, cu cât mai mult se cuvine pedeapsa celui ce necinstește lucrarea lui Dumnezeu...

16.Nerușinarea este o nrecunoștința față de Mântuitorul.

Voi sunteți mădularele lui Hristos, voi sunteți templul Duhului Sfânt.

Nu vă faceți, aşadar, mădularele ca ale unei desfrânate. Nu trupul vostru va fi întinat atunci, căci trupul vostru nu este al vostru, ci al lui Hristos.

A zis acestea El, ca să arate că ne iubeşte, pentru că l-a făcut al Său trupul nostru - ca să ne scoată din puterea care ne duce la rău.

Căci dacă trupul vostru nu este al vostru, n-aveți puterea - zice el - de a întina un trup care nu-i al vostru, mai cu seamă dacă el este al Domnului - și nici de a întina templul Duhului.

Dacă cineva vine în locuința cuiva și se poartă necuviincios, el va putea fi aspru pedepsit. Cel ce, din templul regelui face spelunca unui bandit, cugetați ce pedeapsă îl așteaptă!

Gândiți-vă aşadar, la acestea - și respectați pe cel ce locuiește în voi (...) Nu v-ați făcut toți mădulare ale lui Hristos? Aduceți-vă aminte - și aceasta vă va ține în curăție - ale cui erau aceste mădulare - și ale cui sunt ele acum.

Așa că, de aici înainte, putere nu mai aveți să faceți ce vreți cu ele, ci să slujiți celui ce v-a eliberat. Noi ne arvunisem carnea noastră diavolului, ticălosul domn al desfrânării, Hristos văzând aceasta a descătușat-o și a scos-o de la această afurisită tiranie. Ea, aşadar, nu mai e a noastră, ci a aceluia care a eliberat-o. Vreți sa-i dați cinstire ca unei mirese regești, nimeni nu vă împiedică. Iar dacă vreți s-o scufundați iarăși în viața cea de odinioară, veți suferi cuvenita pedeapsa pentru asemenea nelegiuire.

17.Patimile firești și patimile născocite.

Ceea ce ar trebui să vedem, nu este că dragostea de bogății ne asuprește, ci că această asuprire este născută de nepăsarea și trândăvia noastră.

Mulți stau gata să spună că nu știu ce este argintul. Dorința de a-l avea nu-i de loc firească.

Dorințele firești au fost așezate în om dintru început, de la facerea lumii; dar îndelungă vreme, nimeni n-a știut ce-i aurul și argintul. De unde se trage, aşadar, dorința de a le avea? Din slava deșartă - și dintr-o nemaipomenită trândăvie.

Sunt dorințe nevoite, altele sunt firești, altele nu-s nici din acelea, nici din acestea. De pildă: dorințele a căror împlinire este necesară viețuirii trupului, sunt trebuitoare și firești; dorința de a bea, de a mânca, de a dormi.

Iubirea trupească e firească, fără a fi numai decât trebuitoare - căci mulți au izbândit asupra ei, fără să piară. Cât despre dorința de bogăție, nu-i nici trebuitoare, nici firească. Este o dorință de prisos. De vrem, putem scăpa de asuprirea ei...

18. Patimi proprii diferitelor vârste.

Viața este ca o nesfârșită mare.

În mările cele adevărate sunt anumite locuri în care putem întâmpina felurite primejdii... Tot așa este și cu viața noastră.

Marea care ni se înfățișează cea dintâi este aceea a copilăriei, mult zbuciumată, prin lipsa de înțelepciune și prin nestatornicia vârstei. De aceea, copiilor le sunt rânduiți îndrumători și profesori, pentru ca educația lor să facă față nedesăvârșirii copilărești care e firească.

Ieșind din copilărie intrăm în marea adolescenței, în care vânturile bat încă și mai tare, în vreme ce poftele cărnii se ridică în noi. La vârsta aceasta cu greu se poate îndrepta cineva. Nu numai pentru că vânzolelile sunt mai puternice, ci pentru că nu se află remușcări pentru greșelile făcute. Profesorii și îndrumătorii s-au șters. Și atunci când vânturile sunt mai tari, când pilotul este fără putere, iar altcineva nu se mai găsește care să dea îndrumare, lesne putem cugeta la ce dezlănțuire ajunge furtuna.

După acest răstimp de viață, se arată vârsta coaptă, căreia îi vine sarcina unei gospodării. Atunci te însori, îți faci un cămin, crești copii, și ești împresurat de nori de griji... Dar și atunci înfloresc mai cu seamă gelozia și zgârcenia...

19. Stricăciuni legate de bogăție și de sărăcie.

Cercetați cu băgare de seamă necazurile bogăției și ale sărăciei, sau, mai degrabă, nu ale bogăției și ale sărăciei, ci ale celor ce sunt bogați sau săraci.

Să vedem în care din aceste două stări suntem mai bine înarmați pentru mântuirea noastră. Care credeți că este păcatul alipit sărăciei? Minciuna. Dar bogăției? Trufia, mama tuturor păcatelor, care a făcut pe diavol ceea ce este, ceea ce nu era la început.

Altă rădăcină a tuturor relelor este lăcomia; și cine este mai aproape de aceasta, săracul sau bogatul? Vădit este că bogatul. Cu cât mai mult are, cu atât mai mult dorește.

Deșartă slavă, apoi, în stare a nimici o mie de fapte bune, și, din nou, cel bogat, în preajma ei se află... Săracul nu dorește atât de mult ceea ce-i este de trebuință, pe cât de mult bogatul ceea ce-i este de prisos - și ca să-și săvârșească răutatea, săracul n-are mijloacele pe care le are bogatul.

Așadar, voind și putând mai mult, bogatul va păcătui mai mult. Cel sărac nu se teme atât de mult de foame, pe cât cel bogat se înfricoșează și se frământă la gândul să piardă ceea ce are și la acela că încă n-a pus la adăpost toate bunurile. Așa că acesta stând așa de aproape de slava cea deșartă, de trufie și de lăcomie, ne întrebăm ce nădejde de mântuire va avea - și cum va putea el intra pe ușa cea strâmtă?

20. Blândețea și lașitatea, economia și zgârcenia.

Trebuie multă băgare de seamă să putem lămuri ceea ce este una și ceea ce este alta, aceasta pentru că alături de virtuți se află viciile, alături de ușurința exprimării obraznicia, alături de blândețe lașitatea.

Să ia aminte bine oricine crede că este stăpân al unei virtuți, pe când el nu are decât viciul.

Așadar, ce este blândețea și ce este lașitatea? Să nu ajuți pe cei jigniți, să rămâi mut când sunt asupriți, aceasta-i lașitate; să suferim jignirile pe care ni le fac alții, iată ce este blândețea.

Ce este curajul opiniei? Același lucru: a lupta pentru altul. Dar obraznicia? Când vrei să te răzbuni tu însuși. Blândețea și curajul opiniei merg împreună, și tot împreună, pe altă parte, obraznicia și lașitatea. Cine se mârșnește de propriile sale suferințe, greu îi va fi să se mârșnească de ale altora, cine nu se răzbună pe sine, bine va răzbuna pe alții...

Mărinimia este o virtute, dar e vecină cu risipa.

Economia, asemenea e o virtute, alături de ea se află zgârcenia. Să apropiem iarăși virtuțile. Risipitorul nu-i mărinimos. Cum oare!... Cel înlănțuit de mii de patimi va putea avea duh înalt? Nu disprețuiește bogățiile, ci-i stăpânit de alte patimi. Nu-i mai liber decât omul pe care tâlharii îl silesc să-i asculte. Nu

din dispreț pentru bogății le risipește, ci numai din pricină că nu știe să le chivernisească cum se cuvine.

De ar fi cu putință să le și păstreze și să le și folosească, iată ce ar face. Este mărinimos acela care-și cheltuiește averea așa cum se cade, căci duh cu adevărat înalt are acela care nu-i rob patimii și căruia puțin îi pasă de bogății. Economia, și ea este un bine.

Cel ce merită bun nume, este acela care cheltuiește cu înțelepciune, nu la întâmplare și fără discernământ. Cu totul altceva este omul zgârcit.

Economul nu cheltuiește decât când trebuie, cel zgârcit nu se atinge de avutul său, nici chiar când nevoia cere. Economia, putem zice, este soră cu mărinimia. Să punem așadar, deoparte mărinimia și economia, de alta risipa și zgârcenia. Unele se țin din micimea de suflet, altele, din măreția lui.

21. Trufie și hotărâre - umilință și josnicie.

Nimic nu este mai străin sufletului creștin ca trufia.

Zic trufie și câtuși de puțin cinstită vorbire și curaj, care se potrivesc de minune creștinului.

Tot așa, una-i umilința și altceva josnicia, lingușirea și lichelismul. Dar vă limpezesc prin câteva pilde.

Firea - se pare - le potrivește și pe cele ce sunt potrivnice. Lângă grâu, neghina, lângă trandafir, spinii.

Copiii ar putea fi înșelați, dar oamenii maturi, cunoscători, ca să zicem, în această plugărie duhovnicească, știu să deosebească ceea ce-i rău de ceea ce-i, cu adevărat, bine.

Doriți să înțelegeți conviețuirea umilinței și a libertății? Ascultați pe Sfântul Apostol Pavel: "îmi pasă prea puțin de voi fi judecat de voi sau de lume - iar eu nu mă judec pe mine însumi. Știu că n-am făcut nici un rău. Dar nu sunt de loc îndreptățit pentru aceasta..."

Voiți acum să aflați ce-i lingușirea? Ascultați pe nebunii iudei: "Noi n-avem rege decât pe Cezarul..."

Intr-un cuvânt, obraznicia este a te lăsa prins de mânie, a te împrăștia în

cuvinte de ocară fără temei, a voi să te răzbuni sau a te lăsa dus de porniri nedrepte.

Fermitatea în grăire, curajul, însemnează tocmai a înfrunța primejdiile și moartea - a lăsa deoparte, pentru a plăcea lui Dumnezeu, dușmănia, lingușirea și josnicia.

Umilința este a sluji altora, cu gândul de a fi pe placul lui Dumnezeu, a te coborî din înălțimea demnității tale, ca să săvârșești o lucrare cu adevărat mare și admirabilă, iată ce-l onorează pe om.

22. Tot creștinul poate lucra la răspândirea învățaturii celei bune.

Nu-i puțin lucru acela de a nu ne interesa de frații noștri.

Iată pilda cu omul care și-a îngropat talantul. Purtarea lui, în ce-l privește, părea a nu fi greșită. El nu păcătuisese nimic cu privire la păstrarea lucrului încredințat, pentru că l-a înapoiat întreg. Dar el a păcătuit cu privire la felul în care a folosit acest lucru. N-a înmulțit ceea ce i se încredințase - și de aceea a fost pedepsit.

Vedem așadar, că pentru a fi mântuiți, nu-i de ajuns ca noi înșine să fim plini de foc, luminați, cuprinși de dorința de a asculta Sfânta Scriptură. Ci trebuie să valorificăm lucrul încredințat și să-l înmulțim atunci când, lucrând la propria mântuire, să facem legământ de a avea grijă și față de alții.

Luați aminte, cât de ușoare sunt poruncile Stăpânului, în cele omenești, cei ce împrumută banii stăpânului lor, sunt ținuți să-i împlinească. Ați împrumutat - li se zice - vi se cade a-i împlini; eu, eu n-am a face cu cel care i-a primit.

Dumnezeu nu face așa: el ne poruncește numai de a da, iar de împlinire, nu mai răspundem noi. (...)

Să ducem învățătura la frații noștri, fie că ne ascultă, fie că nu. De ne ascultă, câștig va fi și pentru ei și pentru noi. Nu ne ascultă, își asumă răspunderea. Făcut-am ceea ce ni se cerea, dându-le sfaturi; iar ei de nu le lucrează, nimic supărător nu va veni pentru noi. Greșeala nu-i de a încredința, ci de a nu-i sfătui.

După ce lucrarea am împlinit și i-am sfătuit cu bună urmărire și stăruință, -

nu mai suntem noi, ci vor fi ei cei care vor da socoteală lui Dumnezeu.

Se cade să fim folositori nu numai nouă, ci, asemenea, și altora.

Hristos ne-a învățat aceasta, asemuindu-ne sării, dospiturii, făcliei; toate lucruri de folos și cu folosință pentru alții.

Făclia nu arde pentru ea însăși, ci pentru cei aflați în întuneric. Sunteți o făclie nu numai pentru voi înșivă, ci pentru a scoate din rătăcire pe cel aflat în ea. La ce bună, făclia, dacă nu luminează pentru cel aflat în întuneric?

La ce bun un creștin, dacă nu câștigă pe nimeni, dacă nu aduce pe nimeni la virtute?

Sarea, la rândul ei, nu lucrează numai a se păstra pe sine, ci păstrează lucrurile supuse degradării, împiedicându-le de a se strica și a se pierde. Asemenea voi, din care Dumnezeu a tăcut o sare duhovnicească, trebuie să țineți în picioare, să păstrați mădulele care se strică, adică pe acei dintre frații voștri care sunt comozi și fără grijă, sau nepăsători, aducându-i la trupul Bisericii. Și tot așa.

Mântuitorul v-a spus că sunteți dospitură. Ea nu se crește pe sine, ci cu toate că-i mică și neînsemnată, face să crească cealaltă parte covârșitoare a aluatului. Așa și voi. Dacă sunteți puțini, înmulțiți-vă prin puterea credinței și prin râvna cea dumnezeiască. Și după cum dospeala e cu tărie, deși-i mică, cum o ia înainte din pricina căldurii din ea și a alcătuirii ei, tot așa voi, de vreți, puteți face părtași râvnei care vă însuflețește, pe încă mulți alții...

23. Nu trebuie să ne arătăm îngăduitori sau nepăsători față de greșelile aproapelui.

De cele mai de multe ori, oamenii nu judecă asupra celor ce au de făcut, numai după mintea lor, ci și după aprecierile altora, de care se lasă adesea.

Dacă păcătosul vede că toți întorc capul de la el, își zice că a săvârșit o faptă, și încă una grea; dar dacă el bagă seamă că în loc să fie condamnat, i se încuviințează lesne purtarea, tribunalul conștiinței lui se va fi stricat; mai mult se va statornici încă și mai tare vinovata-i cugetare - și atunci, ce nu va îndrăzni el?

Se va mai învinui pe sine? Inceta-va, oare, de a mai păcătui, păcătuind fără teamă?

De treceți nepăsători pe lângă aproapele vostru care păcătuiește, fără a-l dojeni, fără să vă mâhniți, propriul vostru suflet îl faceți mai nepăsător.

Cât despre aproapele vostru, cea mai mare pagubă îi faceți prin bunăvoința voastră nelalocul ei.

24. Despre frățietatea creștină.

Să nu ne mulțumim de a căuta numai propria noastră mântuire.

La război, dacă un soldat nu se gândește decât să se scape fugind, el se va pierde și cu el dimpreună tovarășii. Soldatul vrednic, care se luptă pentru alții, îi mântuie, mântuindu-se și el.

Fiindcă viața noastră este un război, cel mai aspru dintre războaie, războiul contra păcatului, o luptă bine întemeiată; să rămânem în rândul nostru, așa cum ne-a poruncit împăratul nostru, gata de a lupta, gândindu-ne la mântuirea obștească, îndemnând pe cei ce stau în picioare, ridicând pe cei căzuți.

Dacă fiecare din noi avem gândul numai la treburile noastre, sorții noștri de izbândă sunt, în felul acesta, diminuați.

Vom avea însă cele mai multe temeieri de încredere, cea mai mare slavă, dacă vom privi mai întâi interesele altora.

Ceea ce determină slăbiciunea noastră, ceea ce ne face să fim lesne biruiți de oameni și de diavol, este tocmai egoismul.

Nu ne protejăm unii pe alții, nu ne facem o cetate din iubirea de Dumnezeu, ci căutăm prieteniei noastre alte întemeieri: rudenia, obișnuința, vecinătatea. Suntem prieteni pentru cu totul alt temei decât pietatea -pe când singură pietatea ar trebui să ne unească prin prietenie.

25. Putem și trebuie să facem orice pentru dragostea lui Dumnezeu.

Nu trebuie să facem nimic zadarnic, fără țință; în toate, după îndemnul lui Pavel, trebuie să lucrăm spre slava lui Dumnezeu.

"Fie că mâncați - zice el - fie că beți, fie că faceți orice ar fi, săvârșiți totul

spre slava lui Dumnezeu".

Dar cum e cu putință - veți zice - să bem și să mâncăm spre slava lui Dumnezeu?

Chemați un sărac - puneți la masă pe Hristos - și veți fi mâncat și veți fi băut spre slava lui Dumnezeu.

Dar nu numai a mânca și a bea, este ceea ce ne îndeamnă Pavel să facem spre slava lui Dumnezeu. Ci toate celelalte fapte, că a merge să ne întâlnim cu alții sau a rămâne acasă - și una și alta trebuiesc făcute pentru Dumnezeu.

Cum e cu putință?

Când mergeți la biserică, sau vă duceți să ascultați o rugăciune sau la o altă lămurire duhovnicească, fapta voastră-i pentru slava lui Dumnezeu.

Tot așa e cu putință să rămâneți acasă pentru Dumnezeu, în cel fel?

Când aflați tulburări, zavistii, petreceri diavolești, când știți că străzile sunt pline de oameni răi și stricați, stați acasă, țineți-vă departe de această tulburare; veți fi stat acasă pentru Dumnezeu.

Ca și ieșirile și rămănerile, sunt și laudele și dojanale.

Ei bine, cum poți lăuda sau dojeni pentru slava lui Dumnezeu?

Stați adesea în fața caselor voastre – și vedeți trecând oamenii răi, care-și încruntă sprâncenele, care se umflă de mândrie, ducând cu ei mulțime de lingușitori și de pierde-vară. Și dacă auziți zicându-se: "Omul acela nu-i de invidiat? Nu-i el cu desăvârșire fericit?"; ei bine, opriți pe cel ce grăiește astfel, țineți-l pe loc, închideți-i gura, dojeniți pe cel pe care el îl admiră, plângeți chiar.

Iată ce înseamnă a dojeni pentru dragostea lui Dumnezeu. De asemenea, când vedeți pe un sărac, disprețuit, dar trăind în sărăcie și în virtute, considerat ca nenorocit de cei din jurul lui, lăudați-l și lauda ce veți face acestui trecător, va fi o învățătură, un îndemn spre trai cinstit și spre bine.

Atunci când vă alegeți prieteni, alegeți-i pentru dragostea lui Dumnezeu. Și cum vom alege pentru dragostea lui Dumnezeu, prieteni? Necăutând prietenii care pot aduce bani, legături de chefuri, protecții omenești, ci urmărind în prietenie pe cei ce sunt în stare a ne da totdeauna un bun îndreptar sufletului, a ne sfătui de bine, a ne atrage atenția când am greșit, a ne învinui

când am păcătuit, a ne ridica dacă am căzut, și, prin puterea părerilor și rugăciunilor lor, să ne ducă la Dumnezeu.

Tot așa, putem să ne facem dușmani pentru dragostea lui Dumnezeu. Dacă vedeți un om stricat, întinat, plin de răutate, care încearcă să vă facă să cădeți sau să deprindeți vreo stricăciune, depărtați-vă de el, fugiți de el, așa după cum a poruncit Hristos, când a zis: "Dacă ochiul vostru drept vă aduce poticnire, scoateți-l și-l aruncați departe!" Vorbind astfel, el poruncea să rupem cu acești prieteni, tot așa de scumpi ca ochii și prețioși în treburile cele lumești, de a ne depărta de ei, dacă contravin mântuirii sufletului nostru.

De veți sta în adunări și veți vorbi despre multe, faceți-o pentru Dumnezeu. Iar de tăceți, tăceți tot pentru Dumnezeu.

Cum vom lua parte la o adunare pentru Dumnezeu? Infrânându-vă, când vă aflați laolaltă cu alții, de a vorbi despre treburile lumii, despre lucruri zadarnice, nepăsătoare și fără un interes pentru voi, vorbind despre înțelepciunea creștină, despre iad, despre împărăția cerurilor, evitând lucrurile nefolositoare.

Cât despre tăcere pentru dragostea lui Dumnezeu, ea se realizează, de pildă, atunci când jigniți fiind, insultați fiind, suferind și de alte multe rele, le îndurăm cu vrednicie, fără să cârmim împotriva celui care ne-a asuprit.

Ca laudele și doxanele - ca ieșirile și rămănerile acasă, ca tăcerile și vorbirile - tot așa putem întoarce spre slava lui Dumnezeu lacrimile și suspinările, bucuriile și înveselirile...

Dar pentru ce să vorbim despre laude și doxane, despre întristări și bucurii?

Faptele cele mici, cele neînsemnate, pot să ne aducă roadele cele mai alese, dacă le săvârșim pentru dragostea lui Dumnezeu...

Ce poate fi mai neînsemnat decât a ne pieptăna? Totuși, este un mod chiar de a ne pieptăna pentru dragostea lui Dumnezeu. Dacă nu vă potriviți părul pentru ca să vă înfrumusețați, sau pentru a încânta și a înșela pe cei care vă privesc, ci cu toată simplitatea, fără căutare - și numai atât cât cere nevoia, atunci ați făcut aceasta pentru dragostea lui Dumnezeu - și răsplată, desigur, veți avea, fiindcă ați înăbușit o dorință nevinovată și ați tăiat scurt o ambiție nelalocul ei.

Dacă acel care, pentru dragostea lui Dumnezeu, dăruind un simplu pahar cu apă proaspătă, primește drept moștenire împărăția cerurilor, cugetați ce

răsplată va fi dată aceluia care săvârșește toate pentru dragostea lui Dumnezeu.

Poți merge pentru Dumnezeu, poți privi pentru Dumnezeu.

Cum așa? Când nu alergați după stricăciune, când nu admirați frumusețile femeilor "străine", când, văzând o femeie venind spre voi, vă înfrânați ochiul și vă faceți din teama lui Dumnezeu un zid care vă oprește privirile, atunci lucrați pentru Dumnezeu. Și tot așa, când în loc de a ne îmbrăca cu veșminte arătoase, luăm pe noi numai veșmintele care ne protejează.

Chiar și la încălțăminte putem extinde regula aceasta... Putem să ne slujim de încălțăminte noastră pentru dragostea lui Dumnezeu, când avem în vedere numai folosința și când facem din ea măsura bucuriilor noastre. Și faptele și întâmplările pot fi extinse.

26. Tăria și dulceața dragostei lui Dumnezeu.

Nu se află nimic, asupra căruia să nu biruiască dragostea.

Când e vorba de dragostea lui Dumnezeu, care-i mai presus de toate; nici focul, nici sabia, nici sărăcia, nici boala, nici moartea, nici orice altceva, nu poate înfricoșa pe acela care adăpostește în sine această dragoste. El nu va avea ochi nici pentru cer, nici pentru pământ, întreaga-i ființă va aspira spre singura țință, frumusețea și slava dumnezeiască.

Truda vieții de acum nu-l va putea dobori, după cum nici plăcere nu-l va putea sminti sau trufi.

Să iubim așadar, cu această dragoste cu care nimic nu se poate asemui, nici acum și nici în viitor, și, mai presus de toate, pentru această dragoste "care nu cade niciodată".

Și așa, vom fi descătușați de neplăcerile acestei vieți și de acele ale veacurilor ce vor veni; și vom intra astfel în bucuria împărăției. De altfel, nici scăparea de iad, nici bucuria cerescului lăcaș, nimic nu poate copleși bucuria care le depășește pe toate: să fim, totodată, iubitorii și iubiții lui Hristos.

Printre oameni, dragostea împărtășită este bucuria cea mai înaltă; dar când părtășia dragostei se statornicește între noi și Dumnezeu, ce cuvinte o vor putea descrie? Numai trăirea însăși este deplină.

Așadar, ca să cunoaștem prin trăire această dulceață duhovnicească, viața

cea prea fericită, comoara bunurilor fără sfârșire, să ne lepădăm de toate celelalte lucruri, **să sălășluim în noi înșine dorul pentru Dumnezeuul nostru, cel prea iubit...**

27. Virtutea trebuie învățată treptat.

Asemuiți-vă în deprinderea virtuții pruncilor. Ei învață, mai întâi, forma regulată a literelor, și așa, pornind de la acestea, propășesc pe calea cititului. Să facem ca ei.

Să învățăm, mai întâi, să nu jurăm strâmb, să nu bârfim, să nu cârtim.

Apoi, să trecem, ca să zic așa, la altă linie, să nu mai fim invidioși, lacomi, bețivi, brutali, leneși.

De aici, să trecem la îndemânările duhovnicești: cumpătarea, curăția trupească, dreptatea, fuga de slava cea zadarnică, modestia, abstinenta. Să punem în armonie aceste virtuți, să le sădim în sufletul nostru.

Să ne dăm osteneala de a le săvârși pe toate acasă, cu prietenii, cu soția, cu copiii noștri.

Să începem cu cele mai ușoare, ca înfrânarea de la sudalme, lămurind bine și cu stăruință această dintâi ispravă. Această lămurire adesea este tulburată fie acasă, fie la locul de muncă, fie în alte împrejurări. Dacă, așadar, cu toate aceste ispite neconținute, veți izbuti să vă abțineți, sunteți pe calea cea bună. Veți izbuti, de asemenea, să fiți reținuți în vorbe, vă veți stăpâni și alte impulsuri.

Căminul vostru să fie o școală a virtuții, în care să vă deprindeți cu grijă, să înfrunțați, bine înarmați, încercările vieții. Lucrați la fel cu slava cea deșartă. Feriți-vă de ea. Să luptăm zilnic. Să stăpânim toate patimile.

Hristos impunea ucenicilor săi aceste legi și principii, pentru ca ei să devină buni pedagogi cu ucenicii lor: "Nu se pune vin nou în burdufuri vechi..."

Este acesta un soi de a zice că, de vei vrea să faci să pătrundă în duhul ascultătorilor tăi, înainte de vreme, cine știe ce înalte învățături, se poate întâmpla să-i găsești, când ceasul a venit, a nu fi în stare a învăța, pentru că i-ai pus, în felul acesta, în afară de înțelegere.

Vina nu-i a vinului și nici a vasului în care-i vărsat, ci a lipsei de pricepere a celor care-l toarnă.

Astfel, Hristos ne-a învățat că El totdeauna venea în întâmpinarea ucenicilor săi cu vorbe simple, din pricina slăbiciunii lor, el se adresa ascultătorilor cu cuvinte accesibile.

Sfântul Ioan ni-l arată spunând el însuși aceste vorbe: "Am încă multe a vă spune, dar voi nu puteți încă să le purtați..." Ca să nu se înțeleagă că era vorba numai de lucrurile pe care le grăise, ci de altele mult mai mari, a pus în lumină slăbiciunea ucenicilor, făgăduind de a grăi totul, când va veni vremea.

Este ceea ce grăiesc aceste vorbe: "Veni-vor zile când Mirele va fi ridicat dintre ei, atunci ei vor posti..."

Să nu cerem, aşadar, totul de la toți, dintr-un început, ci numai ce este cu putință și curând vom trece dincolo de ele. Sunteți grăbiți și voiți să ajungeți mai curând, nu trebuie să vă grăbiți. Dacă vi se par lucruri îndoielnice ceea ce vă zic, n-aveți decât să cercetați firea și le veți afla valoarea...

Să presupunem că aveți o soție cu prea multă aplecare spre cele ale modei, guralivă, fără minte... Să presupunem că se află o asemenea soție și că bărbatul ei ar fi în stare să facă totul, ca s-o îndrepte... Cum o va îndrepta? Neimpunându-i de la început, toate jertfele, ci întâi cele mai ușoare, cele care-i pricinuiesc mai puțină stânjeneală. A o sili să se îndrepte întru toate de la început, însemnează a pierde totul. Totul trebuie făcut cu înțelepciune și răbdare și rezultatele se vor vedea încet, dar progresiv.

Nu vedeți voi cum stârnim țipetele copilașilor când vrem să-i întărcam, cum îndurăm toate, spre a-i dezobișnui de cea dintâi hrană a lor? Să procedăm la fel și-n cazul soției. Când multa aplecare spre cele ale modei va deveni dezobișnuință, restul va urma de la sine. Și așa, puțin câte puțin, întocmai ca un pictor îndemânatic, ca un slujitor credincios, ca un plugar priceput, vă veți aduce soția pe calea cea bună...

28. Cea dintâi treaptă a renunțării: milostenia.

Aș fi mulțumit acum, dacă v-aș putea învăța să nu fiți zgârciți, să pricepeți frumusețea milosteniei și îndatorirea de a da ceva din ceea ce aveți.

De veți pune în lucrare aceste îndrumări, prea iubiții mei, ridicați-vă curând la și mai mari învredniciri. Acum se cade să lepădăm de la noi luxul prisoselnic, să ne mulțumim cu normalitatea, să ne deprindem a câștiga, prin muncă dreaptă, toate cele de trebuință.

Preafericitul Ioan, vorbind celor de la fisc și soldaților, le poruncește să se mulțumească cu plata lor. Avea, neîndoielnic, dorința de a-i îndruma spre o și mai mare înțelepciune, dar cum ei erau nu erau în stare de a o săvârși, nu le dă decât o învățătură din cele de jos, cugetând că de le va da una mai înaltă, ei n-ar băga-o în seamă și s-ar depărta și de cea mai simplă.

De aceea și noi de asemenea, nu vă punem să vă obișnuiți decât cu învrednicirile mai mici. Știu că ar fi peste puterea voastră, ca deodată să vă lepădați de avuții și că înțelepciunea aceasta dearte-i de voi, asemenea cerului de pământ.

Să ne supunem, așadar, poruncilor de mai jos, și aceasta poate aduce o mângâiere vizibilă. Fi-vom, cu toate acestea, prea mulțumiți, în ceea ce vă privește, de veți face milostenii multe, căci, propășind în felul acesta, ajunge-vom repede la ținta noastră ...

29. Greșelile mici aduc pe cele mari.

Diavolul, în răutatea lui, folosește multe metode ca să prindă pe oameni. El își începe învăluirile prin ceea ce este mai mic.

Vedeți, el voia să facă pe Saul să asculte nebuniile Pytonisei, dar dacă l-ar fi sfătuit dintr-odată, Saul n-ar fi luat în seamă, el care a gonit de la sine felul acesta de femei. Așa că el a acționat cu surprindere și progresiv. După ce n-a ascultat de Samuel, și jertfi în lipsa lui, Saul zice, drept răspuns la imputările ce i se făcea: "Din pricina dușmanilor, nevoit am fost", și în loc să plângă, cum s-ar fi convenit, el se poartă ca unul care nici un rău n-a săvârșit.

Mai târziu, Domnul dă porunci împotriva Amaleciților, și Saul le calcă. Veniră pe urmă, faptele vinovate împotriva lui David; și așa, pe nesimțite, treptat, alunecând neconștient, ajunse la prăpastia pierzaniei și se prăbuși în ea.

Același lucru și cu Cain. Diavolul nu-l îndeamnă, de la început, la uciderea fratelui său, că nu l-ar fi determinat s-o săvârșească. Ci, mai întâi, îl sfătuiește că poate să înfățișeze lui Dumnezeu jertfe și mai proaste, zicându-i: "Nu-i aceasta o greșală". Apoi, aprinse în el ura și gelozia, zicându-i mereu: "încă și aceasta nu poate avea vreo urmare..." După care, hotărî să-l ucidă și să-și tăgăduiască fapta - și nu se opri, până ce nu înfăptui crima.

Așa că de la început trebuie să ne împotrivim. Chiar de-am rămâne la cele dintâi greșeli, nici aceste întâi greșeli nu trebuie nebăgate în seamă. Dar când

voința nu veghează, răul se mărește.

De aceea nimic nu trebuie să lăsăm deoparte ca să-l stârpim dintru început. Nu luați, așadar, în seamă numai însemnătatea greșelii, care poate fi mică, ci cugetați că de nu veți lua seama, ea va deveni rădăcina unui mare rău.

Chiar de vă veți mira, vă voi spune că păcatele cele grele nu cer atâta băgare de seamă ca greșelile mici și ușoare.

Greutatea însăși a celor dintâi ne face să le înconjurăm, greșelile mici, din pricina puținei lor însemnătăți, ne îndeamnă la nepăsare; ele nu ne îmboldesc să ne trezim cu bună veghere ca să le gonim, și în vreme ce lăncezim, cu grăbire ele se fac mai mari. Intocmai ca și în suferințele cele trupești...

Nimeni nu se aruncă în brațele păcatului degrabă și dintr-odată. Zace în duhul omului o rușinare înnăscută, un respect firesc pentru ceea ce este bine. Și el n-ar putea numaidecât să devină atât de nerușinat, ca să tăgăduiască totul dintr-odată. Se pierde cu încetul, treptat, uitând de sine.

Treptat, idolatria s-a furișat în lume, ca urmare a cinstirilor prea mari ce se dădeau oamenilor.

Treptat, s-a ajuns la adorarea celor vii și celor morți - treptat a biruit stricăciunea și celelalte vicii.

Vedeți!... Cineva râde când nu se cade. Este dojenit, dar altul îl liniștește, zicând: "E un lucru fără însemnătate. Ce rău este să râzi? Ce urmări pot fi?"

Ci râsul aduce gustul glumelor proaste, pe acela al vorbirilor rușinoase, însăși faptele rușinoase...

Este ținut de rău cineva că-și bârfește aproapele, că-l asuprește cu vorbele, că zice rău de el. Acela se împacă și zice: "A bârfi nu înseamnă nimic".

Cu toate acestea, vorbirea de rău zămislește ură grozavă, dușmăanii fără odihnă, ocări fără isprăvire. După ocări urmează loviri, după loviri, adesea, ucideri.

Și așa, duhul rău ne duce de la micile greșeli la cele mari, și de la cele mari la deznădejde...

30. Trebuie să ne ferim de tot ceea

ce ne împinge spre păcat.

Să băgăm în seamă cursele și să ne depărtăm de ele.

Să băgăm de seamă prăpăstiile și să nu ne apropiem de ele. Va fi dovadă de înțelepciune a fugi nu numai de păcat, dar și de ceea ce, părând neînsemnat, ne ademenește spre greșeli.

De pildă, râsul, vorbele necugetate, nu sunt ținute drept păcate grele și totuși din râs ies vorbele rușinoase, și din vorbele rușinoase faptele încă și mai rușinoase.

Vorbele zadarnice și râsul zămislesc adesea ocară și batjocura; ocară și batjocura, loviturile și rănirile, uciderea.

Așa că, de vreți să apucați pe o cale înțeleaptă, feriți-vă nu numai de vorbele rușinoase, de faptele rușinoase, de lovituri, de răniri, de ucideri - ci încă și de râsul necuvenit și vorbele necugetate, pentru că acestea rădăcini sunt relelor mai mari care vin după aceea.

De aceea Pavel a zis: "Vorbirea deșartă și gluma proastă să nu iasă de pe buzele voastre".

Este aceasta, se pare, puțin lucru în sine însuși, dar din el ies, pentru noi, rele mari.

Să ne ferim nu numai de greșeli, dar și de ceea ce pare neînsemnat și ne împinge, încetul cu încetul, spre deosebite păcate.

Cel ce merge către prăpastie, chiar de nu cade, dar se cutremură, se întâmplă ca această cutremurare să-l facă să se clatine și să se prăbușească în gol. Tot așa, dacă în loc de a ne depărta de păcate, călătorim alături de ele, vom trăi neconținut cu teamă și adesea vom ceda lor...

31. Primejdia teatrului.

"Cine privind, pofteste o femeie, a și păcătuț cu ea..." Dar - veți zice - dacă n-o poftesc privind-o? Veți putea, oare, să mă faceți să cred aceasta? Trupul vă este de piatră? Din carne sunteți alcătuiți, din carne omenească, mai lesne de aprins decât iarba, la focul poftelor. Sunteți de piatră? De fier? Neconținut vă voi întreba...

Căci voi ardeți în dorință, așa că ați păcătui cu gândul. Și vă veți întoarce acasă rănit foarte...

Și, oare, nu se zămislesc de aici, neliniștile căminelor? Pierderea rușinii? Desfacerea căsătoriilor? Discordia, zavistiile, și dezgustul care nu au alt temei?

Când vă întoarceți acasă, subjugăți de femeia aceea, soția vi se va părea ștearsă, copiii nesuferiți, casa vă va cădea pe umeri; grijile cele care de obicei vă umpleau viața, vă vor plictisi, - oricine vine la voi, va fi povară și vă va stânjeni.

Pricina? Fiindcă nu v-ați întors singuri acasă -ați adus cu voi pe femeia aceea păcătoasă, nu pe față și în văzut tuturor (și răul, în felul acesta, ar fi fost mai mic, fiindcă nevasta voastră ar fi gonit-o), ci ați așezat-o în cugetul vostru, în conștiința voastră. Acolo, ea suflă în focurile Babilonului și, mai degrabă, în alte focuri încă și mai grozave - căci lucru curat nu-i acest foc - e ceea ce ziceam și, de-aici, cea mai primejdioasă situație.

32. Primejdia relelor întruniri

Să fim convinși că adunarea celor răi este în stare să ne aducă mari vătămări. Să ne ferim de ea, mai presus de orice, indiferent de participanți. Ba a fost pierzania multor oameni de seamă. De pildă, Solomon și Samson. Și nici poporul iudeilor n-a pierit în alt chip.

Nici fiarele sălbatice nu-s în stare să rănească precum răutatea oamenilor. Primejdia lor e vădită, căci cei răi își strecoară veninul în fiecare zi, pe nebăgate de seamă și fără zgomot, năruind puțin câte puțin tăria virtuții.

Când vă pregătiți să vă stabiliți undeva, cercetați cu de-amănuntul cum este clima, dacă-i nesănătoasă, dacă-i potrivită, dacă nu-i prea uscată; dar când e vorba să țineți socoteală de sufletul vostru, nu cercetați anturajul în care vreți să-l lăsați să pătrundă, ci îl părăsiți nepăsării și întâmplării.

Cum, vă rog, vi s-ar putea ierta o asemenea nepăsare? După a voastră părere, ce i-a făcut minunați și vrednici de admirare pe cei ce locuiesc în pustie? Nu oare depărtarea de vălmășag și de piața publică, și așezarea lor departe de tumultul treburilor acestei lumi? Iată pe cei cu care se cade să fiți asemănători, **căutând pustia chiar în mijlocul orașului.**

Și cum asta? Ferindu-vă de răi, căutând compania celor buni. În felul acesta, vă veți bucura de o întemeiere mai trainică decât chiar a celor ce trăiesc în pustie, de vreme ce, nu numai că vă veți feri de cei ce vă pot vătăma, dar veți avea legături cu cei ce vă pot fi de folos. De fugiți de cei răi, căutând a afla pe cei buni, veți avea îndoită prisosință: virtutea se va mări în voi, în vreme ce stricăciunea va pieri...

33. Trebuie s-o rupem cu cei răi.

Cei ce clădeau turnul lui Babei se înțelegeau bine, pentru răul lor; și tot ei se despărțiră pe urmă, împotriva lor înșiși, dar spre binele lor.

Unirea tovarășilor lui Core era rea, dezunirea lor fu bună.

Rea, înțelegerea lui Iuda cu Iudeii. E cu puțință, așadar, ca dezunirea să fie un bine, iar unirea un rău. De aceea este zis: "Dacă ochiul tău te supără, scoate-l; iar de te supără piciorul tău, taie-l!" Așa este și cu prietenii și cu anturajul - se aleg pentru un scop religios-moral înalt.

Se cade să zicem, așadar, că înțelegerea nu-i totdeauna și în toate împrejurările folositoare - după cum ruperea nu-i totdeauna vătămătoare.

Zic acestea ca să fugim de răi - și să ne lipim de cei buni.

Tăiem din trupul nostru părțile atinse de cangrenă și care nu se mai pot tămădui, temându-ne ca nu cumva stricăciunea să treacă și la cele sănătoase. Le tăiem nu fiindcă le disprețuim, ci ca să păstrăm pe celelalte. Cu atât mai mult se impune responsabilitatea și cu referire la anturaj. De ne este cu puțință, să îndreptăm lucrurile cu delicatețe, cu înțelepciune, dar și cu fermitate.

34. Câștigul ce-l avem cercetând pe cei necăjiți.

Dați ascultare înțelepciunii lui Solomon, care a fost răsplătit cu mângâieri de tot felul - bucurându-se de cea mai desăvârșită așezare.

Ce zice el? "Mai bine este să mergi în casa unde sălășluiește mâhnirea, decât acolo unde se râde".

Ce înseamnă aceasta, fraților? E că una din priveriști zămislește tulburare - pe când cealaltă, cumpătare. Cel ce s-a dus la ospățul altuia mai bogat ca el, nu

va mai avea aceeași plăcere să se reîntoarcă acasă la sine, va veni spre casa sa mândrit; mândrit se va așeza la masa sa, se va arăta cu disprețuire pentru apropiatii săi, pentru copiii săi, pentru toți cei din casa sa, pentru că bogăția altuia îl va fi împins să-și vadă mai bine sărăcia. Și acesta nu-i singurul rău. De multe ori va invidia pe cel ce l-a poftit - și așa se va întoarce acasă fără nici o prisosință.

Vom repeta, cu alte cuvinte, dar cu același înțeles, minunata zicere a lui Solomon: "Zădărnicia zădărniciilor, toate sunt zădărnicie". Cel ce intră într-o casă îndoliată, va plânge de îndată pe cel mort, fie-i lui chiar dușman. Băgați de seamă cât prețuiește mai mult această casă decât cealaltă. Dincolo, chiar cu privire la un prieten, invidie, dincoace, chiar pentru un dușman, lacrimi.

Or, tocmai aceasta ne cere Dumnezeu mai presus de toate, să nu ne bucurăm de răul celor ce ne-au jignit.

35. Să cercetăm cimitirele.

Priveliștea mormintelor nu este lipsită de importanță în desăvârșirea înțelepciunii noastre.

Privindu-le, sufletul nostru, dacă lânzezea, tresare de îndată, iar de era treaz și vrednic, încă și mai vrednic se face.

Cel ce se plânge că-i sărac, primește de la această priveliște o binevenită mângâiere; iar cel ce umflă de trufie că-i bogat, e trezit la realitate și smerit.

Vederea mormintelor predispune pe fiecare dintre noi să cugete, chiar de n-ar vrea, asupra sfârșitului propriu; ea ne încredințează de a nu mai crede temeinic nici unul din lucrurile lumii acesteia, plăcute sau supărătoare; iar cine a luat la sine această încredințare, nu se va lăsa prins lesne în mrejele păcatului.

Pentru aceasta, un înțelept dădea sfatul următor: "În tot ce veți spune, cugetați la clipele cele de pe urmă, și niciodată nu veți păcătui".

Alături de acesta, altul zicea: "Așezați-vă treburile pentru plecare - și pregătiți-vă de drum!..." Și aici nu-i vorba de un drum din cele văzute, ci-i vorba de plecarea noastră de pe pământ.

Dacă mereu, în fiecare zi, avem conștiința că moartea oricând poate veni, nu vom mai fi grabnici la păcat; nici strălucirile vieții nu vor putea să ne trufească, nici tristețile să ne doboare sau să ne tulbure - și unele și altele având a

se isprăvi acum sau mai târziu.

36. Inrâurirea binefăcătoare a temerii.

Perspectiva nefericirii poate însemna mai mult decât toate sfaturile, decât toate cuvintele - și-i de ajuns ca să ne înțelească, pe fiecare dintre noi...

Cuvântul nu poate împlini ceea ce poate săvârși teama... Dacă teama n-ar fi un bine, părinții n-ar pune copiilor lor dascăli - și nici legiuitorii, judecători.

Ce poate fi mai rău decât iadul? Dar nimic mai de folos decât teama pe care el ne-o strecoară.

Temerea de iad ne aduce cununa împărăției. Unde stăpânește temerea, nu se afla invidie; unde stăpânește temerea nu ne supără dragostea de bogății; unde stăpânește temerea, pofta vinovată este înăbușită, orice patimă neînțeleaptă este alungată...

Acolo unde stăpânește temerea, stăpânesc, de asemenea, râvna milosteniei, rugăciunea fierbinte, lacrimile arzătoare și fără oprire, regretul pentru tot răul tăcut...

Nimic nu amenință mai mult păcatul - și nimic nu face să crească și să înflorească virtutea, ca o stare de temere neîntreruptă. Cel ce nu trăiește în temere, nu va ști să păstreze calea cea dreaptă; cel ce trăiește în temere, nicicând nu va rățăci...

37. Privire asupra scurtimii vieții.

Ar trebui să hărăzim lucrurilor duhovnicești, rugăciunii, întreaga noastră viață - iar noi o risipim în fapte nedemne, în tălăzuiri, în vorbiri rușinoase, în convorbiri și plăceri ticăloase, în vinovate arătări mândre, fără folos și spre pierzania noastră.

Și după toate, ne mai și întrebăm ce rău este rău întru acestea - fără să înțelegem că nimic nu trebuie mai bine studiat ca vremea.

De vei cheltui bani, e cu putință să-i întorci; vremea risipită se răscumpără cu anevoie și cu trudă. Puțină ni s-a dat pentru această viață - iar de nu o vom folosi cum trebuie, ce vom zice când vom trece în cealaltă viață?

Dumnezeu ne va zice: "Ți-am dat un răstimp ca să înveți îndeletnicirea milei, de ce l-ai prăpădit cu treburi zadarnice și ușuratece?" Dar veți zice: De ce Dumnezeu ne-a dat un răstimp atât de scurt?

O, prostie, o nerecunoștința... Tocmai pentru aceasta ar trebui să-i fim recunoscători, de a ne fi scurtat truda, de a fi pus liman necazurilor - și de a ne fi făcut, dimpotrivă, lungă și fără sfârșit vremea liniștirii noastre în viața cealaltă... Pentru această îl ți-neți de rău - și de aceasta vă plângeți?!...

38. Despre invidie.

Nimic nu dezbină mai mult ca invidia și gelozia: zgârcitul se bucură când primește ceva; invidiosul nu când primește el, ci când nu primește altul.

El socotește ca un bun al lui toată nenorocirea ce se întâmplă altuia și nu ceea ce i se întâmplă bun. Dușman al întregii firi omenești, el merge peste tot și lovește mădularele lui Hristos. Ce poate fi altceva mai nebunesc decât aceasta?

Diavolul e invidios, dar cu privire la oameni și nu față de diavol, voi, oamenii, vă invidiați semenii, ridicându-vă, astfel, împotriva sângelui și a neamului vostru, ceea ce diavolul nu face.

La ce îndurare veți alerga? Care vă va fi iertarea când vederea izbânzii fratelui vostru vă face să tremurați, să vă îngălbeniți, în loc de a vă umple de bucurie, încingându-vă fruntea cu o cunună, așa cum se cuvine?

Vreți să fiți geloși? Fie!... Fiți geloși, dar ca să luați pildă de la cel care merită laudele, ca se te înalți la el, nu să-l cobori pe el la tine, ca să săvârșești aceleași virtuți ca el!... Iată o gelozie de laudă!... A te asemui, nu a neprețui.

Nu a te mâhni de bunurile altuia, ci a suferi cu el, de relele lui. Invidiosul tocmai dimpotrivă face.

El se macină în sine când vede izbânzile altuia. Fără sa-și dea nici o osteneală ca să se înalțe, plânge când vede pe altul ridicându-se și face orice ca să-l coboare.

Cu cine să asemuim pe omul sfâșiat de această patimă?

E asemenea unui măgar leneș și plin de osânză, înhămat alături de un cal plin de vioiciune, care nu vrea să se pună pe picioare, încercând prin greutatea

lui să tragă în jos pe vrednicul său tovarăș.

Invidiosul nu cugetă la nimic, nu încearcă să facă ceva ca să se despovăreze de această grea toropeală - dar face tot ce poate ca să izbească și să doboare la pământ pe cel ce se înalță spre cer. Intru aceasta, este un desăvârșit tovarăș al diavolului...

39. Despre bârfire.

Să fugim de bârfire, dragii mei!...

Nici o greșeală nu-i mai mare ca ea - și nici mai ușor de săvârșit.

De ce? Pentru că se săvârșește mai degrabă decât oricare alt păcat - și cuprinde repede pe cel ce nu bagă de seamă.

Celorlalte greșeli le trebuie vreme, pregătire, tovărășie și adesea târăgănelile pot aduce împiedicarea lor.

De pildă, cineva și-a pus în gând să ucidă sau să tâlhărească. Pentru aceasta trebuie să facă unele pregătiri - și de multe ori, în vreme ce el întârzie, patima îl părăsește, pornirea cea rea se mistuie, el se lasă de gândul cel vinovat, ne mai săvârșindu-l.

Nu-i tot așa când e vorba de bârfire. Dacă nu suntem cu totul băgători de seamă, ea ne răpește dintr-odată.

Ca să bârfim, nu-i nevoie nici de vreme, nici de pregătiri, nici de cheltuieli, nici de alcătuiți. Numai să vrem - și de îndată voința se preface în faptă. Căci limba e singura unealtă care ne trebuie.

De aceea, e bine să ne ferim de aceste vicii!...

40. Neajunsurile barfirii

Cel ce vorbește de rău mănâncă suflet de om.

Ca să se înspăimânte, Pavel a zis: "Dacă vă mâncați între voi și vă sfâșiați unii pe alții, băgați seama să nu vă distrugeți laolaltă". N-ați înfipt dinții în carnea altuia, ci i-ați înfipt bârfirea în suflet, ați sfâșiat prin relele voastre

judecăți, ați pricinuit mii de rele - și vouă înșivă și celui bârfit și multor altora.

Căci, defăimând pe aproapele, ați înrăit pe cel ce vă ascultă; dacă-i păcătos, numaidecât își va afla tovarăș întru păcat; dacă-i un drept, trufia îl va încălzi, greșeala altuia îi va sta prilej, gata, să se amăgească de mândrie. Mai mult, veți strica prin aceasta însăși obștei Bisericii, căci cei care vă ascultă, nu vor judeca numai pe cel care a păcătuț, ci își vor extinde doșanele asupra întregii obști creștinești.

Nu auzim pe cei necredincioși zicând că acela sau celălalt este nerușinat și stricat?

În loc de a învinui pe cel ce a furat, ei au bănuțeli asupra tuturor creștinilor, între altele, pricină sunteți că slava lui Dumnezeu este batjocorită. Pe cât buna noastră purtare slăvește numele Domnului, pe atât greșelile noastre îl batjocoresc și-l jignesc. Apoi, ați necinstit pe cel despre care vorbiți de rău, și făcându-vi-l dușman. Pe urmă, v-ați învrednicit de pedeapsă și amestecându-vă în treburi care nu vă privesc de loc.

Să nu veniți să-mi spuneți: "Sunt bârfitor doar când spun lucruri neadevărate". Chiar de veți spune adevărul, vorbind de rău de altul, tot greșeală este. Fariseul din evanghelie spunea adevărul, vorbind rău de vameș, dar aceasta nu-i aducea nici o acoperire...

Și nu mă adresez numai bârfitorilor.

Pe cei care aud pe alții bârfind, îi rog să-și astupe urechile și să meargă pe urma vorbelor profetului, care zice: "Pe cel ce în taină vorbea rău de aproapele lui, l-am alungat". Ziceți aproapelui nostru: "Vreți să dați cuvânt de încuviințare cuiva sau să-i aduceți laudă? Iată deschid urechile mele ca să vă primesc cuvintele, ca pe o bună mireasmă. Ci, de vreți să spuneți de rău, nu mai las cuvintele să intre, căci nu pot primi gunoiul și tina".

Ce am învăța dacă aflu că acela sau altul e rău? Pentru că aceasta nu poate decât să-mi strice și să-mi aducă o grea pagubă.

Așadar, să ne îndeletnicim cu treburile noastre, căci vom avea de dat socoteală de greșelile noastre - vieții noastre înșine să-i dăm băgarea noastră de seamă, iscoditoare și cercetătoare. Care va fi acoperirea noastră, și la ce bunăvoință vom fi îndreptățiti, dacă în faptele noastre ne pripim îndeletnicindu-ne cu cercetarea faptelor celorlalți?

Să te apleci trecând, ca să privești în casa străină, ispitind ce se petrece în

ea, e lucru de rușine și nedemn, e tot ce poate fi mai josnic.

Ceea ce e încă și mai ciudat, e că acel ce se poartă astfel și nu-și vād de loc de ale lor, când zic o vorbă pe care n-ar fi trebuit s-o spună, poftesc pe cei ce ascultă, să nu cumva să spună acestea altora și-l pun chiar să jure. Prin aceasta ei lasă bine să se vadă că a săvârșit o faptă vrednică de ocară. Căci dacă dorești ca cineva să nu spună altuia ceea ce a auzit de la tine, cu mai mult temei trebuie să deprinzi discreția.

Țineai taina bine dosită - și numai când ai trădat-o, cugeti că trebuie să fie bine păstrată. Dacă vrei să nu fie dată în vileag, nu o spuneți voi mai întâi. Când ai spus secretul altcuiva, te trudești zadarnic cerându-i, sub jurământ, să vegheze bine asupra celor spuse de tine (...)

E cu neputință ca un bârfitor, ispitind faptele altuia, să ia seama vreodată asupra propriei lui purtări. Tot zelul îl pune să afle lucruri despre alții, iar treburile proprii sunt lepădate nepăsării și izbeliștei.

Dacă, fără încetare, cugetăm la păcatele altuia, când mai avem vreme să ne îndeletnicim cu ale noastre?

41. Despre trufie.

Cum putem limita trufia? Aprofundând cunoașterea lui Dumnezeu. Dacă trufia vine din necunoașterea lui Dumnezeu, cunoașterea lui Dumnezeu o va alunga.

Gândiți-vă la gheenă, gândiți-vă la toate greșelile care cheamă pedeapsa dumnezeiască... Toate acestea curând vă vor smeri duhul. Nu puteți așa? Nu aveți tăria?

Priviți lucrurile lumii acesteia, firea omenească, nimicnicia omului. Când vedeți pe drum un alai de mort, orfani care plâng, o văduvă care se tânguie, suflete întristate, cugetați că bucuriile omenești sunt o zădărnicie, că nu fac nici cât o umbră, nici cât un vis.

Gândiți-vă la bogații care au murit ca și ceilalți, priviți așezările celor mari, oameni vestiți, care au fost șterse de pe fața pământului, gândiți-vă cât de puternici erau stăpânii lor, iar acum din toți n-a rămas nici chiar aducerea-aminte.

În fiecare zi, dacă vreți, puteți sesiza o asemenea învățătură. Nu se petrec

acestea zilnic? Treburile omenești nu sunt ele, oare, ca luate de-o roată?

Citiți, de vreți. Scripturile... Dacă admirați operele filosofice, cercetați-le... Asemenea, poezii, oratorii, istoricii... Pretutindeni veți găsi, dacă doriți, multe dovezi. Dacă acestea nu vă sunt pe plac, cugetați la firea voastră înșivă, la obârșia și la sfârșitul ei. Nu ești tu mai slab decât fiarele sălbatice? Ce zici? Că le întreci cu mintea? Dar minte nu ai, căci trufia e semn că ea-ți lipsește. Cu ce te mândrești, te rog? Cu puterea ta trupească? Aici animalele au întâietatea, iar puterea aceasta o au și hoții, tâlharii, ucigașii. Inteligența ta? Dar nu-i deloc lucru inteligent să ai despre tine o părere prea bună. Aceasta, mai ales, te lipsește de inteligentă.

Să lepădăm, așadar, trufia noastră... Să fim umili, smeriți și să păstrăm măsura...

42. Nevoia și puterea umilinței.

Chiar de-ați fi săvârșit multe fapte bune și chiar de n-ați simți în cugetul vostru vreun rău, numai gândind că puteți să vă încredeți, veți pierde prin aceasta tot câștigul rugăciunii.

Și, dimpotrivă, chiar când sufletul vă este împovărat de multe păcate, de veți fi încredințați că sunteți cei din urmă păcătoși, veți fi vrednici să vă ridicați ochii spre Dumnezeu cu încredere.

Dar atenție! A fi umil nu înseamnă a-ți face reclamă, cu toate că ai conștiința că multe lucruri bune ai săvârșit, înseamnă că dacă te simți vrednic să zici "Cugetul nu-mi aduce nici o învinuire", să adaugi dimpreună cu Pavel: "dar nu sunt îndreptățit întru aceasta" - și încă: "Iisus Hristos a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu".

A fi umil înseamnă să te cobori cu gândul când faptele tale bune te înalță. Ci Dumnezeu, fără nume de bun, primește și lasă să vină la El, pe lângă cei cu inima smerită, și pe cei care, cu mărinimie, își mărturisesc păcatele, întru care se arată milostiv și iertător.

Ca să înțelegem ce mare bine este să nu vă faceți cine știe ce autoapreciere, închipuiți-vă două căruțe, înhămați la una dreptatea și mândria, la cealaltă păcatul și umilința. Și veți vedea căruța păcatului luând înaintea celei a dreptății, nu atât datorită puterii însăși a păcatului, ci tăriei umilinței, tovarășa lui.

În vreme ce căruța dreptății va rămâne îndărăt, nu fiindcă dreptatea-i despuiată de putere, ci din pricina greutateii și a trupului de plumb al trufiei.

Umilința, prin avântul puternic pe care-o însuflețește, biruiește greutatea păcatului - și izbutește a se urca la cer. Trufia, prin trupul ei greoi, sfârșește prin a ucide avântul dreptății și o trage, fără trudă, spre cele de jos.

Vreți, oare, o dovadă că una dintre căruțe e mai grabnică decât cealaltă? Aduceți-vă aminte de fariseu și de vameș. Fariseul întovărășea dreptatea cu trufia, când zicea: "îți mulțumesc, Doamne, că nu sunt ca ceilalți oameni, tâlhari și nedrepți, nici ca acest vameș..."

Nebunul!... Trufia-i nu se mai sătura să batjocorească obșteasca fire omenească, asuprind pe vameșul de lângă el. Și ce făcu, oare, celălalt? Nu înlătură de la sine asuprirea, și nici nu se supără fiindcă se vedea învinuit. Ci primi cu inimă largă tot ce zicea fariseul despre el. Lovitura dușmanului său fu pentru el un leac, o puțință de vindecare. Asuprirea, o laudă. Acesta-i prețul acestei prisosințe a umilinței. E nesimțitoare când batjocorirea mușcă din ea - și nicidecum nu se înfurie împotriva jignirilor aproapelui. Ba chiar, din aceste jigniri, se poate culege o mare și nobilă roadă: e tocmai ceea ce s-a întâmplat cu vameșul. Primind ocările, el se despovăra de greșeli. Zise: "îngăduie-mă și pe mine, păcătosul!..."; și cobori de la templu mai îmbunătățit ca fariseul.

Unul puna înainte dreptatea lui, ajunările și dijma ce dădea; celălalt grăia niște vorbe simple și fu despovărat de păcate. Căci Dumnezeu nu auzi numai vorbele, ci văzu și sentimentele care însoțeau vorbele. Și aflându-le că erau de umilință și de părere de rău, avu milă - și-și arătă bunătatea.

43. Despre umilința cea trufașă

Nu vă mândriți cu umilința voastră!...

Poate veți râde de ceea ce-am zis: "Umlința poate duce la trufie?"

Nu vă mirați - ea zămislește mândrie când nu-i sinceră. Cum așa? Când ea urmărește încuviințarea oamenilor și nu a lui Dumnezeu, când e săvârșită întru așteptarea laudei și spre propria desfătare. Ceea ce e diavolesc.

Unii se trufesc umilindu-se, cugetând pentru ei o îndeustulare binevoitoare. De pildă, vine la tine un frate, iar tu îl primești - și-i speli picioarele - și de îndată, mândru ești de aceasta. Am făcut - zici - ceea ce nimeni n-a făcut: am săvârșit umilința.

Așadar, cum poate cineva rămâne umil? Aducându-și aminte de acel sfat al lui Hristos: când ați săvârșit tot ceea ce-ați putut, ziceți: "Suntem niște slugi netrebnice".

Cel ce însuși pe sine s-a încredințat că n-a făcut nici o ispravă de seamă, orice ar fi făcut, acela singur e umil, fiindcă deloc nu-și închipuie că a ajuns ținta.

Mulți au scos lăudăroșenie din umilința lor. Să nu facem așa. Ai săvârșit o faptă de umilință, nu te mândri, că pierzi roadă. Ca să nu se întâmple ca fariseului: s-a mândrit că a plătit dijma - și și-a pierdut toată răsplata. Altfel face vameșul...

44. Umilința fățarnică.

Chiar de vă veți umili, dar de nu veți suferi să v-o zică alții, aceasta nu-i umilință, nu mai e mărturisirea greșelilor, ci e numai arătare și slavă zadarnică.

Cum? Arătare este a te chema păcătos? Da, căci în felul acesta, ne clădim pe nedrept un renume de umilință, suntem lăudați, suntem prețuiți, în loc ca, din pricina unei purtări potrivnice, să fim disprețuiți, așa că lucrăm pentru slavă.

Ce înseamnă a fi umil?

A primi ocările altuia, a recunoaște greșelile, a suferi să fim vorbiți de rău. Iar în purtarea aceasta, afară de umilință, vom afla și **noblețe**.

Căci iată: acum ne facem pe noi înșine păcătoși, nedemni, și alte multe învinuiri de acestea, dar dacă altcineva ni le spune, iată-ne nemulțumiți și mânioși. Băgați de seamă, nu este așa, că la această întâmplare, nu-i nici mărturisire adevărată și nici noblețe?

Ziceți că sunteți așa și așa, nu vă supărați, dacă și alții zic și vă vorbesc de rău - căci atunci ei sunt acei care loruși își aduc osândă - și așa vă duc pe căile înțelepciunii. Ascultați ce zice preafericitul David, când Samuel îl blestema: "Lăsați-l, Domnul este acela care l-a însărcinat a face așa, ca să mi se vădească umilința - și Domnul, în schimbul acestor blesteme pe care mi le dă azi, îmi va dăruia bine".

Voi, care ziceți de rău de voi înșivă până la trufie, intrați în mânie de îndată ce alții nu vă aduc laudele de care vă socotiți îndreptățiți. Vedeți cât de

mult vă lipsește cumpătarea în treburile cele de seamă? Din dorința altor laude depărtăm laudele, ca altele mai mari să căpătăm. Depărtând lauda, vrem s-o mărim, în toate acestea nu urmărim decât slava și nu adevărul. Așa că zadarnică-i purtarea noastră - și nu duce la nimic.

45. Slăbiciunea cunoașterii omenești.

Nu pentru multă vreme vă va răbda pământul pe voi, care ați ajuns la atât de nemăsurată trufie, că îndrăzniți a cerceta, ca pe ceva cu totul de nimic, aceea ce ar trebui numai să slăviți și să adorați?

Așa, Pavel, care era plin de multă înțelepciune, privind neasemănata măreție a lui Dumnezeu și josnicia firii omenești, se pornește împotriva acelor care vreau să cerceteze temeiurile lui Dumnezeu -și în indignarea lui, strigă cu tărie: "în adevăr, omule, cine ești tu să răspunzi lui Dumnezeu?" Cine ești? Cugetă mai întâi la firea ta - nici nu s-ar găsi cuvinte care să-ți arate josnicia.

Dar - veți zice - om sunt și sunt cinstit cu de bună voie. Ați primit această cinste, dar nu pentru a o folosi greșit, împotrivindu-vă lui Dumnezeu, ci pentru a vă bucura de cinstea aceasta, dând ascultare celui care v-a dăruit-o.

Dumnezeu nu v-a cinstit, ca să-L jigniți, ci ca să fie slăvit de voi. Căci a-L jigni, înseamnă a-i cerceta cuprinsul. Dacă, așadar, cinstim pe Dumnezeu crezând în El, și a nu dori să crezi este o jignire care cade pe capul celui ce a săvârșit-o.

Apostolul apoi, vrea să arate ce depărtare este între om și Dumnezeu. N-a putut s-o facă pe cât trebuia, dar pilda dată ne îngăduie să ne facem o idee despre o deosebire cu mult mai mare încă. Ce spune? "Vasul va întreba el pe cel ce l-a făcut: De ce m-ai făcut așa? Olarul care potrivește lutul n-are, oare, puțința ca din același lut să facă fie un vas de cinste, fie unul de ocară?"

Ce ziceți? Trebuie să mă supun lui Dumnezeu, ca lutul, olarului? Da - răspunde apostolul - căci deosebirea care desparte pe om de Dumnezeu, este tot una cu aceea dintre lut și olar - și încă nu tot una, ci cu mult mai mare. Lutul și olarul au același conținut, cum este scris la cartea lui Iov: "Las pe cei ce sălășluiesc în casele de lut, de vreme ce noi înșine suntem alcătuiți din aceeași plămadă".

Dacă omul este mai mult decât lutul și mai arătos, deosebirea nu vine de la o schimbare de cuprins, ci de la priceperea lucrătorului. Voi nu vă deosebiți câtuși de puțin de lut, iar de nu vreți să credeți, ascultați ceea

ce vă învață mormintele și urnele funerare - mergeți și cercetați mormintele celor mai dinainte ai voștri - și veți vedea dacă am dreptate.

Așadar, între lut și olar, nici o deosebire nu-i. Dar între Dumnezeu și om, atâta de mare e deosebire de cuprins, că nici cuvintele nu o pot arăta, nici gândirea a o măsura. Ci lutul ascultă de mâna olarului, ori în ce fel îl potrivește sau îl împietrește - tot asemenea voi, **fiți tăcuți ca lutul, când voia lui Dumnezeu este de a lua o hotărâre sau alta.**

Pavel n-a grăit așa, ca să ne lipsească de libertatea noastră (Domnul fie slăvit!), nici ca să ne stânjenească voia noastră cea liberă, ci ca din vreme, să ne înfrâneze îndrăzneala.

De vreți, să mai luăm în seamă încă ceva: Ce voiau să știe acei pe care Pavel îi înfrâna? Chiar să cerceteze cuprinsul cel dumnezeiesc? De loc - nici gând vreunul din ei nu au avut o asemenea îndrăzneală.

Ceea ce căutau ei a cerceta era ceva cu mult mai puțin: planurile lui Dumnezeu, ca de pildă: de ce acela este pedepsit - iar celălalt află milostivire?

De ce cutare este scutit de pedeapsă - și celălalt este atât de nefericit?

De ce unul este iertat și altul nu? Și altele asemenea acestora...

Astfel, Pavel înfrânează pe cei care se îndeletniceau cu neîngăduite cercetări asupra gândurilor lui Dumnezeu. Nici aceasta chiar nu le-o îngăduie, iar când voi îndrăzniți cu nerușinare a ispiți însuși cuprinsul cel dumnezeiesc, care hotărăște și îndrumează toate, nu credeți că sunteți vrednici de pedeapsă? Nu-i aceasta cea mai necuprinsă nebunie?

46. Despre cei ce cred că le cunosc pe toate

A crede că știi nu înseamnă totdeauna înțelepciune, ba se întâmplă să fie chiar prostie. Spuneți-mi: Dintre doi oameni, din care unul ar pretinde că poate măsura văzduhul de la cer la pământ cu sfoara, în vreme ce altul ar râde și-ar zice că nu-i în stare a face aceasta - care din aceștia doi ne-ar face să râdem?

Omul care pretinde a ști sau cel care se mărturisește neștiutor. Fără îndoială, cel dintâi. La întâmplarea aceasta, necunoscătorul este mai înțelept decât cel ce se crede încărcat de știință. De ce?

Pentru că presupusa știință nu-i decât o necunoaștere mai mare. Cel ce se

mărturisește neștiutor știe, cel puțin, ceva. Ce anume? Că sunt unele lucruri pe care mintea omenească nu le poate ști; și aceasta nu-i puțin lucru. Dimpotrivă, cel care - de-ar fi să-l crezi - zice că ar ști mult, încă mai neștiutor decât altul este cu privire la ceea ce spune că știe - și asta îl face să fie și de rușine.

Să ne lăsăm, așadar, de asemenea cercetări - și **să ne mărginim a aduce laude lui Dumnezeu pentru toate**. "De aceea - zice apostolul - aduceți mulțumiri pentru tot". Iată faptele unei slugi recunoscătoare, înțelepte și deștepte; a te purta altfel, este fapta unui vorbăreț, a unui trândav, a unui nerușinat.

Cel ce mult vorbește, nimic nu face, ci cel ce muncește mult nu vorbește niciodată fără rost.

47. Nu trebuie să vă puneți cu cei furioși.

Când vedeți un om ieșit din fire, cu atât mai mult nu-i faceți împotrivire. Nebunia lui de aceasta are nevoie, ca să se producă.

Cu cât mai greu vă batjocorește, cu atât mai multă blândețe arătați-i... Cu omul acesta e ca și cu cel prins de friguri, căruia trebuie să-i facem pe plac, când răul îl zgâlțâie mai tare.

Când o sălbăticiune se pornește furioasă, fugim cu toții, să facem tot așa cu acel pe care furia îl frământă. Și să nu credeți, cumva, că trebuie să ne purtăm așa pentru a-i face cinste; cinstim, oare, pe sălbăticiunea înfuriată, pe nebunii furioși, când ne ferim de ei? - cătuși de puțin.

Purtarea noastră e mai degrabă o jignire - sau, mai bine zis, nu o jignire, ci un semn de milă și de omenie.

Nu vedem, oare, pe corăbieri când vântul suflă tare, destinzând pânzele, ca nu cumva, altfel, corabia să se înece?

Sau pe călărețul, al cărui cal s-a pornit nebunește, lăsându-l în voia lui, până ce-i pier puterile? Să facem și noi la fel.

Mânia e ca și un foc, ca și-o flăcără care trebuie să muște din ceva. Dacă acestei flăcări nu-i dai nimic să mănânce, repede ai depărtat acest flagel. Furia n-are putere prin ea însăși, dacă nu vine cineva s-o hrănească. Sunteți fără acoperire.

Omul acela care este pradă furiei, nu mai știe ce face; tu, care-l vezi cum e, meriți, oare, vreo îngăduință, dacă pici în aceeași tulburare și nu te înțelepțești deloc la o asemenea vedere? Presupune că ducându-te la un ospăț, întâlnești la intrare un om beat care face gesturi urâte. Dacă pici și tu în aceeași greșală, nu ești cu atât mai de neiertat cu cât ești asemenea lui? Întâmplarea este aici, aceeași. Să nu credeți că vom fi acoperiți de vom zice: "N-am început eu". Aceasta este tocmai împotriva noastră, întrucât ceea ce am văzut nu ne-a înțelepții. Este ca și a zice: "N-am ucis eu cel dintâi".

Dacă meriți să fii pedepsit, este din pricină că, deși ai avut o ocazie să te înțelepțești, totuși nu ți-ai ținut firea.

48. Pe cei ce insultă trebuie să-i luăm drept slabi sau bolnavi.

Veți zice: Cum, oare, e cu puțință să suferim jignirile? Cum - întreb eu - aceasta n-ar fi cu puțință? Cuvintele pricinuiesc, oare, vreo rană? Lasă pe trup vreo zgârietură? Ce rău fac? De vrem, le putem suferi.

Să facem legământ că le vom suferi - și, să vedeți, le vom suferi. Să ne zicem nouă înșine: Aceasta nu-i ură, ci slăbiciune. Și în adevăr e slăbiciune - și dovada că nu-i ură sau răutate, este ca omul acesta însuși voia să se înfrâneze, cu toate că adesea fusese jignit.

Dacă cugetăm că acesta-i un lucru de slăbiciune, vom suferi, vom ierta și ne vom sili ca noi înșine să nu cădem. Vă întreb pe toți: de voiți, puteți fi îndeajuns de înțelepți ca să suferiți pe cei ce vă jignesc? Cred că da. Poate că acel ce v-a jignit a făcut-o fără voie, nu din gând precugetat, poate numai sub îmboldirea patimii, stăpâniți-vă...

Ați fost jigniți - și jignirea vine de la dușmanii voștri? Cu atât mai mult să fiți împăciuitori. Dar acela înnebunit de obraznicie!... Tocmai pentru aceasta trebuie să te duci să-l afli; căci două rele îl pasc, obraznicia și mânia.

Voi sunteți în stare de sănătate, vedeți limpede, nu ca el care orbecăiește în întuneric, din pricina acestor două rele. Și fiindcă voi sunteți la adăpost de acestea și, pe deasupra, sănătoși, mergeți spre el, după cum doctorul la bolnav. Zice oare doctorul: "Omul acesta este bolnav și nu voi merge să-l văd?" Mai ales atunci se duc doctorii, când văd bolnavi care nu se pot mișca. De cei ce se mișcă, ei se îngrijesc mai puțin. Oare, trufia și mânia nu vi se par mai grozave ca o boală?

49. Împotriva pornirii de răzbunare.

Puteți ridica mâinile spre cer, puteți mișca buzele ca să cereți iertare, iar Dumnezeu dispus este să vă șteargă păcatele, dar nu îngăduiți a se face aceasta, de vreme ce voi le țineți pe acele ale greșităților voștri.

Vă aflați, așadar, în eroare (...)

Ați suferit multe nedreptăți, ați fost jefuiți, ați fost vorbiți de rău, ați fost păgubiți în cele mai grele prilejuri - vreți să vedeți pe dușmanul nostru pedepsit? Iată ceea ce vă va sluji, în schimb, să iertați.

Dacă singuri vă faceți dreptate și vă răzbunați, prin vorbe sau prin fapte sau prin blesteme împotriva aceluia care v-a jignit, Dumnezeu nu va mai sta să vă răsplătească, pentru că, înșivă, ați făcut aceasta. Și nu numai că, deloc n-are să vă răzbune, dar are să vă pedepsească fiindcă l-ați supărat, în obștea omenească, dacă lovim robul altuia, stăpânul lui se supără și ia drept o jignire adusă lui fapta noastră.

Că suntem jigniți, fie de robi, fie de oameni liberi, datori suntem a aștepta judecata stăpânilor sau a judecătorilor.

Așadar, dacă între oameni e cu totul nechibzuit ca cineva să-și facă dreptate singur, lucrurile stau altfel când Dumnezeu este acela care-i judecător...

Vouă, El v-a poruncit atât: să vă rugați pentru cel ce v-a jignit. Ce trebuie făcut cu aceasta, iată, El a poruncit să fie lăsat pe seama Sa, a Domnului!

50. Folioasele și vredniciile iertării.

Gândiți-vă la toate greșelile de care aveți a da socoteală - și, mai ales, să uitați nedreptățile săvârșite de alții vouă, iertați pe cei care v-au jignit, ca să aveți dreptul ca înșivă să fiți iertați - și să câștigați, astfel, o ușurare a necazurilor voastre.

Grecii, fără vreo mare nădejde, dădură adesea, cu privire la acestea, dovezi de înțelepciune. Și voi, care trebuie până la urmă, să părăsiți lumea aceasta, cu atât de mărețe nădejdi, nu veți face-o - sau stați la cumpănă?

Ceea ce se rezolvă de la sine, nu vă arogați și respectați astfel legea dumnezeiască - și, mai degrabă, lăsați să vi se stingă patima fără răsplată pentru voi, în loc de a merita o răsplată?

Dacă lucrarea vremii vă șterge ranchiuna, de aici nu puteți trage nici un folos. Veți zice că aducerea aminte a jignirii vă înflăcărează mânia? Aduceți-vă aminte de tot binele pe care cel ce v-a jignit a putut să-l săvârșească față de voi, cum și de tot răul pe care l-ați făcut altora.

V-a vorbit de rău, v-a acoperit de rușine? Aduceți-vă aminte de ceea ce și voi ați zis de alții. Așa că, vă întreb, cum veți căpăta iertare, când voi n-o dați altora? N-ați zis nimic de rău? Dar ați auzit de atâtea ori mulțime de bârfe și le-ați primit, și aceasta este, desigur, o vinovăție.

Vreți să știți ce mare bine este uitarea jignirilor și ce plăcut este aceasta Domnului, mai presus de toate? El pedepsește chiar pe acei care se bucură de dreapta pedeapsă. Așadar, nu se cade să călcăm în picioare nici pe cei pedepsiți de Dumnezeu și nici pe cei care ne-au jignit!...

Se arată aici duhul milei, ceea ce place lui Dumnezeu mai mult ca orice. Nimic nu hrănește mai bine mila, ca iertarea jignirilor.

Celui ce a jignit, de asemenea Dumnezeu i-a arătat ce are de făcut. I-a poruncit să caute de îndată pe cel pe care l-a jignit, să părăsească chiar altarul ca să-l afle și să nu se reîntoarcă la masa jertfei decât după ce s-a împăcat cu acela.

Dar acesta nu-i temei ca să așteptați să vină el, căci de faceți așa, ați pierdut tot. Numai dacă ieșiți să-l întâmpinați, Dumnezeu vă pune înaintea o răsplată nespusă.

Dacă vă împăcați cu cel ce v-a jignit numai fiindcă el vine spre voi, nu porunca dumnezeiască este aceea care a statornicit din nou prietenia, ci numai gestul celui alt. Așa că veți rămâne fără cunună - iar premiul alergării se duce la el.

51. Să nu ne lăsăm doborâți de încercări.

Tristetea cea fără hotare e mai stricătoare decât orice licoare diavolească. Dacă diavolul izbutește a pune mâna pe unele suflete, cu ajutorul ei o face. Indepărtați-o și nu veți avea habar de el.

Dar cum putem să ne scăpăm de tristețe? Ci eu, vă voi întreba: De ce n-am putea să ne scăpăm de ea?

De ați săvârșit desfrânare sau ucidere, sau orice altă faptă de acestea care

închid poarta împărăției cerurilor, fiți triști, mâhniți-vă, nimeni nu vă împiedică. Dar dacă, din mila Domnului, ați stat departe de asemenea crime, de ce să vă neliniștiți sufletul zadarnic?

Dumnezeu a așezat tristețea printre simțămintele firii noastre, nu ca să ne lăsăm ei cu ușurătate, fără rost, în clipa încercării, nici ca să ne abandonăm pe noi înșine - ci ca să scoatem din acest simțământ cel mai mare dintre foloase. Și cum vom putea, oare, scoate asemenea foloase? (...)

Timpul tristeții nu-i atunci când suntem nefericiți, ci acela în care săvârșim răul. Dar noi, noi am răsturnat îndreptarul acesta, timpurile le-am schimbat. Când săvârșim mulțime de greșeli, nu simțim nici cel mai mic disconfort - iar de ni se întâmplă să suferim, de te miri-unde, vreo împotrivire, iată-ne abătuți, loviți de mâhnire, gata de a sfârși cu viața aceasta - și a ne scăpa de ea.

Pentru aceasta tristețea pare a fi lucru supărător și greu de dus, ca și mânia și pofta trupească. Cei ce se leapădă acestor simțăminte pe nedreptul și fără rost, le-au făcut să-și piardă din însemnătatea lor. Ca și cu leacurile pe care le dau doctorii. Când aceste leacuri nu sunt date pentru bolile cărora se potrivesc și pentru care au fost pregătite, ci altora - departe de a despovăra de suferința lui, dimpotrivă îi măresc răul.

Așa lucrează tristețea. Cum ea e o terapie în stare -putem spune - de a curăți răul din noi, dacă cuprinde un suflet trândav, încărcat de grele păcate, ea îi aduce bună slujire, dar de se sălășluiește într-un suflet care luptă și se zbate, care trudește, care are griji și suferă, în loc de a-i ajuta, îi aduce mari stricăciuni, făcându-l mai slab și ușor de doborât.

Așa, scriind acelor care se țineau tari în credință, Pavel le zicea: "Bucurați-vă totdeauna în Domnul, vă zic mereu, bucurați-vă!"... Dar acelor care erau destrămați, mândri, cârtitori, le zicea: "Sunteți plini de trufie..." Cel ce-i împovărat de păcate, să folosească această terapie, ca să se elibereze și să se ușureze, dar acel care-i sănătos, de ce și-ar ruina fericita-i sănătate prin tristețe?

52. Priveliștea nedreptăților lumii acesteia nu trebuie să ne descurajeze.

Când auziți zicându-se că biserica aceea "a apus", că o alta este în "derivă" că una este pradă relelor fără leac, că aceasta are păstor nevrednic, cealaltă drept conducător un om îndoielnic, mâhniți-vă...

Căci nu se pot suferi asemenea lucruri fără îndurerare. Mâhniți-vă, dar puneți întristării liman, în împrejurările când noi înșine ne aflăm în greșală - și avem socoteli de dat nu-i nici de trebuință și nici înțelept, ci foarte stricător, să ne mâhnim, cu o tulburare prea mare. Cu atât mai mult, să ne lăsăm descurajați și doborâți din pricina greșelilor săvârșite de alții.

Ca să întemeiez împotrivirea la această tristețe ticăloasă și nepotrivită, iată ce vă sfătuiesc să mai faceți.

Când auziți vorbindu-se despre mizeriile zilei, depărtați-vă repede de aceste gânduri, cât mai degrabă, la gândul zilei groaznice a judecății, închipuiți-vă în voi înșivă tribunalul cel grozav, judecătorul cel ce nu poate fi cumpărat, prăpastia pedepselor, întunericul în care nu răzbate nici o lumină, întunecimea din afară, viermele otrăvit, lanțurile ce nu se pot sfărâma, scrâșnirea dinților, gemetele neîntrerupte...

Judecătorul care va judeca atunci n-are trebuință nici de învinuitori, nici de martori, nici de arătări, nici de dovezi; el aduce la lumină, sub privirea păcătoșilor, toate lucrurile, așa cum au fost săvârșite. Atunci nu va fi nimeni care să apere pe cel învinuit și să-l smulgă de la pedeapsă, nici tată, nici fiu, nici fiică, nici mamă, nici rudă, nici vecin, nici prieten, nici apărător.

Netrebnice darurile de bani, atotputernicia bogăției, slava puterii. Totul va fi împrăștiat ca pulberea scuturată de pe talpă. Singur, judecat potrivit faptelor, omul va aștepta hotărârea de iertare sau de osândire.

Nimeni atunci nu va fi judecat pentru păcatele altuia, ci fiecare pentru ale sale. Adunați toate aceste priveliști, stârniți în voi temerea de judecată, faceți din ea un zăgaz împotriva mâhnirilor diavolești care-s ruina sufletului.

53. Nu trebuie niciodată să deznădăjduiți de propria-ne mântuire și nici de milostivirea dumnezeiască.

E partea unui suflet mărinimos de a nu se lăsa deloc abătut, de a nu deznădăjdui câtuși de puțin în fața multelor rele care-l împresoară - de a nu se depărta întru nimic de Dumnezeu, ci prin rugăciuni repetate și fără izbăvire, de a stăruia până ce El va avea milă, așa cum zice prea-fericitul David.

Imbrâncindu-ne în deznădejde, diavolul caută să smulgă din inimile noastre nădejdea în Dumnezeu, singura ancoră temeinică, acest susținător al viețuirii noastre, care ne duce de mână pe drumul cerului - și cheazășuiește mântuire sufletelor aflate în cădere.

"Prin nădejde - zice Pavel - am fost mântuiți..." Ca și un lanț trainic coborât ca din cer, nădejdea ne susține sufletele. Ea atrage încetul cu încetul către cereștile înălțimi pe acei care se țin bine „legați” de ea; ea ne ridică deasupra involburărilor mizeriilor lumii acesteia.

Cine slăbește și se scapă din ancora aceasta sfântă, cade de îndată și se îneacă. Cel rău știe bine aceasta, când zărește că suntem zdrobiți de gândul relelor noastre fapte, se arată și adaogă acestei greutăți gândurile deznădejdi, mai grele decât plumbul însuși. Dacă le primim, este cu neputință să nu fim târați de îndată de această adăugire de greutate, desprinși cu putere de lanț și aruncați în fundul ticăloșiei...

Mulți oameni, după ce au fost puși jos și depărtați de calea cea strâmtă a virtuții, s-au ridicat atât de minunat, încât restul zilelor lor a șters ceea ce fusese mai înainte, primiră premiul, își puseră cununa, fiind așezați printre învingători și numărați în obștea sfinților.

Atâta vreme cât stăm în cuptorul plăcerilor, cu toate multele pilde de acest fel, lucrul ni se pare cu neputință. Dar de îndată ce-am făcut cei dintâi pași ca să ieșim la lumină, lăsăm, treptat, înapoia noastră flăcările cele arzătoare și drumul pe care-l vedem deschizându-ni-se înainte ni se arată ca împrăștiat de rouă - și plin de ușurință.

Trebuie să nu ne descurajăm - și să nu deznădăjduim, cu privire la această întoarcere. La această întâmplare, de vei avea putere și bunăvoință - și bunăvoință și putere multă îți vei dobândi.

Când cineva și-a închis sieși poarta pocăinței, - când, ca să zic astfel, și-a zidit ușa care duce la mântuire, cum va putea, stând afară, să facă ceva bun? Astfel că cel rău pune totul în lucrare ca să sădească acest gând în noi - căci, pe urmă, nu va mai avea voie, ca să ne biruiască, nici de efort, nici de trudă - la ce bun, dacă stăm căzuți la pământ, doborâți, și nevrând a ne împotrivi?

Cel ce va fi în stare a se desface din această legătură, își va lua din nou tăria și nu va înceta, până la cea de pe urmă suflare, de a se împotrivi diavolului. De mii de ori doborât fiind, el se va ridica neconținut și-și va împovăra dușmanul. Acela care, dimpotrivă, este înlănțuit de gândurile deznădejdi, își nimicește propria-i putere și cum va putea el să izbândească, să se împotrivescă, fugind din fața dușmanului?...

Să nu ziceți că toate acestea sunt cu privire numai la cei care s-au făcut vinovați de greșeli ușoare. Presupuneți un om plin de toate stricăciunile; că acest

om ar fi săvârșit toate greșelile care pot pune pe cineva afară din împărăție - că nu fusese la început dintre cei necredincioși, ci că, făcând parte dintre credincioși, din cei plăcuți lui Dumnezeu, ar fi ajuns în urmă stricat, desfrânat, poftitor, hoț, bețiv, sodomist, batjocoritor - și toate alte culpe pe care le voiți. Chiar acestui om nu i-aș îngădui să deznădăjduiască, chiar de ar fi ajuns în cea de pe urmă bătrânețe, cuprins de această stare de stricăciune tară de nume.

Dacă mânia lui Dumnezeu ar fi o patimă, omul ar avea dreptate să deznădăjduiască, neputând stinge flacăra aprinsă de toate crimele lui. Dar patimile nu sunt cunoscute de Dumnezeu; chiar când el se răzbună și pedepsește, este fără mânie, plin de bunătate. Așa că, se cade să avem temeinic curaj. Și să fim încrezători în puterea pocăinței.

Deznădejdea nu are numai această tristă urmare de a ne închide porțile cetății cerești, de a ne împinge spre multă trândăvie și mult dispreț - ea ne prăbușește, așadar, în rătăcirea cea diavolească.

Diavolul însuși nu a ajuns ceea ce este decât deznădăjduind la început - și prăbușindu-se, pe urmă, din deznădejde, spre vorbe și fapte potrivnice mântuirii.

Mânioșii, de îndată ce și-au pierdut sănătatea duhului, nu se mai tem de nimic, nu se mai rușinează de nimic, chiar de ar fi să se arunce în foc, în mare sau într-o prăpastie.

Asemenea acei care-s cuprinși de nebunia deznădejdii, ajung de nu mai poți vorbi cu ei și aleargă spre tot felul de păcate. Și dacă moartea nu vine să pună capăt nebuniei lor, pornirii lor, ei înșiși își fac mulțime de rele...

54. Despre prietenie.

Cu adevărat, prietenul credincios mângâiere este în viață. Ce n-ar fi în stare să facă un prieten adevărat?

Câtă plăcere, câtă prisosință și cât temei nu aduce el?

Poți descoperi atâtea comori, dar nimic nu prețuiește cât un prieten adevărat.

Să arătăm mai întâi bucuriile legate de prietenie.

Vederea unui prieten îmbracă inima în sărbătoare și o înflorește; te legi de el cu un lanț care-ți umple sufletul de o fericire nespusă; chiar

numai aducerea-aminte despre el dă aripi gândului și-l înalță.

Vorbim despre prietenii buni, care sunt devotați și jertfelnici. Vorbim despre acei care ard de prietenie...

Dacă vreunul din voi are un prieten din aceștia, va recunoaște că spun drept și de l-ar vedea în fiecare zi și tot nu s-ar sătura - și-i dorește ceea ce sieși își dorește.

Știu pe cineva, care cerea sfinților să se roage mai întâi pentru prietenul său și după aceea și pentru sine. Atât de mare dar este un prieten adevărat, că de dragul lui, îi sunt scumpe unele locuri și unele vremuri.

După cum un trup frumos sau o floare aleasă răspândesc o mireasmă în jurul lor, tot astfel prietenii lasă ceva din farmecul lor locurilor pe unde au trecut; așa că, adesea, aflându-ne acolo fără ei, plângem și suspinăm, aducându-ne aminte de vremea petrecută împreună.

Nu putem arăta prin grai bucuria pe care ne-o dăruiește întâlnirea cu prietenii, numai aceia o cunosc ca au încercat-o.

Dacă un prieten ne poruncește ceva, îi mulțumim, dacă stă la cumpănă, ne mângâie. Nu e nimic din ce-i al nostru, care să nu fie și al lor. Chiar de disprețuim bunurile pământești - din pricina prietenilor noștri nu am vrea să părăsim lumea aceasta; ei ne sunt mai dragi ca lumina zilei...

55. Despre dragoste.

Să cugetăm la tot binele ce s-ar săvârși dacă dragostea ar fi stăpâni peste tot...

N-ar mai fi trebuință de legi, de tribunale, de pedepse, de temnițe - și de toate de felul acesta.

Dacă toți ar iubi și ar fi iubiți, nimeni nimănui n-ar face vreun rău. Ucideri, vrajbe, războaie, tâlhării, ruperi, zgârcenii, tot răul s-ar mistui. Chiar numele răutății n-ar mai fi.

Dragostea are acest ascendent: în vreme ce altor merite li s-au adăugat și unele defecte - sărăciei, mândria de a fi sărac; vorbirii alese, patima bolnăvicioasă a slavei; umilinței, o mândră îndestulare lăuntrică -dragostea

se detașează de toate aceste neajunsuri; căci nimeni nu s-ar putea ridica împotriva a ceea ce iubește.

Ca să apreciem virtutea dragostei, să presupunem că nu numai o ființă, ci că toată lumea iubește. Sau, mai degrabă - dacă vreți - „presupuneți” o ființă iubită și una care iubește, dar care iubește cum trebuie să iubească.

Ființa aceea va trăi pe pământ întocmai ca în cer; va gusta o pace netulburată, împletindu-și mii de cununi, își va păstra inima neîntinată de ură, de mânie, de invidie, de trufie, de deșartă slavă, de năzuințe ticăloase, de toată dragostea cea rea și de toată stricăciunea. După cum sieși nu ar vrea să-și facă rău, tot asemenea altuia. Arhanghelul Gavriil va sta alături de ea - și-o va întovărăși pe pământ.

Astfel este acela care are cu sine dragostea. Cel ce ar săvârși minuni, cel a cărui cunoaștere ar fi desăvârșită, dar care n-ar avea dragoste, chiar de ar scula mii de oameni din morți, la nimic de seamă nu va ajunge, despărțit fiind de toți și nu se va putea apropia niciodată din semenii lui. De aceea **Domnul Hristos a zis că semnul dragostei desăvârșite pentru El, este dragostea aproapelui.**

Paiul mai degrabă s-ar împotrivi să nu fie ars de focul în care l-am aruncat, decât diavolul la flacăra dragostei.

Dragostea e mai trainică decât un zid, mai tare ca diamantul; și dacă am putea închipui un lucru și mai tare încă, dragostea îl întrece și pe acela în tărie.

Nici sărăcia, nici bogăția n-o biruiesc - iar de ar fi dragoste, n-ar fi nici sărăcie și nici bogăție peste măsură, ci numai foloasele amândurora.

Din bogăție am folosi bunăstarea, din sărăcie lipsa de grijă, fără să avem de îndurat temerea pe care-o dă sărăcia și nici neliniștile pe care ni le dă bogăția. Dar ce vorbesc eu despre foloasele dragostei?

Să ne gândim cât e de bună ea însăși, câtă bucurie ne prilejuieste, în ce stare de vrajă ne ține sufletul; acestea sunt însușirile ei neasemuite. Celelalte înfățișări ale virtuții aduc cu ele unele îngreuieri: postul, cumpătarea, veghea sunt întovărășite de invidie, de pofte, de dispreț; dragostea, ea, în afară de folos, e întovărășită de plăcere, fără împovărare; ca o albină harnică, ea culege de pretutindeni ce este bun și-l așează în sufletul celui care iubește.

Ea prefăce firea lucrurilor, cele mai grele sarcini le face ușoare și plăcute, ea ne înfățișează virtutea ca ușor de săvârșit, iar viciul mai amar ca orice...

Să cugetăm: a cheltui se pare lucru supărător, dragostea își face din aceasta o plăcere.

A vorbi de rău pe altul pare multora lucru dulce, dragostea îl găsește amar, găsind dulce a vorbi bine de cineva.

Nimic nu ne este mai plăcut decât să laudăm pe cel pe care-l iubim. De vedem pe cel pe care-l iubim săvârșind o greșeală, ne întristăm, dar chiar mâhnirea aceasta cuprinde în sine o dulceață. Lacrimile și tristețea dragostei sunt mai dulci decât bucuria și râsul. Cei ce râd nu se ușurează, cât cei ce plâng pentru prietenii lor.

Credința și nădejdea sunt hărăzite să înceteze, când avem ceea ce credem, ceea ce nădăjduim. Este ceea ce Pavel arăta prin cuvintele: "Țelul nădejdi pe care-l vedem nu mai este țel al nădejdi - cum să nădăjduim dar, ceea ce și vedem?" sau: "Credința este adevărarea celor nădăjduite, dovada lucrurilor ce nu se văd".

Aceste virtuți vor trece când țelurile lor s-au atins. **Dragostea, dimpotrivă, se încălzește atunci, cât se poate de mult și începe să ardă.** Aceasta-i o nouă laudă adusă dragostei.

Pavel nu se mulțumește numai cu aceasta, ci vrea cu dinadinsul să caute încă o laudă. S-a zis că dragostea este un mare dar, o cale aleasă către cer - s-a zis că, fără ea, celelalte daruri sunt zadarnice, îi înfățișase icoana cu multe amănunte -acum el vrea s-o proslăvească și altfel - și să-i arate măreția, ieșită din nepierirea ei. De aceea, a zis: "Acum, acestea trei rămân: credința, nădejdea și dragostea; dar cea mai mare este dragostea".

De ce, oare, dragostea este mai mare decât toate celelalte? Pentru că toate celelalte vor trece...

56. Milostenia nu-i mai mult sau mai puțin merituoasă, după însemnătatea darurilor

Vă spun din nou aceea ce, adesea, v-am spus: nu după însemnătatea darurilor se măsoară milostenia, ci după duhul celui care dă.

Știți povestirea văduvei. Bine-i să pomenim mereu această pildă. Săracul, nu mai mult ca altul, nu va deznădăjdui de sine însuși, având sub ochi pe această femeie care a dat cei doi dinari. Au fost și de aceia care, când s-a ridicat templul, au adus în dar părul lor - și nici aceștia n-au fost neținuți în seamă. Dacă și-ar fi

adus părul în vreme ce aveau acasă bani, ar fi fost blestemați -aducând însă singura bogăție ce aveau, au fost primiți.

Dacă, în ce-1 privește, Cain a fost alungat, nu a fost din pricina puținătății jertfei, ci pentru că aducea ce avea mai de prost preț. "Blestemat - este scris - acela care are o vită întreagă, și aduce jertfă stăpânului, una beteagă". Aceasta nu-i cu privire la cineva care nu aduce o jertfă întreagă, ci la acela care are una și o cruță.

Cel ce n-are nimic, nici o ocară nu i se poate face, ba mai mult, poate fi răsplătit. Ce poate fi mai de puțin preț ca două drahme, mai neînsemnat ca un păr sau un căuș de făină? Și totuși, aceste jertfe au fost tot atât de bine primite ca și vitele și banii. "Fiecare e bine primit după ceea ce are, nu după ceea ce nu are..." - și aiurea: "Fă binele pe care-l poate face mâna ta".

Așadar, vă cer, să dăm cu inimă bună ce avem, pentru săraci. Fie că dăm puțin, noi vom primi aceeași răsplată ca și aceia care dau mai mult - și chiar mai mult decât aceia care dau mii de talanți. În felul acesta, vom câștiga comorile cele fără de nume ale lui Dumnezeu.

57. Furtul nu-i mai mult sau mai puțin grav după însemnătatea lucrurilor furate.

A fura, a dori lucrul altuia, este o greșală tot atât de grea, fie că-i vorba de aur, fie că-i vorba de argint sau de altceva, în toate cazurile, ea provine de la aceeași înclinație.

Cel ce a furat puțin nu se va da în lături să fure mai mult. Dacă prilejul îi lipsește, aceasta nu depinde de el, ci de împrejurări. Săracul care nedreptățește pe altul mai sărac decât el, nu se va da în lături să nedreptățească pe altul mai bogat, dacă va putea.

Nu voia lui, ci slăbiciunea este aceea care-l oprește de la aceasta. Cutare - se zice - care e mai-mare peste alții fură avuțiile supușilor lui. Iar tu - îmi spui - nu furi... Nu-mi spune că acela a furat mulți talanți de aur, iar tu numai zece dinari.

Când a fost vorba de milostenie, am văzut că femeia care a dat doi dinari a avut tot atâta răsplată ca și acei care dăduseră aur mult. De ce? Pentru că Dumnezeu prețuiește duhul dăruirii, iar nu însemnătatea darului. Atunci, ești de părere că în ce privește milostenia, Dumnezeu judecă în felul acesta și că sărăcia nu-i o împiedicare de la răsplătire - oare, în ce privește zgârcenia, să nu fie la

fel?

Cum s-ar putea lămuri deosebirea? Intocmai după cum femeia care a adus cei doi dinari a avut răsplata duhului ei bun - asemeni și tu care ai ascuns cei doi dinari, nu ești, oare, asemenea cu tâlharii cei mari? Voi zice, chiar dacă vă veți mira, că în ce vă privește, sunteți încă mai vinovați.

Cel ce săvârșește păcatul curviei, fie cu nevasta regelui, fie cu aceea a săracului, este tot un curvar - fiindcă nu se judecă greșeala după rangul ființelor, ci după gândul ticălos al celui vinovat.

Așa-i și în cele despre care vorbim. Voi zice chiar că curvia este mai grea dacă-i săvârșită cu cea dintâi femeie ieșită în cale, decât cu însăși nevasta regelui. Căci la întâmplarea din urmă, vom afla și chemările bogăției, ale frumuseții, și ale altora încă, iar dincolo, nimic din acestea. Așa, că aș putea zice că vinovatul e încă mai curvar.

Asemenea, aș zice, bucuros, mai bețiv celui care se îmbată cu un vin prost. Asemenea, mai lacom, celui care nu disprețuiește nici cele mai mici câștiguri.

Cel ce fură mult ar disprețui, poate, micile câștiguri; cel ce dosește puțin n-ar disprețui, desigur, pe cele mari; așadar, el este încă mai hoț. Cel ce nu disprețuiește argintul, cum, oare, are să disprețuiască aurul?

Așadar, când ne vărsăm bănuiala asupra mai-marilor lumii, să facem bine să ne întoarcem asupra purtării noastre însăși, și vom afla că suntem mai vinovați ca ei de furt și de zgârcenie, dacă cel puțin vom judeca nu după fapta săvârșită, ci după duhul ei, cum se și cade să facem...

58. Intenția poate fi merituoasă, chiar când fapta nu-i urmează.

Să nu vă mirați, dacă începându-mi vorbirea întru lauda sfântului Eustațiu, i-am spus mucenic sfântului.

El a murit de o moarte firească; cum, așadar, este mucenic?

Adesea v-am arătat că ceea ce face pe mucenic, nu-i numai moartea, ci, de asemenea și intenția.

Cununa muceniei nu-i împletită numai când întâmplarea vine după

faptul voinței ci adesea ea este răsplata faptului voinței însăși. Această deslușire a muceniei nu-i de la mine. Pavel a dat-o, când a zis: "Eu mor în fiecare zi". Cum murim în fiecare zi?

Cum e cu puțință, cu un singur trup muritor, să primim moartea de o mie de ori? Mulțumită intenției -răspunde el - și stând gata să pierim.

La fel grăiește și Dumnezeu. Avraam nu și-a umplut de sânge cuțitul, n-a înroșit altarul, n-a jertfit pe Isaac - și totuși jertfa lui a fost deplină. Cine o spune? Chiar cel care a primit jertfa: "Pentru mine, nu ți-ai cruțat fiul". Și, cu toate acestea, Avraam și-a avut fiul viu și l-a întors acasă sănătos și neatins - și cum am putea, oare, spune că n-a fost cruțat?

Este că - zice Domnul - eu nu judec jertfele de acest soi după cum se înșiră întâmplările, ci după duhul hotărârii luate. Mâna n-a jertfit, dar a jertfit voia, cuțitul n-a intrat în vâna copilului, gâtul n-a fost retezat, dar poate fi jertfă chiar fără să curgă o picătură de sânge.

59. Aceeași faptă poate fi bună sau rea, după cum e săvârșită, cu bun sau rău.

Nu v-am spus, fără să mă fi întrebat, că folosirea pedagogică a înșelării nu se cade numai în război și împotriva dușmanilor, ci și în vreme de pace și cu privire chiar la cei mai buni prieteni?

Ea poate fi de folos, în adevăr, nu numai celor ce înșală - ci și celor înșelați. Ca să vă lămuriți, mergeți și aflați un doctor - și întrebați-l ce mijloace folosește uneori ca să ușureze pe bolnavi de răul lor.

Veți afla că nu numai de mijloacele meșteșugului lor, ci că, adesea se folosește de înșelare - și că, datorită ei, aduce sănătate bolnavilor. Se întâmplă că răutatea bolnavilor și ciudățenia pe care le-o dă boala să depărteze de la ei tămăduirile doctorilor, și atunci aceștia sunt siliți să-și pună masca înșelării, ca să acopere ca și pe scenă, ceea ce se petrece aieva.

Și nu numai cei care îngrijesc trupul, ci, de asemeni, cei care se îndeletnicesc cu bolile duhului folosesc temeinic astfel de tămăduiri, în felul acesta, Pavel a atras la sine mii și mii de iudei; tot cu o asemenea intenție a tăiat împrejur pe Timotei, el, care scria Galatenilor că Hristos nu era de nici un folos celor ce se tăiau împrejur.

Și tot pentru același temei se supunea Legii, el care socotea că dreptatea

după Lege era pierdere, odată ce se ivise credința în Iisus Hristos.

Mare este puterea înșelării, numai atât: să nu fie folosită cu gând rău. La această întâmplare nici chiar nu trebuie să-i spunem înșelare, ci mai degrabă îndemânare, potriveală, o adevărată artă de a găsi chipurile cum să ieșim din unele impasuri închise altfel, sau să îndreptăm greșelile sufletului.

S-ar putea numi, cu drept cuvânt, înșelător, acela care se folosește de înșelare împotriva dreptății, și nu acela care o săvârșește cu bună intenție. Se întâmplă adesea că trebuie să înșelăm, ca astfel să facem o bună slujbă cuiva, în vreme ce, mergând pe calea dreaptă, să-i pricinuim cine știe ce rău mare.

60. O faptă e cu atât mai încărcată de merit, cu cât a fost săvârșită cu mai multă trudă.

Dar, oare, de ce stricăciunea-i încărcată de atâta plăcere, iar virtutea de-atâta trudă și sudoare? Și ce răsplată vi se va da dacă virtutea nu-i întovărășită de trudă?

Aș putea arăta de îndată o mulțime de oameni care, din firea lor, disprețuiesc legăturile cu femeile și care fug de ele ca de ceva dezgustător. Oare, vom zice că toți aceștia sunt caști? Le vom da cununi și le vom striga meritele? De loc.

Castitatea înseamnă să te stăpânești și să biruiești chemările poftelor trupesti. Ca și la război. Când lupta e înrâncenată, atunci prăzile sunt mai pline de strălucire și nu când dușmanul dă bir cu fugiții.

Mulți sunt trândavi de felul lor, vom zice de ei că sunt blânzi? Cătuși de puțin.

Pentru același cuvânt, Hristos deosebind trei feluri de fameni, a dat deoparte două feluri, nedându-le cunună, ci numai pe unii i-a lăsat să intre în împărăție.

Dar, de ce a fost astfel judecat că nu poate fi binele fără trudă? Așa cugetă cei ce nu se gândesc decât la mâncare și care și-au făcut un dumnezeu din burta lor. Ca să vă dați bine seama că o astfel de vorbire este ieșită din lenevie, ascultați-mă: împăratul doarme și se îmbată. Generalul, cu prețul a grele trude, izbutește să câștige trofee. A cui e izbânda? Cine se va bucura de roadele căpătate? Vedeți că sufletul e mai simțitor la ceea ce s-a câștigat cu trudă?

Pentru aceasta Dumnezeu a întovărășit ostenelile cu virtutea, voind a statornici o legătură între virtute și sufletul nostru. De aceea admirăm virtutea chiar când n-o săvârșim noi, în vreme ce disprețuim stricăciunea chiar întovărășită de plăcere. Și dacă mă întrebați de ce nu admirăm pe cei buni din fire, ci, mai degrabă, pe cei care-s buni datorită voinței lor, vă răspund că e drept să dăm acelor care trudes, un pas înainte acelor care nu trudes.

61. O greșală e cu atât mai grea, cu cât i s-a atras atenția aceluia care a săvârșit-o.

Pedepsele păcatelor nu sunt aceleași, totdeauna. Sunt multe și deosebite, după vremuri, după oameni, după ranguri, după învățătură și după alte și alte lucruri.

Ca să limpezesc mai bine ce am grăit, să luăm spre pildă un păcat, pofta trupească - și vom vedea câte pedepse deosebite poate aduce, nu de acele închipuite, ci scoase de-a dreptul din Sfânta Scriptură.

A săvârșit cineva pofta trupească mai înainte de Lege? Pedeapsa e una anumită, Pavel o spune: "Cei ce au păcătuit fără Lege, vor pieri fără Lege".

A săvârșit cineva aceasta după venirea Legii? Va avea o pedeapsă încă și mai grea: "Aceia - zice Pavel - care au păcătuit sub Lege, vor fi judecați după Lege".

A săvârșit un preot aceasta? Din pricina stării lui, pedeapsa va fi încă și mai grea.

În vreme ce celelalte fete (de făceau acest păcat) erau numai lepădate morții, fetele de preoți erau arse. Și această orânduire a legiuitorului lasă să se înțeleagă, pe deasupra, ce pedeapsă îl așteaptă pe preot de va fi săvârșit el însuși păcatul acesta, căci dacă fiica unui preot din această pricină, trebuie a suferi o pedeapsă mai rea, cu cât mai mult preotul însuși.

O femeie bogată și una săracă au săvârșit patima trupească? Și aici este o deosebire. A păcătuit cineva după venirea lui Hristos? Dacă moare fără să fi aflat învățătura, va fi pedepsit mai greu decât toți cei din timpurile de mai înainte. Păcatul a fost săvârșit după baia botezului? Nimic nu poate ușura greșala. Dacă acum, un preot a săvârșit păcatul? Iată răul cel mai mare. Vedeți, așadar, într-un același păcat, câte deosebiri!...

O altă deosebire încă trebuie cunoscută. "Cel ce știe voia Domnului și n-o

face, se cade să fie aspru pedepsit".

Păcatul aduce, aşadar, o pedeapsă mai mare, cu cât este săvârşit având înaintea lui multe pilde. Pentru aceea este scris: "Nu v-aţi pocăit, cu toate că aţi văzut, cu toate grijile ce-am avut de voi..." De aici imputările aduse Ierusalimului: "De câte ori am voit să strâng pe copiii tăi, şi n-ai voit..."

62. Lăcomia nu poate fi ostoită.

Cu cât cel lacom câştigă, cu atât e mai sărac, căci cu atât e mai sărac cineva cu cât doreşte mai mult.

Când avea o sută de talanţi, nu simţea sărăcia, nedorind decât o mie; dar când a ajuns şi are o mie, nu numai de o mie, cum era mai înainte, zice că are nevoie, ci de zece mii. Dacă spuneţi că-i plăcut, să doreşti fără a căpăta ceea ce doreşti, nu ştiţi, în chip ciudat, ce-i aceea plăcere. Aceea nu-i câtuşi de puţin o plăcere, ci un chin.

Ca să ne dăm seama, să facem o asemuire. Când ni-i sete, n-avem noi plăcere să bem, pentru ca în chipul acesta să stingem setea? Şi plăcerea pe care o avem de a bea, nu vine de acolo că scăpăm de o tortură adevărată, care-i dorinţa de a bea? Pentru toată lumea, aşa este... Cineva a zis, cu dreptate, că oamenii lacomi sunt nişte hidropici. Hidropicii, al căror trup e plin cu apă, cu atât mai dornici de apă sunt. Asemenea e şi cu lacomii, încărcăţi de bogăţii, încă altele şi mai mari doresc. Temeiul e pentru cei dintâi că apa nu-i în părţile trupului în care ar trebui să fie, iar pentru ceilalţi, fiindcă dorinţa nu se aşează, în mintea lor, asupra unui lucru cuvenit.

63. Urmările lăcomiei.

"Rădăcina tuturor relelor - zice Apostolul - este iubirea de arginţi". De aici, neînţelegerile, duşmăniile şi războaiele: de aici, certurile, jignirile, bănuielile, ofensele; de aici, uciderile, tâlhăriile, profanarea mormintelor.

Din pricina lăcomiei oraşele şi satele, drumurile, pustietăţile, munţii, văile, colinele, totul, într-un cuvânt, e plin de sânge şi de crimă. Flagelul nu cruţă nici mărele, lăcomia şi asupra lor şi-a purtat urgia, piraţii o populează şi neconţinut pun la cale o nouă tâlhărie. Prin lăcomie, legile firii sunt răsturnate, îndreptările sunt clătinate, chiar drepturile omului sunt

sfâșiate...

Ce pedeapsă vi s-ar cuveni când pentru a împodobi pietrele și pământul casei voastre sau dobitoacele fără minte care nici nu înțeleg ce-i aceea împodobire, aruncați în mizerie pe fratele vostru, care a avut părtășie cu voi la bunurile cele fără nume și pe care Domnul l-a cinstit cu ele?

64. Bogații sunt răspunzători de decăderea celor săraci.

E o nebunie, o adevărată sminteală, să umpli lăzi întregi cu veșminte și să te uiți cu nepăsare la o ființă făcută după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, goală, tremurând de frig, abia mai putând să se țină pe picioare.

"Dar sunt o prefăcătorie, acest tremur și această slăbiciune..." Și ce? Nu vă temeți că aceste vorbe vor aprinde fulgerul și-l voi trimite din înaltul cerului asupra capetelor voastre? Dacă nenorocitul acesta se preface așa, o face de nevoie și de mizerie, din pricina cruzimii voastre, a neomeniei voastre, care aduc asemenea prefăcătorii și care nu se înclină deloc spre milostivire. Cine va fi atât de ticălos, atât de împietrit, dacă nevoia nu l-ar împinge, de a avea o purtare așa de rușinoasă, de a te lăsa lovit și batjocorit, pentru o bucată de pâine?

Prefăcătoria cerșetorului este, într-un fel, un crainic care strigă peste tot locul neomenia voastră.

Rugămințile lui, plângerea lui, cuvintele de îndurare, gemetele, lacrimile, lui de toată ziua, nu pot să-i aducă nici măcar hrana zilnică. Poate că pentru aceasta a închipuit el, șmecheria aceasta, a cărei greșeală și necinste sunt mai mult ale voastre decât ale lui. El e îndreptățit la milă, pentru că-i doborât atât de jos de nevoie, dar noi, noi merităm mii de pedepse, pentru că am adus pe cei lipsiți la asemenea stare.

Dacă ar fi ușor să ne înduioșăm, niciodată un sărac nu ar ajunge la o asemenea prefăcătorie... Sunt săraci cu puțină simțire și nătângi, care nu vor să sufere de foame, care sunt gata a suferi orice, numai de foame nu. Adeseori s-au înfățișat vouă cu mișcări și vorbe de rugare, dar n-au căpătat nimic. Lăsându-se, așadar, de rugări, se iau la întrecere, din vina voastră, cu șmecherii. Iar voi, în vremea aceasta sunteți acolo, de față, râzând și admirând, vă faceți ceas de bucurie din nefericirea altuia, în vreme ce, firea omenească, aceea care-i și a voastră, se necinstește.

Ce-ar putea face mai mult un crud diavol?

65. Bogățiile trebuie împărțite.

Așadar, să nu ziceți: Cheltuiesc ce este al meu, mă bucur de lucrul meu. Nu de aceea ce este al vostru, ci de ceea ce este al altuia. Al altuia, pentru că voi îl vreți așa, căci voia lui Dumnezeu ar fi ca bunurile ce v-a încredințat pentru frații voștri să devină ale voastre cu adevărat. Iar bunurile altuia pot să devină ale voastre dacă le cheltuiți pentru altul, iar dacă le cheltuiți numai pentru voi, ceea ce vedeți al vostru este al altora.

Pentru că-i dați o folosință neomenoasă, pentru că ziceți: "Am dreptul să cheltuiesc pentru propriile mele plăceri aceea ce-i propriu al meu"; și tocmai pentru aceasta zic că aceste bunuri nu vă aparțin. Ele sunt, în egală măsură, ale voastre și ale semenului vostru, după cum soarele, aerul, pământul - și toate celelalte, în viața noastră trupească, este o slujbă a trupului întreg și slujba fiecărui mădular în parte.

Vrea fiecare din aceste mădulare să se folosească numai pentru ele, își pierde propria lui tărie. Așa ceva se întâmplă cu folosirea bogățiilor. Stomacul va zice oare: Fiindcă am primit hrana, iată c-o păstrez toată pentru mine? Feriți-vă a ține o astfel de vorbire când e vorba de bogăție.

Rostul celui care primește este de a împărți. Ar fi din partea stomacului o nechibzuință și un pericol să păstreze pentru sine toată hrana primită și a nu o mai împărți întregului trup. Asemenea, este o răutate din partea celor bogați, care-i pierde, pierzând și pe semenul său, aceea de a ține numai pentru ei ceea ce au. Ochiul primește toată lumina, dar n-o ține numai pentru el, ci cu ea luminează trupul întreg, căci atâta vreme cât îi este dat să fie ochi, nu-i este în fire să păstreze totul pentru el.

Urmați aceste pilde: nu păstrați numai pentru voi ceea ce vi s-a încredințat - ar fi aceasta ceva stricător pentru toți, pentru alții, ca și vouă înșivă. Ceea ce am zis aici nu-i cu privire numai la mădularele trupului. Cel ce lucrează cu fierul, de n-ar vrea să se folosească și alții de ceea ce știe el să facă cu fierul, repede s-ar ruina și, dimpreună cu el, întreaga industrie. Cizmarul de asemenea, agricultorul, brutarul - și fiecare din cei ce se îndeletnicesc cu vreo meserie de acestea trebuincioase, de nu vor vrea să facă părtași și pe alții la îndeletnicirea lor, se prăpădesc repede, laolaltă cu ceilalți.

66. Bunurile noastre nu ne sunt date decât cu împrumut.

N-ați primit bunurile ca să le cheltuiți în desfătări, ci pentru a le hărăzi milosteniei.

Credeți că sunt ale voastre? Sunt ale săracilor, iar voi sunteți păstrătorii, chiar atunci când le stăpâniți de pe urma unei munci cinstite sau prin moștenire. Dumnezeu n-ar fi putut să vi le răpească? El nu face aceasta, tocmai ca să vă dea prilejul de a fi mărinimoși față de cei lipsiți.

Iar dacă Dumnezeu, în marea lui bunătate, v-a poruncit să dați ca și cum ar fi din al vostru, credeți, oare, că într-adevăr și dați din al vostru? Dacă dați niște bani cu împrumut cuiva, pentru ca acela, folosindu-i, să tragă un profit, nu veți zice că banii împrumutați sunt ai lui.

Tot așa, Dumnezeu v-a încredințat bogățiile, ca să câștigați cerul. Nu întoarceți, așadar, această mare bunătate într-o nerecunoștință. Gândiți-vă cât era de dorit să fi putut, după botez, să aflăm mijlocul de a șterge păcatele; dacă Domnul n-ar fi zis "Săvârșiți milostenia", câți ar fi spus: "Placă cerului, că dând bani, ne scăpăm de relele ce vor veni?" Ci aceasta este cu puțință și noi nu pregetăm să o facem. Dar eu dau! Ce dai? N-ați dat până acum nici cât a dat femeia văduvă, nici jumătate, nici chiar o parte cât de mică.

Iar cea mai mare parte din averea voastră o risipiți în cheltuieli zadarnice, în ospete la care vă îmbătați și în care vă lepădați cine știe căror rele stricăciuni. Faceți poftiri - și sunteți poftiți. Cheltuiți, și puneți și pe alții să cheltuiască, - așa că o îndoită pedeapsă vă așteaptă, pentru ce faceți - și pentru ce faceți pe alții să facă!...

67. Folosul obștesc ai săracilor.

Avem nevoie, în împrejurările vieții, de un altul mai mic ca noi. Este o nevoie atât de neînlăturat, încât chiar cel mai bogat dintre oameni nu-i scutit de această dependență și nu se poate lipsi de cel mai sărac.

După cum cei lipsiți siliți sunt să ajungă la mâna celor bogați, tot așa cei bogați nevoie au de cei lipsiți, încă și mai mult.

Ca să dovedim aceasta, să presupunem, de vreți, două orașe, unul locuit numai de bogați, celălalt, numai de săraci. Că în cel dintâi nu se află nici un sărac, iar în cel de-al doilea, nici un bogat. Poporul din fiecare să fie bine ales - și să vedem care din ele își va putea ajunge sieși mai bine.

Întâ: în orașul bogaților nu se va găsi zidar, tâmplar, cizmar, brutar, fierar, cultivator, și nici un lucrător de orice fel. Ce bogătaș ar primi să aibă una din aceste îndeletniciri, atunci când chiar cei care se îndeletniciseră odinioară cu ele nu mai pot face o asemenea grea muncă, după ce s-au îmbogățit!... Și atunci, orașul cu bogații cum o va duce? Veți zice: Bogații vor da bani celor săraci ca să cumpere de la ei produsul industriei lor. Dar atunci înseamnă că ei nu-și ajung loruși, și au nevoie de alții. Dar cum își vor clădi case? Le vor cumpăra gata făcute? Asta nu se poate, însăși firea lucrurilor se împotrivesc la aceasta. Vor trebui, așadar, să cheme lucrători la ei, ceea ce făcând, vor călca în picioare legea pe care am statornicit-o, vă aduceți aminte, la început, când am spus că în orașul lor nici un sărac nu va locui.

Nevoia, fie că vrem, fie că nu, ne silește să chemăm pe săraci în oraș. De unde se arată că, fără săraci, un oraș nu-și poate ajunge sieși. Orașul despre care vorbim, de n-ar vrea să-i primească, ar înceta de a mai fi un oraș și ar pieri. El, așadar, nu-și va ajunge sieși - trebuie să primească pe săraci la el acasă, ca pe unii care îl salvează.

Să vedem acum, dacă orașul locuit de săraci, în lipsă de bogați, ar trece printr-o asemenea încurcătură. Deloc. Ca să clădești o casă, nu-i nevoie nici de aur, nici de argint, nici de mărgăritare, ci să știi cum s-o faci și să ai mâini și nu cine știe ce fel de mâini, ci mâini bătătorite, cu degetele întărite; mai ai nevoie de putere, de lemn și de pietre. Ca să-ți faci un veșmânt, aurul și argintul de prisos sunt. Ceea ce trebuie sunt iarăși mâini, pricepere, femei care să țese. Iar pentru a munci, pentru a cultiva pământul, de bogați sau de săraci este nevoie? Vădit, de săraci. Dacă-i vorba de bătut fierul sau de altă îndeletnicire a mâinii, tot cei mici sunt totdeauna cei mai de trebuință. Unde se face simțită nevoia de cei bogați?

68. Puterea milosteniei.

Mare lucru-i milostenia...

De aceea, Solomon zicea: "Omul e mare, omul milostiv e neprețuit..."

Milostenia are aripi mari, ele străbat văzduhul, depășesc luna, străbat prin razele soarelui și se ridică până în înaltul cerului. Nici acolo nu se opresc. Depășesc cerul. Lasă în urmă legiunile de îngeri, carele arhanghelilor și toate puterile cele înalte, nu se opresc decât la picioarele tronului împărătesc.

Scriptura însăși vă învață când spune: "Corneliu, rugăciunile și milostivirile tale s-au ridicat până la fața lui Dumnezeu..." Până la fața lui

Dumnezeu, aceasta înseamnă: Dacă ai săvârșit multe greșeli, dar ți-ai făcut apărător milostenia, nu te teme; nici o putere de sus nu i se împotrivește, ea cere ce i se datorează, ținând în mână zapisul datoriei, însuși Stăpânul a grăit: "Ceea ce ați făcut pentru unul din acești mici ai Mei, Mie mi-ați făcut". **Oricare ar fi greselile voastre, milostenia le precumpănește pe toate.**

Nu înțelegeți voi, în Evanghelie, pilda celor zece fecioare? Nu vedeți, oare, cum cele care nu făcuseră milostenia, cu toate că erau părtașe fecioriei, rămaseră afară din odaia nunții?

"Este scris, erau zece fecioare, cinci nebune, cinci înțelepte", cele înțelepte aveau untdelemn, cele nebune nu și li se stinseră acestora, candelile.

Focul înfățișează fecioria, untdelemnul, milostenia. Și după cum focul se stinge dacă untdelemnul nu-l hrănește picătură cu picătură, tot așa se stinge fecioria, dacă milostenia nu-i ține tovărășie. "Dați-ne untdelemn din candelile voastre". Și cele înțelepte răspunseră: "Nu putem să vă dăm, de teamă că nici noi, nici voi nu veți avea... Mergeți și cumpărați de la cei care vând..."

Cine-s negustorii care vând untdelemnul acesta? Cerșetorii care stau la ușa bisericilor ca să fie milostiviți. Și cu ce preț? Cu acel pe care-l vreți. Nu hotărâsc cât, ca să nu-mi scoateți în față lipsa voastră. Dați, spre a cumpăra, atât cât aveți la îndemână.

Aveți un dinar? Cumpărați cu el cerul, nu fiindcă cerul se poate cumpăra cu preț mic, ci fiindcă Stăpânul e milostiv oamenilor.

N-aveți un dinar? Dați un pahar cu apă proaspătă: "Celui ce va da în numele Meu la unul din acești prea neînsemnați frați ai mei un pahar de apă proaspătă ca să-i ostoiască setea, să nu-i fie teamă că-și va pierde plata".

Cerul se cumpără, cerul se câștigă - și noi nici nu vrem să știm de aceasta!...

Dați o pâine și câștigați raiul - dați puțin și veți căpăta mult; dați lucruri pieritoare și veți primi în schimb din cele fără pieire, dați din cele ale putreziciunii și veți avea din cele ale neputreziciunii.

Dacă ar fi un iarmaroc și prețurile ar fi scăzute, fiind prisos de mărfuri și multe din ele s-ar vinde pe nimic, nu ați face avere și n-ați da deoparte toate celelalte treburi ale voastre ca să profitați de prilejul acesta?

Așadar când e vorba de lucruri ce se trec, arătați atâta pornire zeloasă, iar

când e vorba să cumpărați veșnicia, atâta delăsare, atâta lenevire!...

Dați celui sărac, și chiar de nu veți deschide gura, mii de guri și vă vor lua partea, milostenia care-i răscumpărarea sufletului. Și nu-mi vorbiți de lipsa voastră, văduva care era nici se poate mai săracă, dădu găzduire lui Ilie, așa că lipsa ei nu a fost nici o împiedicare. Ea l-a primit cu mare bucurie și astfel a cules roadele pe care le merita - și a secerat snopul milosteniei.

Poate unul din noi îmi va zice: "Dă-mi pe Ilie". De ce cereți pe Ilie? Eu vă dau pe stăpânul lui Ilie -și nu-l hrăniți. De ați fi întâlnit pe Ilie, ați fi făcut altfel? Hristosul, Stăpânul a toate, a zis: "Ceea ce ați făcut unuia din acești prea neînsemnați frați ai Mei, Mie mi-ați făcut..."

Cugetați la Hristos, chemând pe alesul Său, în ziua judecății, de față fiind îngerii și toate puterile, zicând: "Acela, pe pământ m-a găzduit, acela m-a încărcat de binefaceri, acela m-a primit, când străin am fost".

Și mai gândiți-vă la temeiul vostru înaintea îngerilor, la izbânda de care vă veți bucura în fața neamurilor cerului. Cel pe care Hristos îl va mărturisi, cum oare, temeiurile lui nu-l vor pune pe deasupra îngerilor? Așadar, lucru mare este milostenia, frații mei. S-o îmbrățișăm; nimic n-o ajunge, ea este în stare să șteargă toate greșelile, în stare de a îndepărta judecata...

69. Milostenia trebuie făcută din plin și cu bucurie.

Nu-i de ajuns să săvârșim milostenia. Trebuie s-o săvârșim din plin și fără părere de rău. Fără părere de rău este puțin spus, ci cu bucurie, cu grăbire. Fără părere de rău și cu bucurie nu sunt, într-adevăr, același lucru.

În una din epistolele către Corinteni, Apostolul pune accent pe această învățătură, îndemnând pe credincioși la cât mai mare deplinătate, zicea: "Cine seamănă slab, va culege slab. Cine seamănă în binecuvântări, în binecuvântări va și culege..." Și ca să îndrumeze băgarea de seamă, adăuga: "Fără părere de rău și nu de nevoie..."

Trebuie, când săvârșești milostenia, să se împlinească două condiții: deplinătate și bucurie.

De ce vă jeluiți când dați săracilor? De ce să fiți întunecați când săvârșiți faptele milei lepădând, în felul acesta, de la voi roadele unei bune fapte?

De vă supărați, nu mai sunteți milostivi, ci aspri și neomenoși. De vă supărați, cum veți ridica pe fratele vostru aflat în necaz? Socotiți-vă fericiți, chiar când îi dați cu bucurie, căci nimic nu pare oamenilor mai rușinos decât de a primi de la semenii săi. Așa că dacă nu îndepărtați orice urmă de regret prin marea bucurie pe care o arătați, dacă nu faceți să se vadă că voi prețuiți mai mult a primi decât a da, departe de a ridica pe cel căruia-i dați, îl veți doborî mai mult. De aici vorbele Apostolului: "Dați cu bucurie!..."

Cine poate fi întunecat, când capătă împărăția? Cine se poate da întristării, când își capătă iertarea greșelilor? Nu fiți așadar cu băgare de seamă la banul pe care-l dați, ci la aceea ce el vă aduce în schimb.

Semănătorul, cu bucurie aruncă sămânța, cu toate că nu știe ce va culege. Cu atât mai bucuros se cade a fi acela care, în chip de ogor, cultivă cerul.

Dacă dați cu bucurie, dați mult, dând puțin; de dați mult cu întristare, acest mult îl micșorați. Numai așa văduva care și-a dat cei doi dinari, a întrecut cu mult pe cei cu talanții. Ea dădea cu deplinătate de suflet. Dar dacă cineva e sărac - și se despoaie de tot ce are, cum va face aceasta cu dragă inimă? Întrebați pe văduvă, ea are să vă învețe modul: veți afla că mâna zgârcită nu-i urmarea sărăciei. Căci se poate fii mărinimos fiind sărac și bogat fiind, să fii mână zgârcită...

70. Cum trebuie să facem milostenia.

Cel ce vrea să dea dovadă de omenie nu trebuie să ceară socoteală altora de cum își duc viața, ci trebuie numai să îndeostuleze nevoia, să vindece lipsa. Nevoia, lipsa, iată ce trebuie să vă grăiască vederea unui sărac, nu-i cereți mai mult.

Fie el cel mai râu dintre oameni, dacă n-are hrana care-i trebuie, să punem un capăt foamei lui!...

Aceasta ne-a poruncit Hristos, când a zis: "Fiți asemeni Tatălui vostru din ceruri, El răsare soarele Lui și peste cei buni și peste cei răi și lasă să cadă ploaia Sa și peste cei drepți, și peste cei nedrepți".

Omul milostiv este un adăpost pentru toți cei în lipsă, dar acest adăpost primește pe toți cei care s-au rătăcit și-l apără de alte primejdii.

Buni sau răi, oricine ar fi acei ce se află în primejdie, el îi primește în adăpostul său. Așadar voi, când vedeți pe cineva care-i primejduit de sărăcie, nu-

I judecați, nu-i cereți socoteală, ci puneți mâna și-i sfârșiți necazul.

De ce să vă faceți încurcături? Dumnezeu v-a scutit de orice cercetare amănunțită.

Alt lucru-i a judeca, alta-i lucrarea milei.

Milosteniei i se zice așa, pentru că o facem și celor nevrednici. Pavel ne poartă la aceasta, când zice: "Nu vă descurajați de a săvârși binele, mai deosebit către cei ce vă sunt aproape prin credință..."

Dacă vom cerceta pe cei nevrednici, nici chiar cei vrednici nu vor mai vrea să vină, de bunăvoie, spre noi, să ne ceară; și, dimpotrivă, dacă dăm chiar celor nevrednici, cei ce sunt vrednici de milă și cumpănesc nevrednicia celorlalți, vor veni la noi.

Așa s-a petrecut cu preafericitul Avraam. Nu cerceta prea aspru pe trecători -și iată că într-o zi îi fu dat să primească niște oaspeți, care nu erau cu mult mai prejos decât niște îngeri.

Să ne asemuim lui și totodată și lui Iov, care cobora din el și care zicea: "Ușa mea deschisă-i orișicui". Nu deschisă unuia și închisă altuia, el o lasă deschisă tuturor, fără deosebire. Să facem la fel, vă rog, fără să mai săvârșim cercetări zadarnice...

71. Impăcarea între cele două cuvinte ale Sfântului Pavel.

Pavel a dojenit adesea pe leneși și-a zis: "Cel ce nu muncește, să nu mănânce!" Dar nu s-a oprit aici, ci a adăugat: "Cât despre voi, nu osteniți a săvârși binele!"

Iată lucruri - veți zice - potrivnice unul altuia. Dacă poruncești ca acești oameni să nu mănânce, cum ne poți îndatora să facem milostenia?

Când Sfântul Pavel zice: "Cine nu muncește, să nu mănânce!" el grăiește către leneși. Nouă ne spune dimpotrivă: "Nu osteniți a săvârși binele!"

Tot așa facem în viața noastră casnică. Când doi se află în nepotrivire, îi luăm pe fiecare, aparte, și le dăm sfaturi opuse. Adesea dacă un dascăl a asuprit pe un școlar, tatăl acestuia îl ține de rău în ascuns, zicându-i: "Nu fii atât de aspru, nu fii atât de tare..." Dar copilului, dimpotrivă, îi zice: "Chiar de te-ar asupri pe nedrept, suferă" - lucrând astfel prin mijloace opuse să capete același

bun rezultat.

Tot astfel, Pavel spunea cerșetorilor sănătoși, ca să-i îndemne la lucru: "Cine nu muncește să nu mănânce!" - și celor ce sunt nehotărâți în a face milostenie, ca să-i hotărască: "Ci voi, nu osteniți a săvârși binele!..."

72. Nu certați pe cei săraci pentru nelucrarea lor.

De ce - va zice careva - Pavel, scriind către Tesaloniceni a alcătuit această lege: "Cine nu muncește, să nu mănânce?" Ca înșivă să înțelegeți acest îndreptar - și să împliniți vorbele apostolului nu numai săracului, ci încă și vouă înșivă. Voi grăi, oare, un lucru nepotrivit și izbitor?

Vă veți supăra, știu - totuși voi grăi - nu ca să jignesc ci ca să îndreptez, de aceea grăiesc.

Ținem de rău pe săraci pentru nelucrarea lor, care, de multe ori, poate fi acoperită de iertare - și noi, noi aceștia ne îndeletnicim adesea cu niște lucruri cu mult mai proaste decât nelucrarea însăși. Dar - veți zice - eu am averea mea. Atunci, pentru că acest om este sărac și născut din săraci, pentru că n-a avut părinți îndestulați, e drept să moară? Tocmai pentru aceasta e vrednic de milă și îndurarea celor care sunt îndestulați.

Vă petreceți adesea vremea la teatru, la adunări, la întruniri, unde nu-i nimic foloselnic, aveți câtime nesocotită de vorbiri ticăloase, fără să fiți încredințați că faceți în felul acesta, vreun rău sau că sunteți trândavi. Și când acest nenorocit, acest uitat, își petrece ziua cerând, plângând, suferind tot soiul de necazuri, voi îl judecați, îl târați în fața tribunalului, îi cereți socoteală! Sunt acestea, simțăminte omenești?

Dar - ziceți - nimic mai fără rușinare ca un sărac. De ce - vă rog - pentru că vine, strigând, după voi?

Vreți să vă vădesc că noi depășim nerușinarea săracilor și că o ducem până la cea mai de pe urmă măsură? Aduceți-vă aminte ce se petrece, adesea, în vremea postului, la masa de seară. Chemați slujitorul care vă servește și, dacă vi se pare că vine prea încet, răsturnați toate, dați din picioare, ocărăți, - toate acestea din pricina unei mici întârzieri. Și știți, totuși bine că de nu aveți de îndată mâncarea pe masă, o veți avea curând. Așa că, atunci când pentru o nimica toată vă purtați nedrept, găsiți că aceasta nu-i nerușinare, iar când cel sărac se teme și tremură pentru pricini cu mult mai grele (căci de ceea ce-i lui teamă, nu-i că va avea de suferit o întârziere, ci fiindcă suferă de foame) îl

socotiți îndrăzneț, nerușinat, obraznic - și alte denumiri mai jignitoare.

Nu-i aceasta culmea nerușinării? Dar noi nu cugetăm la acestea - și de aceea găsim că săracii sunt neobrăzați. Dacă vom cerceta propria-ne purtare și vom asemui-o cu a lor, vom vedea că nu-i atât de greu să-i suferim.

Cerșetorul acesta este un prefăcut - ziceți. Cum? Pentru o bucătică de pâine, pentru un veșmânt, îi ziceți înșelător? Dar el vinde de îndată ceea ce-i dați. Dar voi, chivernisiți totdeauna bine ceea ce aveți? (...) Ci noi, când auzim pe vreunul din ei jeluindu-se cu glas mare, când îl vedem ridicându-și ochii la cer, cu părul învălmășit, acoperit cu zdrențe, de îndată îi și zicem înșelător, prefăcut, mincinos.

Nu ne e rușine? Cui zicem înșelător?

Nu dați nimic, dar nu mai învinuiți pe acest om. El are și se face că nu are. Aceasta vă învinuiește pe voi, nu pe el. El știe că are de-a face cu ființe crude, și, că prin cuvinte miloase, pe nimeni nu va înduioșa și, de aceea e silit să-și ia un veșmânt încă și mai ticălos, ca să vă înmoaie.

Dacă cineva ne iese înaintea să ne ceară - și-i îmbrăcat mai cuviincios, zicem: Iată un înșelător, se înfățișează așa ca să ne facă să credem că-i din bună familie, iar dacă altul se arată într-o înfățișare ticăloasă, noi iar îl ținem de rău... Ce-i de făcut, atunci?

73. Folosul dojenirilor tainice.

M-ați auzit ieri slăvind tăria rugăciunii și dojenind, fără a spune vreun nume, pe acei care se roagă cu trândăvie.

Cei ce aveau cugetul că sunt fierbinți, am avut pentru ei lăudarea rugăciunii - și laudele mele i-au făcut încă mai fierbinți.

Cei care aveau cugetul că-s trândavi, au luat pe socoteala lor dojana și s-au despuiat de lenevie. Nu-i cunosc nici pe unii, nici pe alții - și necunoașterea aceasta li-i deopotrivă de utilă tuturor.

Cum, vă voi spune. Cel ce m-a auzit făcând lauda rugăciunii, și-și dădea seama de ardoarea lui, de-ar fi avut numeroși martori ai lăudării ce i se făcea și lui, ar fi alunecat în trufie. Primind lăudarea în taină, el e la adăpost de orice cădere. De partea lui, cel ce se știa că-i lenevos, s-a folosit de această dojenire, ca să se îmbunătățească, fără ca nimeni să afle de dojana ce primea. Și aceasta

nu-i lucru puțin pentru el. Grijulii cum suntem de părerea altora, ne silim să ne îmbunătățim, atâta vreme cât socotim că viciile noastre sunt necunoscute; s-au arătat ele în fața tuturor, am pierdut reazimul care ni-l dădea taina - și nerușinarea și neobrăzarea noastră cresc.

Rănilor dezgolate, atingându-se neconținut aerul rece de ele, se agravează. Așa și sufletul păcătos, de-l vei muștra, pentru greșelile lui, pe față, se face mai nerușinat. Ca să depărteze primejdia aceasta, predica ne tămăduiește în taină.

74. Cum să facem muștrările.

Iată, mergeți la omul acela, care trăiește în neregulă cu o femeie... Muștrarea voastră fie așa...

Mai întâi aduceți-i laudă pentru cele bune ale lui. Spălați-i, ca să zică așa, rana, cu aceste laude, ca și cu o apă caldă, spre a-i micșora umflătura. Spuneți-i că înșivă nu sunteți decât un biet om, învinuiți firea cea obișnuită a oamenilor, arătați-i că toți trăim în păcat, cereți-i iertare pentru că v-ați luat o însărcinare peste puterea voastră, adăugând că dragostea își ia povara de a îndrăzni toate.

Aduceți apoi, sfatul vostru, nu pe glas de poruncă, ci ca un frate. Când, prin mijloacele acestea, veți fi micșorat rana, când veți fi înmuiat mai dinainte durerea ce va veni, din pricina tăieturii muștrării ce-i veți face, când vă veți fi cerut, cu stăruință, iertare și veți fi rugat pe fratele vostru să nu se tulbure; când, mulțumită acestora, veți fi înlănțuit într-un fel pe suferind, dați-i lovitura, nici cu prea multă tărie, dar nici prea cu moliciune, ca nu cumva el, fie să nu se dea deoparte, fie să nu țină socoteală de ea.

De nu veți lovi drept, nimic nu faceți - de loviți prea tare, voi sunteți pricina că el se va răzvrăti. De asemenea, când, spre isprăvire, ajungeți la reproșuri, amestecați-le cu laude - și cum fapta lui, în ea însăși, nu dă prilejul (traiul cu acea femeie în felul acesta nemeritând laudare) așezați-vă pe temeiul intenției și ziceți: "Știu că ai făcut așa pentru dragostea lui Dumnezeu, pentru că ai văzut pe această necăjită, uitată de toți, fără ajutor, i-ai întins mâna". Vorbiți așa, chiar dacă acela căruia-i spuneți, n-ar fi avut gândul acesta - și adăugați apoi, mereu cerându-vă iertare: "Îți vorbesc în felul acesta nu ca să-ți dau poruncă, ci pentru a-ți aduce aminte ceva. Știu, ai făcut așa pentru dragostea lui Dumnezeu, dar bagă de seamă, că din binele acesta, să nu iasă, în alt fel, vreun rău. Păstrează, de vrei, femeia la tine, mărește mai departe lucrarea de devotare pe care ai început-o, nimeni nu te împiedică, dar dacă poate ieși de aici o pagubă, mult mai mare ca profitul, trebuie să veghezi, te rog, la aceea ca grija ce-ai luat să aduci liniștea unui suflet, să nu fie pricină de poticnire pentru

altele".

Nu adăugați așa, dintr-odată, care-s pedepsele pentru cei care pricinuiesc poticnirile. Chemați chiar mărturisirea lui, zicându-i: N-ai nevoie să înveți din gura mea, știi acestea fără să ți le spun, ce pedeapsă amenință pe oricine va face să poticnească pe unul din aceștia, mici..." îndulciți astfel vorbirea voastră - faceți neputincioasă mânia - și, acestea săvârșite, dați leacul muștrării... Sfaturile să fie scurte; nu-i nevoie să dați lecții lungi.

Dimpotrivă, semnele îngăduinței voastre să fie dese și repetate. Chemați mereu dragostea - învăluiți mereu ceea ce e greu de primit în vorbirea voastră - lăsați fratelui vostru slobozenia faptei, ziceți-i: "îți dau numai o părere, un sfat, - ești stăpân să-l urmezi, - nu te silesc la nimic, las totul în mâna ta".

De vom săvârși astfel muștrarea, vom reuși bine să îndreptăm pe cei ce păcătuiesc...

75. Ce-mi sunt mie și ție bunurile acestei lumi?

Când vedeți pe un bogat, gândiți-vă la unul mai bogat ca el - și veți vedea că el și voi sunteți totuna. Apoi, priviți pe unul mai sărac decât voi, cugetați la toți cei care s-au culcat înfometați, la cei care și-au pierdut tot avutul, la cei care zac în închisoare, și-și cheamă neconținut moartea.

Și nici sărăcia nu-i aceea care zămislește tristețea, după cum nici bogăția, bucuria. Strângătorul de gunoaie suferă și geme fiindcă-i legat de o îndeletnicire, care-i pare ticăloasă și rușinoasă. De-l veți dezrobi de ea și de-l veți face să aibă ce-i trebuie, în îndeustulare și în toată siguranța, el va suferi din nou că nu are încă mai mult peste nevoile lui. De-i dați încă, el de două ori mai mult va vrea și, neavând, nu va geme mai puțin ca înainte. Dați-i de trei ori, de patru ori mai mult, el se va jeli că nu are nici o părtășie la treburile obștești. Dați-i această părtășie, el se va socoti nefericit că nu-i în rândurile celor dintâi ale celor ce se îndeletnicesc cu aceasta. De va căpăta această învrednicire, se va plânga că nu-i el care conduce. De va conduce, se va jeli că nu conduce întreg poporul. Când va conduce întreg poporul, că nu conduce mai multe popoare. Iar când va conduce mai multe popoare, că nu le conduce pe toate. Pășind astfel până la nesfârșire, cugetul nu-i va îngădui să guste nici o bucurie. Vedeți în felul acesta că urcând pe tron împărătesc pe un om de rând, pe un cerșetor, nu ucideți deloc tristețea din el, de nu-i veți fi îndreptat mai înainte duhul lui doritor să aibă neconținut mai mult.

Vă voi arăta acum că, dimpotrivă, de veți coborî pe cel înțelept de la locul cel mai înalt la cel mai de jos, nu veți putea să-l aruncați în descurajare și în mâhnire. Să coborâm, de vreți, scara pe care am urcat-o adineaori. Să răsturnăm în gând pe înaltul dregător de pe jilțul lui și să-l despuim de învrednicirea ce i s-a încredințat. Dacă va ține socoteală de cele ce-i vom spune, el nu va afla în sine nici o mâhnire, căci nu va cugeta la aceea ce i-a fost luat, ci la aceea ce-i rămâne, la bine-meritata slăvire pentru felul cum și-a împlinit sarcina. De-i veți lua și aceasta, el se va gândi la acei care niciodată n-au avut asemenea înalte însărcinări - și această bogăție îi va fi lui deajuns ca să-i dea o mângâiere deplină. Coborâți-l și din acest loc, el va cugeta la cei ce trăiesc în nevoie. Luați-i și aceasta - și lăsați-i numai ceea ce e trebuitor să trăiască, el va cugeta la cei care nu au nici chiar atât, dar luptă neîncetat cu foamea sau zac în temniță. Trimiteți-l în această tristă locuință, el își va aduce aminte de cei sfâșiați de boli fără leac, de dureri fără tămăduire, și se va simți într-o prea bună stare.

Adunătorul de gunoaie ajuns împărat, nu va gusta pacea sufletului; înțeleptul, chiar în închisoare, nu se va mâhni... Să avem aceste gânduri în duh - și să purtăm privirile totdeauna spre cei mai de jos...

76. Temeiul postului.

Nu-i nici o vinovăție să mănânci. Domnul fie slăvit!... Ceea ce strică este pofta nesățioasă, îmbuibarea peste ceea ce trebuie, umflarea stomacului până la refuz. Tot așa cu vinul. A-l folosi cu măsură, nu-i nici o greșeală. Greșeala e a te da beției și a fi necumpătat, a-ți perverti folosința minții. Dacă slăbiciunea voastră trupească nu vă îngăduie să treceți ziua fără să mâncați, nici un ins înțelept nu v-ar putea ține de rău.

Stăpânul nostru e blând și cu omenie, nu ne cere de nimic peste puterile noastre. Dacă ne cere să ne înfrânăm de la mâncare și să postim, aceasta nu-i fără un temei și nu așa, numai ca să stăm fără să mâncăm, ci pentru că dezlipindu-ne de lucrurile acestei lumi, să ne încredințăm celor ale sufletului în toată vremea care ne stă la îndemână.

Dacă am duce viața într-un duh cumpătat, dacă toată vremea noastră slobodă ar fi hărăzită lucrurilor duhovnicești, dacă ne-om atinge de hrană numai pentru a ne îndestula nevoile și vom folosi întreaga noastră viață în lucrări bune, n-am avea ce face cu ajutorul pe care ni l-ar da postul. Dar firea omenească trândavă fiind, atrasă mai ales spre moleșală și bucurie, stăpânul nostru, cel plin de bunătate, ca un duios părinte, a închipuit pentru noi leacul postului, ca să smulgă moliciunea din inimile noastre și să ne facă să ne strămutăm grija de la lucrările lumii acesteia la cele duhovnicești...

77. Nu vom posti cu prisosință, de nu ne vom feri de tot păcatul.

Postiți? Arătați-mi-o prin fapte. Prin care? Veți zice.

De vedeți un sărac, aveți milă de el, un dușman, împăcați-vă cu el, un prieten înconjurat de bun nume, nu-l invidiați, o femeie frumoasă, întoarceți capul.

Nu numai gura voastră să postească, ci și ochiul, și urechea, și picioarele, și mâinile, și toate măduarele trupului vostru.

Mâinile voastre să postească, rămânând curate de hrănire și de lăcomie. Picioarele, nealergând la teatrul cu spectacole proaste. Ochii, neprivind cu ispitire frumusețile străine. Hrana ochilor este ceea ce ei văd. Dacă-i o priveliște neîngăduită și potrivnică Legii, postul suferă din pricina aceasta și mântuirea sufletului este vătămată întru totul; dacă-i o priveliște îngăduită de Lege și fără greșală, postul se împodobește cu ea. Ar fi peste fire de ciudat ca, în vremea postului să te ții chiar și de la hrana îngăduită, și să te duci să guști priveliștile oprite.

Nu mâncați carne? Atunci opriți și ochii de a privi nerușinarea. Asemenea, urechea voastră se cade să postească.

A posti pentru ureche înseamnă a o astupa pentru vorbirile de rău și pentru zavistii. "Nu aplecați urechea voastră la vorbirile deșarte" - este scris. Gura, pe de altă parte, trebuie să postească de sudalme sau alte vorbiri rușinoase.

La ce bun să te ții de la carne de pasăre și de la pește, de-ți vei sfâșia și ucide pe fratele tău?

Apoi, ceea ce trebuie să cercetăm, cu privire la post, este dacă am căpătat mai multă râvnă, dacă ne-am îndreptat unele din nedesăvârșirile noastre, dacă ne-am spălat de greșeli. E un obicei răspândit în vremea postului mare, de a ne întreba unii pe alții câte săptămâni am postit.

Și auzim pe unii: o săptămână, pe alții: două, pe unii: toate. Dar unde-i prisosirea, dacă săvârșim postul cu mâinile goale de fapte bune? Când cineva îți va zice: "Eu am ținut tot postul", răspunde-i: "E aveam un dușman și m-am împăcat cu el, obisnuiam să bârfesc și m-am oprit, suduiam, și m-am lăsat".

Ceea ce folosește negustorilor, nu este atât să străbată o mare depărtare pe mare, ci de a aduce o bună încărcătură de mărfuri din belșug. Nu prisosim nimic cu postul, dacă numai îl săvârșim, fără să ne gândim la nimic și cum o fi.

Dacă postul ne este abținerea de la mâncare, odată ce au trecut cele patruzeci de zile, a trecut și postul. Dar de ne vom abține de la păcat, postul acesta nu va înceta după ce celălalt a trecut. Ne va fi de folos neconținut - și înainte de împărăția cerurilor, ne va aduce aici, pe pământ, bună răsplătire.

78. Fiecare zi ar trebui să fie sărbătoare pentru creștin.

Dumnezeu porunci Iudeilor să țină numai trei sărbători. Nouă, să ținem fără încetare, de vreme ce pentru noi fiecare zi este o zi de sărbătoare.

Ca să vă lămuresc că așa este, vă voi arăta temeiul sărbătorilor noastre, și veți vedea cum că este sărbătoare în toate zilele.

Cea dintâi dintre sărbătorile noastre este Bobotează. Care îi este temeiul? Că "Dumnezeu a fost văzut pe pământ și s-a amestecat cu oamenii..." cu alte cuvinte că Dumnezeu, singurul Fiu al lui Dumnezeu, a fost printre noi. Că El este neconținut cu noi. "Sunt cu voi - este scris - mereu, până la sfârșirea veacurilor". Așadar, putem serba Bobotează în fiecare zi.

Și sărbătoarea Paștilor ce înseamnă? Care îi este temeiul? Noi strigăm atunci moartea Mântuitorului, -aceasta alcătuiește Pastile. Dar aceasta, iarăși, nu s-a săvârșit pentru noi numai la o vreme anume arătată. Pavel vrând să ne dezrobească din lanțul datelor și să ne arate că-i cu putință să sărbătorim Pastile neconținut, a zis: "De fiecare dată când veți mânca pâinea aceasta sau când veți bea din paharul acesta, veți striga moartea Mântuitorului". De vreme ce noi putem arăta aceasta oricând, înseamnă că oricând putem sărbători Pastile.

Ca să înțelegem bine că ne este la îndemână să fim totdeauna în sărbătoare, că pentru aceasta nu-i deloc nevoie de o zi anumită și că nu putem fi încătușați de vreme, ascultați ce zice Pavel: "Astfel, să fim în sărbătoare..." Când scria acestea, nu era o zi de sărbătoare, ci el arăta că nu data este îndreptarul sărbătorii, ci curăția gândului.

O sărbătoare, la drept vorbind, nu-i nimic altceva decât bucurie; dar ***bucuria duhovnicească n-are alt izvor decât gândul că ai săvârșit fapte bune***. Cel ce are o conștiință bună și este săvârșitor de fapte bune, poate fi neconținut în sărbătoare.

Cincizecimea a trecut, dar sărbătoarea n-a trecut deloc, căci orice sfântă adunare este o sărbătoare. Cu ce se dovedește aceasta? Cu cuvintele Domnului, care zice: "Oriunde se vor găsi doi sau trei adunați în numele meu, voi și Eu cu ei". Și din clipa când Insuși Hristos se află în mijlocul credincioșilor adunați, cum ar putea mai bine să arate o sărbătoare? Acolo unde se întâlnesc rugăciuni și învățăminte, binecuvântarea preoților și ascultarea legilor dumnezeiești, adunarea fraților și legământul adevăratei dragoste, vorbirile oamenilor cu Dumnezeu și ale lui Dumnezeu cu oamenii, cum nu va fi aceasta o sărbătoare - și încă una aleasă? Ceea ce alcătuiește o sărbătoare, nu-i o numeroasă adunare, ci virtutea acelor care se adună. Nu sunt veșmintele arătoase, ci grija de suflet.

Cea mai mare sărbătoare este o conștiință bună... Cel ce trăiește săvârșind dreptatea și bunele fapte, se află în sărbătoare, fără să fie o sărbătoare anumită - pentru că el culege plăcerea cea curată pe care i-o dă conștiința.

Ci acel care-și petrece vremea în păcat și în răutate, cel care are multe pe cugetul său, chiar de vine o sărbătoare, nu-i poate gusta bucuria. Ne este așadar, cu puțință, de voim, să fim în sărbătoare neconținut, de vom căpăta îndemânarea virtuții prin care ne vom curăți conștiința...

79. Rugăciunea.

Să ne asemuim celor ce zidesc case. Când au de ridicat pereți de cărămidă, ținând socoteală de șubrezenia acestor materiale, ei întăresc clădirea cu bârne lungi de lemn. Și nu le așează departe unele de altele, ci la distanță mică, pentru ca prin desimea lor să facă bună legătură între cărămizi.

Faceți și voi la fel. Întăriți îndeletnicirile voastre lumești cu dese rugăciuni, care vor avea același rost ca acele bârne de lemn - și dați, astfel, vieții voastre, de peste tot, o puternică armătură.

Atunci, fie că vor bate mulțime de furtuni, fie că vor veni ispite, descurajări, gânduri proaste și orice altceva, casa ale cărei mădulare sunt ținute laolaltă prin atâtea rugăciuni, nu se va prăbuși.

Dar - veți zice - cum e cu puțință unui om de lume, legat de slujba lui, să se roage trei ceasuri pe zi și să alerge la biserică?

Se poate, - și-i foarte ușor. Dacă nu-i vine la îndemână să alerge la biserică, se poate ruga pe loc, acolo, la slujba lui. Căci ceea ce-i de trebuință, e mai puțin cuvântul decât gândul, e mai puțin întinsul mâinilor decât predarea

sufletului, e mai puțin ținuta trupului decât simțămintele.

Ana n-a fost ascultată pentru că strigase cu glas tare și înalt, ci pentru că făcuse să izbucnească glasuri mari în inima ei. "Glasul ei - este scris - nu se auzea, și cu toate acestea, Domnul îl auzi..." Faceți ca ea.

Căiți-vă cu amar, aduceți-vă în față păcatele, ziceți în voi înșivă: "Ai milă de mine, Doamne!" - și rugăciunea voastră, va fi primită.

Să nu zicem, aşadar, că nu este în apropiere o casă de rugăciune. Noi înșine, de vom fi curați, suntem, prin harul Sfântului Duh, templele Domnului...

Oriunde veți fi, puteți ridica un altar, numai să vădiți o voie curată. Nu este împiedicare în ce privește locul și nici vremea.

Chiar fără să îngenunchem, fără să ne batem în piept, fără să întindem mâinile spre cer, ci numai arătând un cuget arzător, vom atinge desăvârșirea rugăciunii.

O femeie care lucrează la serviciu sau acasă, poate ridica la cer privirea sufletului ei și să se roage fierbinte lui Dumnezeu.

Un bărbat care merge singuratic pe un drum, poate alcătui stăruitoare rugăciuni. Altul, stând în prăvălia lui, cosând piei, poate să-și înalțe sufletul la Domnul. Un slujitor, făcând cumpărături, suind și coborând, lucrând la bucătărie, când nu-i este cu putință să meargă la biserică, se poate ruga cu băgare de seamă, cu pietate. Dumnezeu nu vede nicăieri opreliști. El nu cere decât un singur lucru: *clocotul duhului și curăția inimii*.

80. Cum izbândim cu rugăciunea.

... Mai întâi, dacă suntem vrednici de a căpăta ceea ce cerem.

Al doilea, dacă ne rugăm după legile lui Dumnezeu.

Al treilea, dacă ne rugăm cu stăruință.

Al patrulea, dacă nu cerem nimic din bunurile acestei lumi.

Al cincilea, dacă ne cunoaștem adevăratul nostru interes.

Al șaselea, dacă aducem din partea noastră tot ceea ce putem aduce, în felul acesta, vedeți câți au fost ascultați: Corneliu, din pricina smereniei și bunătății sale, cananeanca din pricina stăruinței, Solomon din pricina cererii, "pentru că - zice Domnul - n-ai cerut bogății și nici viața dușmanilor tăi...", vameșul din pricina smereniei, alții, din alte pricini.

Și după cum pentru aceste pricini rugăciunile sunt ascultate, tot așa pentru pricini potrivnice acestora, ele nu sunt ascultate chiar când cei care le fac sunt niște drepti. Cine a fost mai drept decât Moise? Dar nici el n-a fost ascultat, când Domnul îi zice: "Aceasta să-ți fie de-ajuns!...", el cerând să intre în pământul făgăduinței. Dar cum aceasta era fără prisosință pentru el, Dumnezeu nu i-a încuviințat-o.

Încă altceva poate împiedica primirea rugăciunii noastre: stăruința noastră în păcat, odată cu facerea ei. Este ceea ce voia să zică Dumnezeu iudeilor, vorbind către Ieremia: "Nu mă ruga pentru acest popor, nu vezi ce face?", adică: "Ei nu s-au lepădat de necredincioșie, și tu-mi faci cerere pentru ei. Nu vreau să te ascult"...

Asemenea, când noi cerem răul dușmanilor noștri, nu suntem ascultați, ci mai rău supărăm pe Domnul. Rugăciunea e un leac, și de nu vom ști cum să-l luăm, nu vom culege nici o roadă...

Să nu arătăm noi lui Dumnezeu chipul în care trebuie să ajute. Avocaților, vorbitorilor care grăiesc în fața tribunalelor veacului, le arătăm numai care sunt treburile noastre, lăsându-le lor alegerea felului în care să ne ajute și libertatea de a ne îndruma aceste treburi cum vor crede mai bine. Cu atât mai mult cuvânt, tot așa trebuie să facem cu Dumnezeu.

I-ați arătat necazurile voastre? Nu-i arătați și chipul în care trebuie să vă ajute. El știe, prin El Insuși, cu amănunțime ce vă trebuie.

Sunt unii care, sub chip de rugăciune, rostesc multe vorbe, ca acestea: "Doamne, dă-mi sănătate trupului, îndoiește-mi averea, răzbună-mă pe dușmanul meu..." Purtarea aceasta este plină de lipsă de minte.

Trebuie lăsate acestea deoparte - și să rugăm, să invocăm pe Dumnezeu în felul vameșului: "Fii cu mine, Doamne, păcătosul..." Dumnezeu știe cum trebuie să se învrednicească de noi... "Căutați mai întâi - scris este - împărăția lui Dumnezeu -și toate celelalte vi se vor da vouă..."

81. Cercetarea conștiinței.

Trebuie totdeauna să avem privirile întoarse către judecătorul nostru - și să facem pentru greșelile noastre ceea ce facem pentru cheltuielile noastre.

De îndată ce ne sculăm din pat, mai înainte de a pleca spre vreuna din treburile noastre, fie cele obștești, fie cele casnice, dacă vreți, chemăm servitorul și-i cerem socoteala de cheltuielile ce-a făcut, ca să știm care cheltuială a fost făcută cum se cuvine și care nu și cât ne-a rămas. Și dacă aflăm că ne-a rămas puțin, cugetăm în ce chip să facem rost de alți bani, ca nu cumva a doua zi, din pricina nebăgării noastre de seamă, să nu avem ce mânca.

Iată ce trebuie să facem și cu faptele noastre. Să chemăm conștiința noastră și să facem cu ea socoteala vorbelor noastre, faptelor noastre, gândurilor noastre.

Să cercetăm care cheltuială a fost făcută bine și care spre pierdere.

Ce vorbe au fost cheltuite prost, pe sudalme, nerușinări, bârfiri.

Ce cuget a chemat privirea noastră spre spurcăciuni.

Ce gând a fost pus în lucrare spre răul nostru prin mâini, prin limbă, prin priviri.

Să ne silim să nu mai facem cheltuieli deșarte - și în locul a ceea ce a fost rău cheltuit, să punem la păstrare alte bogății, în locul cuvintelor aruncate prosteste, rugăciuni; în locul privirilor nerușinate, milostenii și postiri.

De vom cheltui fără rost, fără să punem nimic deoparte, vom cădea în cea de pe urmă sărăcie și, fără să băgăm de seamă, ne vom îndrepta spre pedeapsa veșnică a iadului. Socoteala pe care obișnuim s-o facem cu banii noștri de cum răsare soarele, s-o facem așadar, și pentru faptele noastre după masa de seara, mai înainte de a ne pleca fruntea pe pernă, când nimeni nu ne supără și nimic nu ne tulbură.

Și să ne cerem socoteală nouă înșine de ceea ce am făcut și am zis de-a lungul zilei.

De vom descoperi vreo greșală, să ne pedepsim conștiința, să ne certăm voia, să aplecăm cugetul nostru sub durere cu atâta tărie, ca să nu mai îndrăznească, atunci când ne vom scula, să ne ducă spre aceeași prăpastie a păcatului, aducându-și aminte de asuprirea din ajun. Că acest ceas este cel mai potrivit pentru o asemenea încheiere de socoteli, însuși profetul o spune: "Ceea

ce vă ziceți în inimi, împliniți când vă așezați în pat".

De-a lungul zilei multe ne împiedică să facem ce vrem: prietenii ne sâcâie, nevasta ne tulbură, copiii ne mâhnesc, treburi de toate felurile ne împresoară, că stăm și ne mirăm cum de nu cădem... Dar, odată descătușați din aceste înlănțuiri, la venirea serii, suntem singuri cu noi înșine și ne bucurăm de o pace desăvârșită, să adunăm la patul nostru tribunalul și purcezând la judecată, să ne facem plăcuți lui Dumnezeu...

82. Cum să ne mărturisim păcatele.

Vă mărturișiți greșelile, vă ziceți că sunteți nesfârșit de ticăloși, știu. Dar aceasta nu-i de-ajuns. Vreau să vă conving că o asemenea mărturisire nu vă acoperă. Atâta vreme cât nu faceți o mărturisire care să vă folosească, zadarnic vă învinuiți pe voi înșivă, nu veți putea prin aceasta să vă despovărați de păcat.

Nu poți face nimic cu râvnă și prielnic dacă mai întâi nu ești încredințat că aceea ce faci este folositor. Cel ce seamănă, dacă, după ce a aruncat sămânța, nu se gândește la seceriș, niciodată nu va secera. Cine ar primi să trudească în zadar, fără a trage un prisos din osteneala lui?

De asemenea, cel ce seamănă vorbe, lacrimi și mărturisire, de nu va săvârși aceasta cu bună nădejde, dacă se lasă mai departe pradă ticăloasei deznădejdi, nu se va putea dezrobi de păcate.

Nu aruncați așadar păcatul vostru ocării, numai ca acuzator al vostru înșivă, ci cu gândul că va trebui să fiți acoperiți prin aceea că vă căiți. Numai astfel veți putea face ca sufletul vostru care se mărturisește, să nu mai cadă în aceleași greșeli.

A te osândi cu tărie, a te mărturisi păcătos, este un lucru lesnicios și obișnuit, am putea zice chiar la necredincioși. Destui bărbați și femei din cei care adesea duc o viață libertină, își zic păcătoși, dar nu cu gândul care se cuvine întotdeauna. Așa, că voi spune că ei nu se mărturisesc.

Fără a simți strângere de inimă, fără a vărsa lacrimi amare, fără a-și schimba purtarea, așa își strigă ei greșelile. Sunt dintre aceștia, care făcând astfel, nădăjduiesc să câștige prin cuvinte alese cinstirea celor care-i ascultă. Alții, pe care izbirea deznădejdi i-a îmbrâncit în moleșeală și care disprețuiesc părerea oamenilor, își dau pe față, fără stingereală, stricăciunile, ca și cum ar fi vorba de ale altuia. Nu vreau să fiți dintre aceștia, nici să vă mărturișiți greșelile din deznădejde, ci în așteptarea unei îmbunătățiri.

83. Despre viața pustnică.

Vedeți pe pustnicii munților? Ei și-au părăsit casa, familia, toate rangurile lor, s-au așezat afară de lume, s-au îmbrăcat în sac, se culcă pe cenușă, se închid în chilii strâmte - și încă nemulțumiți cu asemenea asupriri, ei își trimit asupra-le postul și foamea.

De v-aș porunci să faceți și voi la fel, nu veți da înapoi toți? Nu mi-ați spune că o asemenea viață e de nesuferit?

Dar eu nu vă spun că trebuie să trăiți așa; aș dori-o, dar nu vă silesc deloc.

Folosiți baia, îngrijiți-vă trupul, duceți-vă în oraș, aveți o casă, ajutați-vă cu servitori, mâncați și beți. Numai, în toate, feriți-vă de prea mult, pentru că acest prea-mult zămislește păcatul. Căsătoriți-vă, aveți copii. Pavel a dat îndrumări, a scris epistole pentru cei ce duceau acest trai.

Bătălia ce se dă este grea, stânca e înaltă, vârful ei atinge cerul. Voi nu puteți atinge înălțimile, stați mai jos, urmăriți o izbândă mai smerită.

Nu aveți tăria să vă despuiți de avutul vostru? Nu doriți pe al altuia - și nu aduceți nimănui vreo stricăciune.

Nu puteți posti? Nu vă lăsați luați de îmbuibări.

84. Virtutea e cu puțință, oricare ar fi starea cuiva

Unul strălucește în sărăcie, altul în bogăție.

Ilie în sărăcie, Avraam în bogăție.

Mergeți către starea care vi se pare mai lesnicioasă și mai bine potrivită pentru voi. Unul strălucește în căsătorie - Avraam, altul în feciorie, - Ilie.

Urmați calea pe care o vreți - și una și alta duce la cer. Unul strălucește în postire, ioan; altul fără postire, Iov - și adăugăm că acesta avea grija unei neveste, a unor fii, a unor fiice, a unei case, și că avea multe bogății, iar celălalt n-avea nimic, numai un biet veșmânt aspru.

Dar ce vorbesc eu de case și de avuții, atunci când, chiar rege fiind, poți

ajunge la virtute? Nicăieri nu se află casă mai prinsă de atâtea treburi ca palatul unui rege, și iată că David străluci pe tron, tară ca purpura și coroana să-l facă în stare de a fi virtuos.

Tot așa cu alt om - vreau să zic de Moise - căruia i se dăduse împuternicire asupra unui întreg popor, ceea ce făcea ca starea lui să fie încă și mai apăsătoare, căci, cu cât mai mare îi era puterea, cu atât mai mari se ridicau pentru el greutățile.

Voi vedeți: oamenii s-au acoperit de slavă în bogăție și în sărăcie, - în căsătorie și în feciorie. Dimpotrivă, alții s-au prăpădit însurați sau feciorelnici, bogați sau săraci. A fost aceasta cu mulți oameni însurați ca, de pildă, Samson pe care-l pierdu nu căsătoria, ci însăși voia lui, a fost, asemenea, cu mulți care au trăit în feciorie, ca acele cinci fecioare neînțelepte din parabolă, cu mulți bogați, de pildă acela care disprețuia pe dreptul Lazăr... Iar în zilele noastre mulțime mare de oameni se prăpădesc, având starea sărăciei.

Voiți acum să vedeți pe unii care se mântuie având îndeletnicirea armelor? Iată-l pe Corneliu!... Sau pe unii care îngrijeau de treburile unei case? Iată-l pe eunucul reginei din Etiopia. Toate acestea, dovezi sunt că, dacă ne îndrumăm pe noi înșine bine, fie chiar bogați, nimic nu ne va prilejui căderea. Ci dimpotrivă, orice cădere sau înălțare nu le aduce sărăcia, bogăția, tronul, ci greșita lor întrebuințare.

85. Sfaturi soților creștini

Spuneți tinerei voastre soții cu glasul cel mai gingaș din lume: "Te-am luat, scumpă copilă, ca tovarășă a vieții mele, te-am chemat să împărți cu mine sarcinile cele mai cinstitoare și mai trebuitoare, nașterea de copii, îndrumarea unei case. Ce-ți voi cere, așadar?"

Înainte de a-i spune, vorbește-i de dragostea ta, căci nimic nu sensibilizează mai mult pe cei care ascultă, în a primi ceea ce li se spune, decât să știe că totul îi este insuflat de o dragoste arzătoare. Cum îi veți arăta asemenea dragoste? Îi veți zice: "Aș fi putut lua alte femei, bogate și de rang înalt, nu le-am ales; de tine m-am îndrăgostit, de felul tău de a fi, de onestitatea ta, de blajinătatea ta, de cumpătarea ta... Și de ce? Nu fără cumpănire și fără temei, ci fiindcă știu că bogăția nu-i un bine în sine. Am lasat-o, așadar, și am venit spre tine, al cărei suflet plin de virtute nu-l dau pe tot aurul lumii. O tânără înțeleaptă și cu inimă aleasă, îndeletnicindu-se cu pietatea, face cât toate comorile pământului. De aceea te-am ales, te iubesc și țin la tine mai mult ca la viața mea. Viețuirea de aici, de pe pământ, nimic nu este cuprinsul rugăciunilor,

cererilor și al tuturor eforturilor mele este ca să merităm să petrecem în așa fel încât în viața viitoare să putem fi împreună, fără să mai avem a ne mai teme de ceva. Vremea de acum e scurtă - și moartea-i va pune sfârșit, - de vom merita s-o străbatem fiind plăcuți lui Dumnezeu, vom fi în veșnicie cu Hristos, și noi unul cu altul, într-o desăvârșită fericire. Așez dragostea ta mai presus de toate și nimic nu mi-ar fi mai împovăraător și mai asupritor decât a fi în vreo împotrivire cu tine, vreodată. De ar fi să pierd totul, să ajung cel mai sărac dintre oameni, să am de înfruntat cele mai grele primejdii, să sufăr orice, totul voi putea să-l duc, atâta vreme cât dragostea mea pentru tine va fi fericită. Venirea copiilor îmi va umple cea mai mare dintre dorințe, atâta vreme cât vei avea dragoste pentru mine. Asemenea fie și simțirile tale..."

Adaugă apoi cuvintele apostolului, din care se arată că alcătuirea unei astfel de legături este după voia lui Dumnezeu: "Ascultați ce zice Scriptura: "Va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa". Nimic să nu fie pricină de josnicii. Piară bogățiile, slăvirile acestei lumi, ceea ce iubesc prețuiește mai mult ca toate".

Cât aur, ce bogății ar putea face atâta plăcere soției voastre, ca asemenea vorbe? Și să nu vă temeți că dragostea voastră îi va da trufie - spuneți-i cu inimă deschisă că o iubiți. Femeile stricate, care lasă pe unul și iau pe altul, vor putea să-și facă un laț din asemenea vorbe, pentru amanții lor - e și firesc, - dar o femeie de bunăcuviință, o tânără de bun neam, nu ar putea să se trufească, ci, mai degrabă, s-ar face mai mlădioasă. Arătați-i că viețuirea cu ea vă este neprețuit, că din această pricină vă place mai bine să stați acasă decât să ieșiți în piața publică, dați-i întâietate asupra prietenilor voștri, asupra copiilor voștri, iar aceștia să fie iubiți din pricina ei.

De face binele, lăudați-o, admirați-o, dacă săvârșește vreo nepotrivire, așa cum se poate întâmpla oricărei femei tinere, folosiți sfaturile și îndemnul acoperite. Osândiți cu putere bogăția și luxul, - învățați-o să-și facă podoabă din cinste și din rușine - și cu orice prilej, arătați-i tot ceea ce poate fi spre binele ei. Rugați-vă împreună, duceți-vă, fiecare, cum se cuvine, la biserică; bărbatul să ceară femeii să-i împărtășească tot ceea ce s-a grăit sau s-a citit în fața ei și femeia, de asemenea, bărbatului.

De sunteți săraci, aveți în față pilda sfinților, a lui Petru, a lui Pavel, care au fost mai slăviți decât toți regii și bogații. Aflați cum și-au petrecut ei viața în foame și în sete. Spuneți nevastei voastre că nimic, în această lume, nu-i de temut, decât a-L supăra pe Dumnezeu.

Dacă cineva se căsătorește în felul acesta și cu asemenea gânduri, nu va fi deloc mai prejos decât călugării - și starea de căsătorie va fi mai de preț decât

necăsătoria.

Nu cercetați pe soția voastră oricum, ci cu bunăvoință, cu gingășie. Acordați-i multă atenție și ea nu va mai aștepta curtea altor bărbați. Așezați-o mai presus de orice, din orice punct de vedere, frumusețe, înțelepciune - și lăudați-o. Veți ajunge astfel, ca ea să nu-și dorească atenția străinului - ba chiar să nesocotească pe toată lumea, învățați-o să se teamă de Domnul. Toate celelalte vor curge ca dintr-un izvor și casa voastră va fi doldora de bunătăți...

Să ne deprindem să fim buni și blajini cu toată lumea, dar mai ales cu soțiile noastre. Să ne ferim cu grijă de a cerceta prea de-aproape dacă reproșurile pe care ni le fac ele, sunt drepte sau nu. Să nu ținem decât la un lucru: depărtarea oricărui temei de întristare, așezarea în casa noastră a unei păci desăvârșite, ca astfel femeia să închine bărbatului toată grija ei, iar bărbatul să se destăinuie ei, după alergăturile și necazurile de afară, ca într-un adăpost, ca acolo să găsească aproape de ea, mângâierile dorite.

Femeia dacă a fost bărbatului ca ajutor să-i fie, ca îndemnurile ei să-i îngăduie a face față relelor care-l amenință. Dacă ea-i virtuoasă și blajină, nu numai că va aduce bărbatului ei mângâierea tovarășiei ei, ci, în orice împrejurare, îi va fi de un mare sprijin. Ca un pilot îndemânatic, ea va preface în înseninare, prin dibăcia înțelepciunii ei, furtunile sufletului - și înțelepciunea ei va fi izvor de întărire.

Când soții sunt atât de strâns legați unul de altul, nimic nu-i va putea mâhni în viața aceasta, nimic nu le va putea surpa fericirea. Acolo unde stăpânesc înțelegerea, pacea, dragostea, acolo curg toate bunătățile, soții sunt la adăpostul oricărui vrăjmasii. Ei stau ca înconjurați de un zid puternic și de netrecut și vor avea pacea cea după voia lui Dumnezeu.

"Femei, fiți supuse bărbaților voștri, cum se cuvine, în Domnul..." adică din pricina lui Dumnezeu. Pe voi -zice apostolul - vă împodobește această supunere nu către un stăpân, ci în supunerea care-și are singurul temei în fire, în rânduiala cea de la Dumnezeu. "Bărbați, iubiți-vă femeile voastre și nu vă porniți împotriva-le!..."

Vedeți, așadar, cum au fost arătate deopotrivă, îndatoririle și ale unora și ale altora. Se poate întâmpla să te tulburi cu toate că iubești. El zice așadar: "Nu vă certați" - nimic nu-i mai supărător decât certurile dintre bărbat și femeie, căci mai supărătoare între toate sunt certurile între cei ce se iubesc. Este o stare de mare amărăciune a te lupta, ca să zic așa, cu unul din mădularele propriei tale ființe.

Datoria bărbaților este, așadar, de a iubi, aceea a nevestelor de a asculta. Dacă fiecare săvârșește ceea ce-i dator, atunci înțelegerea e de piatră. Iubirea face pe femeie iubitoare, ascultarea face pe bărbat mai blajin. Băgați de seamă că-i după fire, ca unul să iubească și altul să asculte. Când cel ce îndrumă iubește pe cel ce primește îndrumarea, totul este în ordine. Dragostea nu-i cerută celui ce ascultă așa cum este celui ce îndrumază - ceea ce i se cere este ascultarea.

Dacă femeii îi este dată frumusețea, iar bărbatului dorința, este tocmai ca să înlesnească apariția dragostei. Nu fiți, așadar, poruncitori pentru că femeia vă este supusă - și, voi, femeilor, nu zămisliți trufie pentru că bărbatul vă iubește. Nici gingășia bărbatului nu se cade să sucească mintea nevestei, nici supunerea femeii să nu deștepte trufie în sufletul soțului.

Dumnezeu v-a hărăzit pe nevasta voastră ca s-o iubiți din ce în ce mai mult - și el a făcut așa, o, femeie, ca să fii iubită spre a putea purta fără trudă îndatorirea de a fi supusă. Nu vă înspăimântați de această supunere. A fi supusă celui pe care-l iubești, nu-i lucru greu. Iar voi, nu vă temeți să iubiți, căci aceea pe care o iubiți, vă este supusă, împreună petrecerea nu s-ar fi putut săvârși altfel, voi ați primit de la fire înputernicirea trebuitoare, primiți, așadar, legătura pe care o poruncește dragostea.

Viața acestei lumi este alcătuită din două loturi: treburile obștești și treburile casnice. Dumnezeu a făcut două părți: femeii i-a dat îndrumarea casei, bărbatului, toate treburile Statului, cele privitoare la negustorie, judecățile, treburile militare și celelalte ranguri obștești. Femeia nu poate mânui arma - ea poate să țină și să chivernisească așa cum se cuvine toate cele casnice. Ea nu-și poate da întotdeauna părerea într-o problemă obștească, - ci numai în cămin, unde, de atâtea ori este mai bună decât bărbatul. Ea nu poate îndruma cum se cuvine treburile Statului, dar poate crește, cuviincios, copiii. Poate vedea preluările servitorilor, le poate supraveghea treaba, dând bărbatului toată liniștea, despovărându-i de orice grijă dinlăuntru, - poate avea grija cămării, pregătirea meselor, întreținerea veșmintelor și toate celelalte treburi de care nu se cade a se îndeletnici bărbatul, încă un semn al înțelepciunii și-a orânduirii dumnezeiești este și acesta că acela care-i în stare de a face lucrările însemnate, să nu ie poată face pe cele mai mici, în care se arată neîndemânatic, ca, în felul acesta, femeia să aibă un rost însemnat.

Dacă Dumnezeu l-ar fi făcut pe bărbat îndemânatic în toate aspectele vieții, femeia ar fi fost marginalizată. Dimpotrivă, dacă ar fi dat îndemânare femeilor la treburile cele mai însemnate și mai folositoare, le-ar fi făcut să se trufească. Cugetând a întemeia pacea și păstrând fiecăruia locul cuvenit, el a făcut din viața noastră o armonie, dând fiecăruia ce-i este de folos.

Bărbatul care-și petrece cea mai mare parte din timp în viața publică, este prins de treburile obștei. Femeia, stând la ea acasă, ca într-o școală a înțelepciunii, reculegându-se în ea însăși, are putința să se dedea rugăciunii, citirilor pioase și alte înțelepte îndeletniciri. După cum cei ce sălășluiesc în pustie, nu sunt tulburați de nimeni, tot asemenea femeia, trăind mereu în cămin, se poate bucura de o pace fără sfârșit. Ea poate așadar, să săvârșească, pe socoteala ei, înțelepciunea.

Poate, când bărbatul vine tulburat, să-l potolească, să-i aducă liniștea, să-i depărteze din suflet grijile cele închipuite, cugetele de mânie, și să-l trimită iarăși la treburile lui despovărat de cele rele - ducând cu el cele bune câștigate acasă. Nimeni nu are o putere mai mare într-o desăvârșire a un bărbat și a-i mlădia sufletul cum vrea, decât o femeie pioasă și înțeleaptă. Asemenea, de la nimeni altul: stăpân, judecător, nu va primi muștrări sau sfaturi cu bunăvoință un bărbat, ca de la femeia lui; va fi pentru el chiar o plăcere să fie muștrat de ea, din pricina iubirii pe care el o are pentru aceea care-l sfătuiește. Aș putea arăta mulți bărbați, aspri și neprimitivi de muștrări, care au fost, în felul acesta, mult îmbunătățiți de soțiile lor.

Femeia, care împarte cu bărbatul ei și masa și patul, care-i mama copiilor lor, care știe treburile cele văzute și cele tainice ale lui și toate celelalte, care-i este alături întru toate, care ține de el ca trupul de cap, dacă-i înțeleaptă și știe cum să se poarte, va veghea mult mai bine și mai folositor decât oricine ar fi, asupra tovarășului vieții ei. Poftesc pe femei la o asemenea lucrare - să fie bărbaților lor bune sfătuitoare...

Cel ce se căsătorește cu o femeie bogată, își ia mai degrabă un stăpân decât o soție. Dacă femeile, chiar fără prisosința avuțiilor, sunt pline de trufie și înclinate spre slava cea deșartă, cum vor putea fi suferite de bărbații lor, dacă această prisosință e și mai mare? Câți bogați, care s-au căsătorit cu femei de asemenea bogate, nu și-au mărit avuția, jertfăind bucuria de a trăi și pacea, având a duce în fiecare zi adevărate bătălii și trăind în certuri și neînțelegeri! Și câți săraci căsătoriți cu femei încă mai sărace decât ei, se bucură de liniște și văd soarele cu o privire îmbucurată, în vreme ce bogații, împresurați de îmbuibări, își doresc adesea moartea, din pricina femeilor lor; și să fie despovărați de viețuirea pe care o duc! Ca să se adeverească tuturor că banul nu slujește la nimic, dacă nu slujește o cauză bună.

Dar ce să vorbesc de înțelegere și de pace? Dar chiar vorbind numai despre avuție, adesea-i lucru neînțelept să te căsătorești cu o femeie mai bogată ca tine... O femeie virtuoasă, înțelegătoare, modestă, chiar când e săracă, va ști să scoată mai mult din sărăcie decât din bogăție; dimpotrivă, o femeie stricăță, fără frâu, certăreață, chiar de va găsi la ea acasă mulțime de comori strânse, le

împrăstie mai degrabă decât vântul praful. Și pricinuind bărbatului o mulțime de necazuri, îi aduce și repede ruinarea. Nu trebuie să căutăm așadar, bogăția, ci o femeie vrednică să facă o bună folosire a ceea ce are...

Unul din temeiurile cele mai mari ale căsătoriei este dorința de a fugi de păcat, și a da deoparte orice stricăciune.

Orice căsătorie trebuie făcută pentru a sluji și cultiva bunele moravuri. Și va fi așa, de vei fi luat o femeie în stare de a aduce în casa ta înțelepciune, pietate, cumpătate. Frumusețea truască, dacă virtutea sufletească nu-i este tovarășă, poate ține în mreje pe bărbat douăzeci-treizeci de zile, mai mult nu; ea va lăsa să i se vădească stricăciunea și vraja s-a risipit.

Dar femeia în care strălucește frumusețea sufletului, pe măsură ce vremea trece și bărbatul cunoscându-i, treptat, sufletul ales, îi insuflă soției lui o dragoste din ce în ce mai arzătoare și întărește legătura care-i unește. Așa că, duioșia caldă și sinceră care dăinuiește între soți, alungă orice pricină de alunecare spre stricăciune.

Bărbatul care-și iubește soția, n-are gânduri nerușinate, el prețuiește neconținut femeia care-i a lui - și în felul acesta, prin bunele lor moravuri, aduc ajutorul lui Dumnezeu asupra casei lor.

Mulți părinți ca să dăruiască fiului lor un dar frumos, o casă luxoasă, o moșie bogată, fac orice și pun toate în mișcare. Dar ca sufletul să fie virtuos și să fie aplecat spre pietate, aceasta nu o iau în calcul.

Iată ceea ce răstoarnă lumea: nu avem grijă de copiii noștri, ținem seama de averea lor și le disprețuim sufletul, îngăduind astfel o purtare care-i curată nebunie. O avere mare, îndestulată, - dacă acel care o posedă, nu o poate chivernisi după virtute, se va prăpădi întreagă și va pieri odată cu posesorul, dar un om cu suflet mărinimos și plin de înțelepciune, chiar de nu are nimic acasă, va putea păstra cum se cuvine, bunurile tuturor.

La ceea ce trebuie, așadar, să lucrăm noi, este nu a-i face pe copiii noștri bogați în bani, în aur, în prisosințe de acest soi; ci trebuie așa să facem, ca ei să fie bogați mai presus de toate în pietate, în înțelepciune, în comori de virtute, să aibă nevoie de puțin, să nu fie vrăjiți de bunurile acestei lumi și de dorințele cele nemăsurate. ("Fiecare - zice apostolul - să nu caute binele său, ci al aproapelui").

Cu cât mai mult temei de grija pentru copiii noștri?

Nu ți l-am încredințat de cum s-a născut? va zice Domnul, și nu te-am

investit ca dascăl, protector, sprijinitor și stăpân? Din mica lui copilărie nu ți-am poruncit să-l îndreptezi și să-l conduci?

Ce răsplată vei merita de te uiți cu nepăsare cum alunecă? Ce-mi spui? Că-i încăpățânat și nesupus? De aceasta, trebuia de la început să te îngrijești; când era tânăr, trebuia să-l înfrânezi cu tărie, să-l obișnuiești cu datoria, să-l înveți, să-i îndrepti nedesăvârșirile sufletului. Atunci când acest suflet era mai lesne de cultivat, trebuia să-i scoți spinii, la vremea când, din pricina vârstei, acești spini puteau fi smulși fără trudă. Numai așa patimile înfrânate n-ar mai fi crescut și n-ar fi ajuns să nu mai poată fi stăvilite..."

86. Conștiința și legea morală.

Alcătuind pe om, dintru început, Dumnezeu a așezat în el legea firească.

Ce este aceea lege firească? Dumnezeu ne-a înzestrat cu conștiința; a făcut așa, fără să ne învețe să avem cunoașterea a ceea ce-i bine și a ceea ce este rău.

N-avem nevoie să învățăm că destrăbălarea este o stricăciune și cumpătarea o virtute - știm aceasta de totdeauna. Și ca să ne arate că avem din totdeauna o asemenea cunoaștere, legiuitorul când -a dat după aceea legile, a zis "Să nu ucizi", fără să adauge: "că uciderea este o crimă..." Ci a zis numai atât: "Să nu ucizi..." A pus numai opreliște păcatului, fără să arate care-i cuprinderea lui. De ce, dar, la învățământul "Să nu ucizi" n-a adăugat "căci uciderea este o crimă"? Fiindcă el știe mai dinainte că noi avem cunoașterea pe care ne-a dat-o conștiința - și că El își spune cuvântul unor oameni cu mintea limpede și știutori. Când ne dă alte îndrumări pe care conștiința încă nu ni le-a făcut cunoscute, nu se mărginește să pună numai opreliștea, ci adaugă și de ce. Hotărând asupra sabatului, după ce zice: "A șaptea zi nu veți face nici o lucrare...", ne dă și temeiul pentru care trebuie să stăm nelucrători. Care-i acest temei? "Pentru că în ziua a șaptea Dumnezeu s-a odihnit după toate lucrările ce a săvârșit" - și aiurea: "Pentru că ați robii în țara Egiptului!"

Spuneți-mi, dar, pentru ce, cu privire la sabat, a adăugat temeiul opreliștei, și n-a grăit nimic când a fost vorba de ucidere? Pentru că, la întâmplarea dintâi, nu era vorba de un învățământ din cele dintr-un început, care ne-a fost descoperit de conștiință, ci de un învățământ de mâna a doua, pentru un interes mai lăaturalnic și mai trecător, care, mai apoi, a fost și lepădat. Dar porunci ca acestea: "Să nu ucizi, să nu fii desfrânat, să nu furi..." stau ca niște străji ale vieții noastre. De aceea Domnul nu le îndreptățește și nici nu ni le învață, ci numai ni le pune ca niște opreliști.

Dar grecii (adică neamurile) nu îngăduiesc asemenea temeuri. Să ne întoarcem, aşadar, către ei. Care le sunt temeiurile? Dacă ar fi să-i crezi, zic că nu se află în conştiinţa noastră nici o lege pe care s-o cunoaştem, fără să o fi învăţat şi că Dumnezeu n-a pus nimic din acestea în firea noastră. Atunci, de unde se trag legile pe care legiuitorii lor le-au făcut cu privire la căsătorie, la ucidere, la testamente, asupra îndatoririi de a nu te pofti nimic din ce nu este al nostru şi asupra multor altele de acestea? Poate că legiuitorii de azi au învăţat acestea de la cei vechi, aceştia de la înaintaşii lor - şi aceşti înaintaşi de la cei încă de mai înainte. Dar aceştia, la obârşie şi înaintea tuturor, de la cine, oare, au învăţat? Nu aşa că din conştiinţa lor?...

87. Despre voia liberă a omului.

Voinţa liberă este aceea care ne îndrumază. Noi nu suntem, cum cred unii, la îndemâna soartei.

În limitele a ceea ce voim şi aceea ce nu voim, se află, pentru noi, binele şi răul.

De aceea Dumnezeu ne-a făgăduit împărăţia Sa - şi ne-a pus sub ameninţarea mâniei Sale. N-ar fi făcut aceasta cu nişte fiinţe care stau înlănţuite de trebuinţă. Şi la o întâmplare şi la cealaltă. El plăteşte faptele ce săvârşim cu deplin cuget. N-ar fi statornicit legi, n-ar fi dat sfaturi, dacă am fi fost legaţi în lanţuri de soartă.

Dar cum noi ne aflăm liberi şi stăpâni, deplini, pe voia noastră -cum ne înrăutăţim prin nebăgarea noastră de seamă - şi ne îmbunătăţim prin vegherea noastră, Dumnezeu a pregătit această tămăduire: făcându-ne să ne temem de pedeapsa sa şi să nădăjduim către împărăţia Sa; ne dojeneşte şi ne înţelepţeşte. Dar nu sunt numai aceste temeuri, ci chiar purtarea noastră ne dovedeşte că viaţa nu ni-i îndrumată nici de soartă, nici de noroc, nici de graiurile horoscopului, nici de mersul stelelor pe cer.

Dacă tot ce se petrece ar atârna de aceste temeuri, de ce baţi pe slujitorul tău dacă ţi-a furat ceva? De ce duci pe femeia ta adulteră în faţa judecătorului? De ce te ruşinezi când faci ceva ce nu trebuie? De ce nu suporti vorbele de dojana, iar dacă cineva îţi atribuie numele de beţiv, destrăbălat, stricat sau altul asemenea, de ce grăieşti că aceasta este o ocară?

Dacă aceasta n-ai săvârşit-o cu voie deplină, dacă aceasta nu-i temei de dojana, atunci nici ce-a fost zis nu-i o ocară... Din clipa când dojeneşti pe cei ce

greșesc, sau te rușinezi c-ai făcut rău și cauți sa-l acoperi, sau vezi ocară în dojanele ce ți se fac pentru aceasta, ai și recunoscut că faptele noastre nu sunt înlănțuite de soartă, ci că sunt vrednice de demnitatea pe care le-o dă voia cea liberă.

Cu cei care în adevăr au săvârșit ceva din constrângere, peste voia lor, se cade să fim mărinimoși. Dacă un om stăpânit de un diavol ne sfâșie veșmântul sau ne lovește, -nemulțumiți că nu-l putem deloc pedepsi, avem pentru el milă și îndurare. De ce? Pentru că fapta lui nu-i lucrarea voii libere, ci a asupririi diavolului.

Așa fiind, dacă și celelalte greșeli ar fi ieșite de sub apăsarea soartei, s-ar cădea să le iertăm...

De vom invoca întotdeauna soarta, totul va fi amestec în lucrurile acestei lumi. Nu va fi nici virtute, nici viciu, nici arte, nici legi - și nici altele acestora asemănătoare. La ce bun să ne îngrijim atâta de tare când suntem bolnavi; să cheltuim bani, să chemăm doctori, să primim leacuri, să ne înfrânăm pofta și să alungăm dorințele?

Dacă de soartă atârnă sănătatea și boala, zadarnice sunt cheltuielile, zadarnice cercetările doctorilor, zadarnice toate opririle care ni le pun ei. Dar nu, și aici ca și mai sus, se arată adevărul: nimic din toate acestea nu-i de prisos. Dreptatea se arată și cu privire la această vorbă, soarta. Treburile omenești nu se află sub supunerea trebuinței, ci, precum spuneam, totul este aici luminat de demnitatea pe care o dă voia cea liberă...

88. Voia liberă și știința mai dinainte a lui Dumnezeu.

De se va întreba cineva, dacă trebuie ca poticnirea să vină, cum fugi de ea? Răspunsul este acesta: chiar dacă poticnirea va fi să vină, să nu cădem cu orice chip. Asemeni un doctor poate zice: "E nevoie ca cutare boală să vină, dar nu ca să-ți aducă numaidecât moartea, dacă vom fi cu băgare de seamă".

Când Dumnezeu glăsuiește despre "trebuință" nu înțelege, astfel glăsuind, să ne răpească neatârarea lucrării noastre, nici slobozenia hotărârilor noastre, cum nici a supune viața omenească unei constrângeri dinafară. El numai prezice ceea ce nu se poate să nu vină; ceea ce, cu alte cuvinte, a arătat Luca, atunci când a zis: "Nu se poate ca scandalul să nu vină..." Nu prezicerea lui Dumnezeu îl aduce, departe de noi acest gând, - nu pentru că mai dinainte le-a vestit, ele vin, ci el le-a vestit pentru că nu se putea să nu vină.

Dacă oamenii care pricinuiesc aceste scandaluri n-ar fi avut voia răului, ele n-ar fi venit - și dacă n-ar fi trebuit să se petreacă, n-ar fi fost vestite. (...)

89. Voia liberă și harul.

De va zice cineva: Profetul plângând (E vorba de Ieremia) a adus în lume o învățătură strâmbă. Ne răpește libertatea zicând că aceea ce trebuie să facem nu atârnă de noi. Deloc: plângerile lui întăresc tocmai contrariul. După ce a zis: "Calea omului nu stă în puterea lui" - nu s-a oprit aici, ci a urmat: "Omul nu va merge și nu-și va îndruma mersul de la sine..." Ceea ce vrea el să zică, este că: Nu atârnă totul de noi. O parte de noi, alta de Dumnezeu.

Să alegem ce-i mai bun - să voim binele - să pornim la săvârșirea lui; să ne silim la tot felul de nevoințe, iată care este partea voii noastre; dar să ducem lucrarea până la sfârșit, să nu cădem în drum, să ajungem la izbândă, iată ceea ce atârnă de harul de sus.

Dumnezeu a împărțit virtutea cu noi; n-a lăsat-o să atârne toată de noi, ca să depărteze de la noi păcatul trufiei - și nici n-a luat-o întreagă în atârnarea lor, ca să nu ajungem la trândăvie. Făcând să atârne de noi o mică parte a sarcinii - săvârșește El pe cea mai de seamă.

Că cei mulți s-ar lăsa încântați de trufie și de obraznicie dacă totul ar atârna de noi, dovada o găsim în vorbirea fariseului: știm cât s-a semețit, ce vorbire trufașă a ținut - și cum deșertăciunea îl purta pe deasupra lumii întregi. Pentru aceasta Dumnezeu n-a lăsat totul în puterea noastră, ci a făcut să atârne de noi numai puțin, ca să aibă cuvenit cuvânt să ne dea dreptele cununi.

Și și-a arătat gândul în acea pildă când zice că găsind către al unsprezecelea ceas niște lucrători, i-a trimis și pe ei să lucreze în via sa. Ce-ar fi putut ei să lucreze în ceasul acela? Era totuși de-ajuns în ochii lui Dumnezeu acest scurt răstimp ca să le dea plata deplină.

Ceea ce, așadar, vrea să zică profetul, este că izbânda nu atârnă de noi, ci de ajutorul dumnezeiesc - în vreme ce alegerea unei căi atârnă de noi și de voia noastră. Dar atunci, veți zice, dacă izbânda atârnă de ajutorul dumnezeiesc, eu n-aș putea, la întâmplare că nu izbândesc, să fiu părtaș vreunei învinuiri. Când eu am adus tot ce puteam aduce de la mine, când am ales o cale, când m-am pus pe lucru, dacă Dumnezeu, stăpânul desăvârșirii nu mă însoțește, nu-mi întinde mâna, eu mă aflu la adăpost de orice dojana. Dar aceasta nu se întâmplă, da, nu se întâmplă... E cu neputință ca atunci când noi am încercat totul, spre a alege

binele, spre a-i face voia, Dumnezeu să ne părăsească. Dacă acehora care nu vreau, El le dă sfat și păreri ca ei să consimtă și să vrea - cu atât mai mult nu-i va părăsi pe cei care, ei înșiși fac buna alegere.

90. Putem, dacă vrem, să ajungem la virtutea sfinților.

De vom vorbi despre apostoli și îi vom preamări, ar trebui de îndată să plângem văzând ce depărtare ne desparte de ei. Dar noi adesea nu găsim că ar fi vreo greșeală aceasta - și trăim cu gândul că este peste putință să ajungem la o asemenea înălțime.

Iar dacă cineva ne-ar întreba de ce, de îndată vom argumenta așa: "Acela era Pavel, acela era Petru, acela era Ioan". Ce înseamnă, oare, că acela era Pavel, iar acela era Petru?

Spuneți-mi, oare, acești oameni nu erau părtași acelorași firi ca și noi?

N-au intrat în viață prin aceeași cale? N-au respirat același aer? N-au folosit aceleași lucruri? Nu se aflau printre ei și din acei cu soție și copii? N-au avut anumite îndeletniciri ca să poată trăi? Iar unii din ei n-au fost robiți păcatelor? Dar ei au avut din belșug învrednicirea harului lui Dumnezeu. Ei bine, dacă ni s-ar porunci să înviem morții, să deschidem ochii orbilor, să curățim pe leproși, să ridicăm pe ologi, să scoatem dracii, să tămăduim alte neputințe de acestea, desigur că acoperirea despre care grăim ni s-ar potrivi. Dar când este vorba să ne îndreptăm purtarea și să dăm dovadă de ascultare, ce legătură este între una și alta? Voi, de asemenea, vă bucurați de harul dumnezeiesc prin săvârșirea botezului aveți părtășie cu Duhul Sfânt și chiar dacă nu puteți săvârși minuni, cel puțin aveți atât cât vă trebuie ca să dovediți o purtare dreaptă și scutită de dojana. Astfel că stricăciunea vi se trage numai din nepăsarea voastră...

91. Nici ispitele diavolului și nici pildele proaste ale celor răi, nu justifică și nu acoperă păcatele noastre.

Diavolul e rău, recunosc, dar rău pentru el însuși, nu pentru noi, dacă suntem cu băgare de seamă. Aceasta-i firea răutății, nu-i pericol decât acelora care și-o însușesc.

Dumnezeu a îngăduit înadins ca cei răi să fie amestecați cu cei buni. El n-

a dăruit un alt pământ celor răi, și a amestecat pe unii cu alții, săvârșind astfel o lucrare de un mare folos. Cei buni își dovedesc vrednicia în mijlocul acelor care-i trag de la calea dreaptă spre rău. Căci "trebuie" - este zis - "ca să fie între voi rătăcirii, ca acei statornici să se vădească printre voi".

Iată pentru ce Dumnezeu a îngăduit pe cei răi în lume: ca astfel cei buni să capete o strălucire încă și mai vie. Vedeți de câtă învrednicire se pot ei bucura? Iar aceasta nu le vine de la cei răi, ci de la propria vrednicie...

Același temei este când e vorba despre diavol. Dumnezeu l-a îngăduit pentru a vă face mai băgători de seamă, ca să dea o mai mare strălucire luptătorului, o mai strașnică măreție luptei.

Așa că de vi se va spune: "Pentru ce Dumnezeu a îngăduit existența diavolului?" răspundeți așa: "Departa de a fi stricător celor veghetori și băgători de seamă, diavolul le slujește, nu prin voia lui însăși (care-i ticăloasă), ci ca urmare a vredniciei acestora, care scot din răutatea lui, ceea ce le trebuie".

Când diavolul s-a oprit asupra lui Iov, n-a fost cu gândul de a-l face să strălucească încă și mai tare, ci ca să-l doboare. Din pricina aceasta, a acestui gând și a acestei năzuințe, el era ticălos. Cu toate acestea nimic n-a stricat celui drept. Ba încă, acesta își dovedi și mai tare vrednicia, așa precum am arătat. Diavolul a dat dovadă de ticăloșie - cel drept de vrednicie...

92. Păcatul nu este numaidecât urmarea firii noastre

Dar, veți zice, eu stau sub apăsarea firii - desigur, iubesc pe Hristos, - dar firea mă silește să păcătuiesc. Dacă suferi constrângere și asuprire, vei fi iertat, dar dacă prin nepăsare ai căzut, nu este iertare.

Să vedem; să lămurim dacă păcatele se săvârșesc prin nevoie și constrângere sau, mai degrabă, prin nebăgare de seamă și nepăsare grea.

"Să nu ucizi" - este zis. Ce te silește? Cine te împinge la aceasta? Ce asuprire este aici? Care din noi ar alege cu dragă inimă să bage cuțitul în gâtul aproapelui și să-și păteze mâna de sânge? Nimeni. Așa că, potrivit a ceea ce ziceți, mai degrabă ca să păcătuiești te constrângi și te silești.

Dumnezeu a pus în firea noastră ca un fel de farmec care ne face să ne iubim unii pe alții. "Toată viețuitoarea - este scris - își iubește pe cel asemenea, iar omul pe aproapele lui". Băgați așadar de seamă că noi avem de la fire o înclinare spre virtute? Cele rele sunt împotriva firii; dacă ele biruiesc, este o

dovadă a nemaipomenitei noastre leneviri.

Iar curvia, ce veți spune? Ce nevoie ne împinge spre ea? Ziceți că e năvala poftei? Și pentru ce, vă rog? Nu vă este îngăduit să aveți legături cu femeia voastră - și așa de a putea pune frâu acestei navale? Veți zice: dar eu sunt prins de dragoste pentru femeia aproapelui. La această întâmplare nu poate fi vorba de constrângere; dragostea nu-i treabă de constrângere - nu iubești din constrângere, ci cu voie și de la sine. Legătura trupească, poate, se impune omului, dar nu de a iubi pe aceea sau pe cealaltă. Ceea ce lucrează în împrejurarea aceasta, nu-i pofta legăturii trupesti, ci slava deșartă, trufia, pofta nemărginită...

Și furtul - este el constrângerea? Da - ziceți - sărăcia îl produce. Sărăcia lucrează, așadar, tocmai la contrariul a ceea ce ziceți. Furtul este fapta trândavului. Sărăcia, de obicei, naște nu lenevia, ci dragostea de muncă. Furtul, așadar, se trage tot din lene.

Mai ascultați și aceasta: Ce este mai greu și mai neplăcut? Să umbli noaptea prin întuneric, să-ți pui în cumpănă viața, să fii gata de ucidere, să tremuri, să mori de frică? Sau, mai degrabă, să te pui pe lucru în fiecare zi și să te bucuri fără teamă, în deplină siguranță? Desigur, acesta din urmă e lucru mai firesc, și de aceea, cei mai mulți oameni duc acest fel de viață.

Vedeți, așadar, că virtutea este în rostul firii, iar păcatul împotriva ei. Ea ca și sănătatea și boala. Ce să mai spunem despre minciună și despre sperjur? Cum pot fi ele justificate? Le săvârșim cu buna noastră voie. (...)

Când batjocorim, ascultăm de vreo constrângere? Da, mânia ne scoate din fire, ne arde, și nu mai îngăduie sufletului să fie liniștit.

Omule, nu mânia, - ci micimea de suflet ne face să fim batjocoritori. Dacă ar fi mânia, atunci toți oamenii ar fi supuși ei. Suntem în stare să ne mâniem, nu pentru ca să batjocorim pe aproapele, ci pentru a îndrepta pe cei păcătoși, pentru a ne ridica pe noi înșine, pentru a scăpa de toropeală. Mânia este în noi ca un imbold, care trebuie să ne facă să scrâșnim din dinți împotriva diavolului, făcându-ne în stare ca să-l biruim -iar nu ca să ne ridicăm unul împotriva altuia...

93. Obârșia răului.

Dar pentru ce a făcut Dumnezeu pe om așa cum este (adică în stare de a fi rău)? Nu Dumnezeu l-a făcut așa, departe de aceasta; căci altfel nu l-ar fi pedepsit. Ținem oare de rău pe robii noștri când înșiși noi suntem în greșală?

Cu atât mai mult Dumnezeu, stăpânul lumii, nu ne-ar fi ținut pe noi.

Cum a ajuns, așadar, omul unde a ajuns? Prin propria lui greșală, prin greșeala trândăviei lui. A creat Dumnezeu pe toți oamenii? Pentru oricine, aceasta-i limpede. Cum se face atunci că nu toți sunt asemenea, în ce privește virtutea și stricăciunea?

De unde au ieșit cei răi, cei stricați? Dacă voia nu are aici nici un rost, dacă firea a făcut totul, atunci cum se face că unii să fie buni, și alții răi? Dacă toți ar fi răi din fire, ar fi cu neputință cuiva să fie bun - dacă toți ar fi buni din fire, cu neputință să fie cineva rău. Firea fiind aceeași pentru toți oamenii, toți ar trebui să fie, din partea aceasta, de un singur fel, buni sau răi.

Vom zice că unii sunt buni din fire și alții răi (ceea ce ar fi neînțelept, după cum am arătat)? Atunci aceste feluri de a fi ar trebui să fie nestrămutate, căci ceea ce-i firesc este și nestrămutat. De pildă, toți suntem supuși morții și suferinței - și orice ar face, nimeni nu poate fi nepăsător. Ci noi vedem mulți ajungând din buni răi și din răi buni. La cea dintâi întâmplare prin trândăvie, la cea de a doua prin băgare de seamă. Ceea ce ne arată cu prisosință că aceste două feluri de a fi nu sunt deloc firești, pentru că însușirile firești nu se schimbă și nu se câștigă prin băgare de seamă. După cum nu-i nevoie să facem nici un efort ca să vedem sau să auzim - cu atât mai mult n-ar trebui să ne trudem ca să practicăm virtutea, dacă firea ea însăși ar fi aceea care ne-ar da-o în folosire. Și de ce, oare. Dumnezeu ar face răi, când poate face buni pe toți oamenii?

Atunci, de unde izvorăște răul? Întrebați-vă voi înșivă. Treaba mea este să arăt că nu vine nici din fire, nici de la Dumnezeu. Atunci e întâmplarea? Deloc. Atunci, vine din nimic?

Tăceți din gură; feriți-vă de nebunia de a cinsti la fel și încă în ce fel, răul și pe Dumnezeu. Căci dacă răul vine din nimic, el ar fi atotputernic, și n-ar putea fi nici scos, nici nimicit. Ceea ce, într-adevăr, se trage din nimic, n-are sfârșit, toată lumea își dă seama de aceasta.

Și dacă răul ar avea atâta putere, cum se face că sunt și atâția oameni de bine? Cum ființele, care au un început, ar putea fi ele mai puternice decât răul, care nu are început? Dar Dumnezeu poate stârpi răul. Când? Și cum ar putea El stârpi ceea ce se bucură de aceeași cinste ca El și având aceeași putere? O, răutate diavolească, ce de rele ai scornit? Ce blasfemie a născocit împotriva lui Dumnezeu.

Cum a închipuit, sub cuvânt de pietate, o nouă impietate!... Voind a statornici că răul nu se trage de la Dumnezeu, a adus o altă învățătură

stricată, că adică el nu ar avea început.

Dar, în cele din urmă, de unde se trage răul? Din aceea că vrem sau nu vrem. Și că vrem sau nu vrem, la rândul lor, de unde vin?

Din noi înșine... Răul nu-i altceva decât neascultare față de Dumnezeu. Dar omul de unde a învățat aceasta? Spuneți-mi: era prea greu să învețe aceasta? Nici eu nu zic că era prea greu, dar de unde i-a venit voia aceasta a neascultării? Din alegerea lui și din ignoranța lui. Stăpâni fiind de a alege, unii au ales răul.

Dacă după acest răspuns, vă aflați încă încurcați și tulburați, eu am să vă pun o întrebare care nu-i nici atât de grea, nici amestecată, ci una simplă și limpede. Ați fost pe rând bun și rău? Ceea ce înseamnă: Vi s-a întâmplat uneori să biruiți patima, iar de alte ori să fiți biruiți de ea? De a fi biruiți de beție sau de a o birui voi pe ea? De a vă lăsa luați de mânie sau de a o goni? De a disprețui un sărac sau a a-l lua în seamă? De a păcătui prin nerușinare sau de a fi caști?

De unde vin, așadar, toate aceste valuri? De unde? De nu-mi veți spune, vă voi spune eu. De acolo că uneori ați fost cu băgare de seamă și v-ați dat osteneală, iar alteori ați fost nebăgători de seamă și trândavi...

CUPRINSUL

Viața sfântului Ioan Gură de Aur

1. Viața pământească asemuită cu o reprezentație de teatru
2. Multe din așa-zisele bunuri sau din așa-zisele rele nu sunt, la adică, nici una nici alta
3. Despre încercările celor drepți
4. De ce unii răi sunt pedepsiți din lumea aceasta, și de ce nu toți
5. Bucuria lăuntrică nu poate fi răpită omului de bine

6. Remușcarea
7. Zgârcitul și osânditul la ocnă
8. Dorința de răzbunare aduce nefericire
9. Neajunsurile îmbuibării
10. Despre robia celor mari
11. Săracul gustă mai multe plăceri decât bogatul
12. Moleșeala trupului lucrează asupra sufletului
13. Despre trândăvie
14. Despre muncă
15. Lipsa de rușine jignește pe Dumnezeu în lucrările sale
16. Nerușinarea este o nrecunoștința față de Mântuitorul
17. Patimile firești și patimile născocite
18. Patimi proprii diferitelor vârste
19. Stricăciuni legate de bogăție și de sărăcie
20. Blândețea și lașitatea, economia și zgârcenia
21. Trufie și hotărâre - umilință și josnicie
22. Tot creștinul poate lucra la răspândirea învățaturii celei bune
23. Nu trebuie să ne arătăm îngăduitori sau nepăsători față de greșelile aproapelui
24. Despre frățietatea creștină
25. Putem și trebuie să facem orice pentru dragostea lui Dumnezeu
26. Tăria și dulceața dragostei lui Dumnezeu

27. Virtutea trebuie învățată treptat
28. Cea dintâi treaptă a renunțării: milostenia
29. Greșelile mici aduc pe cele mari
30. Trebuie să ne ferim de tot ceea ce ne împinge spre păcat
31. Primejdia teatrului
32. Primejdia relelor întruniri
33. Trebuie s-o rupem cu cei răi
34. Câștigul ce-l avem cercetând pe cei necăjiți
35. Să cercetăm cimitirele
36. Înfrâurirea binefecătoare a temerii
37. Privire asupra scurtimii vieții
38. Despre invidie
39. Despre bârfire
40. Neajunsurile bârfirii
41. Despre trufie
42. Nevoia și puterea umilinței
43. Despre umilința cea trufașă
44. Umlința fățarnică
45. Slăbiciunea cunoașterii omenești
46. Despre cei ce cred că le cunosc pe toate
47. Nu trebuie să vă puneți cu cei furioși
48. Pe cei ce insultă trebuie să-i luăm drept slabi sau bolnavi

49. Împotriva pornirii de răzbunare
50. Foloasele și vredniciile iertării
51. Să nu ne lăsăm doborâți de încercări
52. Priveliștea nedreptăților lumii acesteia nu trebuie să ne descurajeze
53. Nu trebuie niciodată să deznădăjduim de propria-ne mântuire și nici de milostivirea dumnezeiască
54. Despre prietenie
55. Despre dragoste
56. Milostenia nu-i mai mult sau mai puțin merituoasă, după însemnătatea darurilor
57. Furtul nu-i mai mult sau mai puțin grav după însemnătatea lucrurilor furate
58. Intenția poate fi merituoasă, chiar când fapta nu-i urmează
59. Aceeași faptă poate fi bună sau rea, după cum e săvârșită cu bun sau rău
60. O faptă e cu atât mai încărcată de merit, cu cât a fost săvârșită cu mai multă trudă
61. O greșeală e cu atât mai grea, cu cât i s-a atras atenția celui care a săvârșit-o
62. Lăcomia nu poate fi ostioasă
63. Urmările lăcomiei
64. Bogații sunt răspunzători de decăderea celor săraci
65. Bogațiile trebuie împărțite
66. Bunurile noastre nu ne sunt date decât cu împrumut
67. Folosul obștesc al săracilor

68. Puterea milosteniei
69. Milostenia trebuie făcută din plin și cu bucurie
70. Cum trebuie să facem milostenia
71. Împăcarea între cele două cuvinte ale Sfântului Pavel
72. Nu certați pe cei săraci pentru nelucrarea lor
73. Folosul dojenirilor tainice
74. Cum să facem muștrările
75. Ce-mi sunt mie și ție bunurile acestei lumi?
76. Temeiul postului
77. Nu vom posti cu prisosință, de nu ne vom feri de tot păcatul
78. Fiecare zi ar trebui să fie sărbătoare pentru creștin
79. Rugăciunea
80. Cum izbândim cu rugăciunea
81. Cercetarea conștiinței
82. Cum să ne mărturisim păcatele
83. Despre viața pustnică
84. Virtutea e cu putință oricare ar fi starea cuiva
85. Sfaturi soților creștini
86. Conștiința și legea morală
87. Despre voia liberă a omului
88. Voia liberă și știința mai dinainte a lui Dumnezeu
89. Voia liberă și harul

90. Putem, dacă vrem, să ajungem la virtutea sfinților

91. Nici ispitele diavolului și nici pildele proaste ale celor răi, nu justifică și nu acoperă păcatele noastre

92. Păcatul nu este numaidecât urmarea firii noastre

93. Obârșia răului

<http://www.ioanguradeaur.ro>

Scanat , corectat : Cartea Bună